

Др БОРИСЛАВ ВЛАЈИЋ - ЗЕМЉАНИЧКИ

СРБИ СТАРОСЕДЕОЦИ БАЛКАНА И ПАНОНИЈЕ

У ВОЈНИМ И ЦИВИЛНИМ ДОГАЂАЈИМА
СА РИМЉАНИМА И ХЕЛЕНИМА ОД I ДО X ВЕКА

Посвећено српском народу и његовим
храбрим војинима и мудрим вођама

с Шручги књШл

Београд, септембра 1999.

Др Борис Влајић - Земљанички

СРБИ СТАРОСЕДЕОЦИ БАЛКАНА И ПАНОНИЈЕ
у војним и цивилним догађајима
са Римљанима и Хеленима од I до X века

Издавачиштампар
ИШ „Стручна књига” д.п.
Београд, Лоле Рибара 48

Директор и одговорни уредник
Живојин Влаховић

Компјутерска обрада
у Савезном заводу за статистику

Ликовно решење корица
Аутор

Тираж
500 примерака

Прво издање

УВОДНА РЕЧА АУТОРА

Када сам довољно упознао историјске фалсификате сачињене код преписа, превода и тумачења старих писаних изворних података о Србима, извршене у циљу присвајања српских земаља и свега српског до крсне славе и св. Саве, закључио сам да не могу писати хронику српског крајишког села (према програму одбора за писање хроника српских села при САНУ), све дотле док не сазнам историјске најстарије корене староседелачког српског народа широм СФР Југославије.

Одбацио сам лажну историографију и кренуо од анализе старих вредних хроника, са самосталним или оригиналним тумачењем, онако како је Цицерону саветовала Питија из Делфа: да ће духовну славу истине достићи само ако се у животу руководи својим карактером (поштењем), а не мишљењем светине. Додао сам уз оригиналне податке о Србима оригинално излагање и енергију духа у тумачењу истине и оспоравању лажи, као што учи стара универзална мудрост: ако ти рад нема енергију ватре - баци га у ватру.

После осмогодишњег истраживања (од почетка 1991) утврдио сам из објављених списа да се старост земљорадничког народа Срба на Балкану, средњем Подунављу и приалпским крајевима, може пратити до I века пре нове ере. А према Тацитовој Историји, у којој описује њему савремене војничке и цивилне догађаје у периоду од 54. до 70. године нове ере, у римским провинцијама оформљеним на окупираној територији Срба, идентификовао сам и показао десетак старопоседничких земљорадничких српских племена, по имену Серви, Венди, Севери, Раци (Раси), Свеборуми (Свеби), Унди (Внди), Боји (Воји), Урби (Врби), Тоти (Тети) и она која се означавају по провинцијама (Далмати, Панони и други). Српске су провинције, у којима стално живе једино поменута племена Срба, ове: Панонија са Панонским Алпима, Мезија, Илирик, Далмација, Вендика на Уни, Либурнија, Вендика уз крајње северно Јадранско приморје, Рација и Норик као приалпске провинције. Истовремено Срби живе у западној или панонској Сарматији, као слободној држави између Дунава и Тисе.

Тацитови налази потврђени су списима доцнијих грчких хроничара, затим у потоњим хроникама Ајнхарда, Дукљанина и Порфирогенита, потом повељама владара и власти у српским средњовековним државама: Србији, Босни са Доњом Крајем и Доњом Славонији као вазалској бановини подчињеној угарском краљу. Порфирогенит је пет пута, у два списка, описао постојање српске кнежевине Велике Моравије, јужно од Саве и Дунава са Београдом (почетком X века), на територији пруженој од Дрине до Видина и реке Искар, докле је била граница српске провинције Мезије. Из магле сам осветлио многе земље, државничке, војничке, верске и друге податке о Србима до краја средњег века, који су у списима видљиви и без наочара и разумљиви без посебног тумачења.

Ретко који европски народ има толико писаних изворних података о својој старој прошлости, а мало је њих који немају патриотску историју и историографију (државно програмирану и озваничену) као Срби.

Ово сепаратно издање чини тек пети део моје довршене *ineditum* студије о Србима и њиховим земљама, државама, духовном стваралаштву и верском животу. За комплетно издање нисам нашао помоћ иако сам је писмима тражио на око 50 места. Но, ако је хроника о једном српском селу чекала осам година истину о Србима стару "20 векова", да би се њено писање наставило, може и готова студија о свим Србима мало да сачека (добročинитељ за општу ствар ће се наћи, јер какви би то били садашњи Срби, а да не чине по старом обичају: кад једни нешто неће - други то хоће).

Читаоцу поручујем да се не љути на учитеље што га ништа од овде показаног нису научили, као ни аутора овог дела, јер ни они ништа нису научили од њихових учитеља. Ако хоћемо да имамо неопходно потребну националну историју и историографију, истинску и непорочну пороцима фалсификатора и преписивача, морали бисмо кренути од почетка, али не са онима који су за протеклих 100 година уништили и почетке истинске патриотске историје.

Аутор

ДЕО I СРПСКИ НАРОД И ЊЕГОВЕ ЗЕМЉЕ ДО XII ВЕКА

ГЛАВА I СРБИ СУ СТАРОСЕДЕОЦИ СРЕДЊЕГ ПОДУНАВЉА СА ПАНОНИЈОМ И БАЛКАНА ПРЕМА ТАЦИТОВОЈ ИСТОРИЈИ ИЗ I ВЕКА И ДРУГИМ ХРОНИКАМА ДО КРАЈА X ВЕКА

ПОГЛЕД НА ПОМИЊАЊЕ И НАСЕЉАВАЊЕ СЛОВЕНА - СРБА ОД ПОТОПА ДО ЈУЛИЈА ЦЕЗАРА

Према старим летописцима¹, Словени воде порекло из библијске таблице народа, од Мосоха или Месеха, шестог сина Јефетова и унука Нојева, чије је племе имало велики прираштај и убрзо пошло у сеобу, прешло Еуфрат и Мосул, населивши се уз јужне обале Црног мора. Не зна се када су и зашто Мосохи или Мосхини (које помиње и Херодот 450. год. пре н. е., Ксенофон и др.) преименовани у Словене, који су уз источну обалу Црног мора у трећем веку после потопа, избили на обале Азова и ушће Дона. Од њих се касније неки деле и селе до "близу Каспијског мора између река Кумоју или Уди и Ра или Волгој, и ови Словени названи су Срби"². Други су се населили изнад Црног мора на земљи која је касније добила име Сарматска Бесарабија и "од тих група неке су прозване Руси". После су се родови ових Словена ширили даље на север, уз Јужни Буг, Дњестар и Дњепар, кретали на запад и југозапад у Подунавље. Од родова међу првима су ишли Анти, Срби и њима сродна племена јужних Словена. А још од црноморских Мосхина - Словена идентификовани су црноморски Хенети или Енети (помиње их Аполоније Родски у Аргонаутици 1220. године и Хомер у Илијади као учеснике одбране Троје у рату из 1184. год. пре н. е).

Под најездом ратоборних скитских народа (Хуна, Гота, Скита, Авара и др.) са истока, покренули су се Срби и други Словени, већ пре н. е., и са предела иза североисточне стране Карпата, где су се бавили земљорадњом и сточарством, углавном као племенски народ, спуштали су се у средње Подунавље и Панонију. Тако су Срби - Словени давно постали суседи Римске Републике и Царевине, јер су пре нове ере доспели на северне пределе Јадранског мора, пределе југоисточних Алпа и средње и западне пределе балканског копна.

Први незванични владарски тријумвират Римске Републике: Јулије Цезар, Помпеј и Крас, договорен је 59. године пре н. е. по принципу узајамне помоћи и владавине свако у својим земљама. Цезар је проширио свој утицај тако што је (од 58-51) покорио Велику Галију (данашња Француска и Белгија), у којој је био проконзул до 49. године. Исте године кренуо је Цезар из Италије преко граничне реке Рубикон (данашње Фијумичино), притоке Јадрана северно од Риминија, и заузео Цисалпску Галију, северозападно и западно од Венеције (уз реку По), претворивши је у римску провинцију подалпску Галију. Тиме је Цезарова ратна "коцка бачена" (*alea iasta est*) против сената и Помпеја, који му је сада био противник јер се тријумвират распао после смрти Краса (50. године). Помпеј се пребацио у Тесалију, али Цезар и тамо стиже и побеђује га код Фарсале (уз пут јужно од Ларисе), пославши лаконску депешу сенату: "дођох, видех и победих" (*veni, vidi, vici*). Помпеј се обрео у Египту у којем је погубљен од владара Птоломеја, а његовом ривалу Цезару остало је да помогне Клеопатри да седне на владарски трон и да поведе египатског стручњака да Римљанима изради

¹ Бероза у књигама халдејским, I - V; Библиандер у Тумачењу јеврејском; Диоскор у Јефетовим унуцима; затим о Словенима пишу Ј. Цезар, Невклера, Плиније Старији, Тацит, Прокопије Кесарски, Вибус Секвестар, Теофилакт Симоката, Баварски, Јорданис и др.

² Захарије Орфелин, "Петар Велики", том 1, 1970, стр. 83 - 84.

календар, којим се и данас служе његови верни православни Словени - Срби, када воде бригу о верским празницима.

Користимо фразу "његови Словени" стога што је први директно, у већ модерном друштву и добу, записао нешто о Словенима, њиховом животном станишту и родовском уређењу, уз опис Гала и ратова са њима, у свом историјском раду³, у којем помиње и Германе. Цезар је остављене доказе о старом насељеном земљорадничком народу Словена - Срба, суседу већ (146. пре н. е) проширене римске државе на балканска приморја Јадранског, Јонског и Егејског мора, записао: а) на североисточној граници заузете провинције цисалпске Галије⁴, тј. у пределима око Венеције; б) или у пределима Сервије (у Тесалији); или в) на тим обема територијама. Опште познато је да Цезар у своме раду помиње Словене, јер се то преузима у историографским радовима или енциклопедијама (на пример у Малој Енциклопедији Просвете, скраћено МЕР). Нажалост, ми нисмо били у могућности да из Цезарова рада нешто цитирамо, али се зато детаљно приказују словенско - српска племена и земље према Тацитовој Историји, као што су Срби: Венди, Раци, Воји, Серви и друга племена.

ТАЦИТОВА ХРОНИКА КАО НЕПОСРЕДНИ ОПИС СЛОВЕНА - СРБА У РИМСКОЈ ЦАРЕВИНИ ПОЧЕТКОМ НОВЕ ЕРЕ

Сто година после Јулија Цезара, тј. у догађајима од 54 - 79. нове ере, записао је драгоцене податке о земљама и народу Словена - Винда (Венда) и других српских племена у земљама Балкана, Паноније и приалпским пределима, славни хроничар Тацит Публије Корнелије (пре 55 - 117) у својим радовима⁵, као савременик збивања у поменутом периоду и у време грађанског рата (68 - 69. године). Анализу Тацитових налаза треба почети од описа тешког стања у држави, у последњим годинама владавине Нерона (54 - 68). Према изложеном тексту (из књиге I, глава 2) о томе се каже, према слободном преводу аутора, ово⁶: "Активност за повратак себи славе (богатства) свирепим биткама на оглашено неслагање (буне), такође самостално смиривање и сређивање стања, када: мноштво првака води међусобно трговање, трећина провинција ратује, многе спољне (аутономне), исто тако, препуштене су (својој државничкој вољи); просперитет на Истоку, ситуација (тешка) у западној стварности; немир Илирика, Галија у опасности (од Германа - БВ), изгубљена Британија и већ отпуштена; супротно од нас одреди Сармата уосталом Свеборум народа; обустављена размена од племена Дакије; покрети војске под оружјем на домаку Parthorum, све су то предмети подсмеха Нерону".

У горњем опису кризног стања у Царевини не помињу се Мезија, Панонија

³ Gaius Iulius Caesar (101 - 44), Commentarii de bello Gallico, у 7 ТОМОВ3.

⁴ У даљем тексту: Галија, јер ћемо је под тим називом помињати према хроничару Тациту.

⁵ Tacitus P. C, Historiarum; издање француског универзитета: Tacite, Histoires, tome IV - V, Paris, 1939, tome I - III, Paris, 1946. Ове две и још две Тацитове књиге од истог издавача, биле су са нерасеченим листовима, које смо лично расекли у библиотеци Историјског института при САНУ, 10. јуна 1999. пред сведоцима историчарима Владетом Петровићем и др Ђуром Тошићем; што значи да су дуго спавале нечитане, све до дана престанка напада фашиста из НАТО пакта на Србију, републику Југославије, без икакве њене кривице.

⁶ Opus adgredior opimum casibus, atrox proeliis, discors seditionibus, ipsa etiam pauce saecula: quattuor principes ferro interempti, trina bella civilia, plura externa ac plerumque permixta; prosperae in Oriente, adversae in Occidente res; turbatum Illyricum, Galliae nutantes, perdomita Britannia et statim missa; cohortae in nos Sarmatarum (ac. pl. po I decl - HV) ac Sueborum gentes, nobilitatus cladibus mutuis Dacus, mota prope etiam Parthorum arma falsi Neronis ludibrio.

и Либурнија, у којима су масовно већ насељена племена земљорадничког народа Срба, као ни западни Срби, Раци и Винди (даље: Венди, јер је код нас уобичајено, према немачком изговору). У тим провинцијама је још мирно стање. И то је потврда да стабилно стојећи земљораднички поседнички народ Срба, као трпељив и одан поданик својој (фактичкој а не генетској) Царевини, није ступио у грађански устанак, не бар масовно, да би то Тацит записао. У цитату се помињу уз римску границу на Дунаву, "супротно од нас одреди Сарматије и то Свеборум народа", који је такође подигао своје пограничне одреде. Та западна Сарматија је без сумње на северо - источном делу Паноније, источно од Дунава до Тисе, јер је Дакија ограничена: рекама Прут, Тиса, Дунав и планином Карпати. Супротна односно супротстављена панонска Сарматија се помиње још шест пута, и тиме одреди земљорадничког Sueborum народа, који се помиње још (два пута, књ. III, 5, 21) у падешком облику Suebi.

Сложена реч - назив Сарматија, вероватно је произашла од назива два словенска племена: Серви и Анти, наравно одговарајућом трансформацијом, која проистиче из важних карактеристика нашег говорног језика: да се врши у говору премештање, испадање и замена гласова. Могло би се одређено, већ овде, тврдити да су Срби поменути војници "Sueborum gentes", али се потпуније објашњење наставља у одељку о Сарматији (Sarmatae)⁷.

СВЕБИ НИСУ ГЕРМАНСКО ПЛЕМЕ И ТИМЕ СУ СЛОВЕНИ - СРБИ У ГЕНИТИВУ ПЛУРАЛА СВЕБОРУМ

Из genus Suebi (Свеби) може да потиче поменуто gentes Sueborum (nom. pl. Suebi) пошто се, обрнуто, језички њихов назив може извести од назива Серви (Sevri, Suerbi, Suebi) премештањем и испадањем гласова. Мада је облик из Индекса Суеби близак и називу германског племена "Шваба", како се и данас говори за Немце у преносном смислу, ипак је веома тешко о томе тврдити, с обзиром да Тацит говори уопштено о Германима, без утврђивања племенске припадности", и

⁷ Овде је довољно да се утврди: а) да је народ - гентес споменут у једнини, тј. као један народ, у ген. синг. по И - основи 3. декл. од ном. генус; тиме се разуме да су одреди Сарматије (Сарматае, у ген. сиг.) састављени од само једног народа, Срба; б) чим је више одреда све је поменуто у множини: Срби (од ном. пл. Суеби) као Свеборум, у ген. пл. по О - основи 2. декл; а одреди Сарматије (од ном. пл. Сарматае) као Сарматарум, по А - основи 1. деклинације. Поменути одреди Сарматије састављени су од војника једне нације Свеборум (у ген. пл.) а нација - гентес у ген. синг.са наставком - ес, мада се савремено додаје наставак - ис (као што је показано у коришћеном латинском речнику). Ако искључимо да Свеборум долази од ном. пл. Свебори (Суебори) због граматичког неслагања падешких наставака, онда номинатив пл. може бити Суеби, када би ген. пл. био Серворум. У одељку о Сарматији више ће се објашњавати Серуии и Свеборум, као директно спомињање Срба.

* Истина, Тацит је поменуо нека германска племена, као и словенско - српска, али је главна идентификација германских и др. племена обављена од стране потоњих глосатора (тумача) германског или романо - галског соја; па су, вероватно, понеко романизовано или германизовано племе словенског генса прикључили у Германе или Романе или романизоване Гале, јер о Словенима нису много ни знали, а Словени - Срби се историјом нису бавили, пошто су вечно имали пречег посла у текућем животу: да бране народ, земље и слободу живеће генерације од страних нападача и плачкаша, почевши од Тацитових Римљана. Но, ми ништа не исправљамо, ни са ким не полемишемо, само тражимо истину суи генерис самосталним тумачењем, без сметања других, на основу података, помоћу свих истаживачких метода објашњења и верификације, укључујући још постојеће или историјски познате етнониме и топониме, који се сигурно могу препознати као они које помиње Тацит.

с обзиром да се Сјеби у свим облицима спомињу само три пута, и то са Сарматијом или с њом у вези. Проблем идентификације је тежак и због тога што су многа племена, или њихов део, рано романизована и доста њих германизовано. Такав је случај и са словенским племенима Вендима и Рацима.

1. СЕВЕРОЈАДРАНСКИМ ВЕНДИМА ЗАПАДНИ СУСЕДИ СУ ГАЛИ И РАЦИ (РАЕТИ) И НОРИК СЕВЕРНИ ДОК СЕ ПРЕМА ИСТОКУ СЈЕДИЊУЈУ СА ВЕНДИМА - СРБИМА БАЛКАНА И ПАНИЈЕ

Венди су неоспорно Словени, насељени: а) у провинцији Вендики, североисточно од Венеције ка Горици; б) на Балкану: у Илирику, Далмацији, Либурнији, Вендики и Мезији; и в) у Панији, као актуелним римским провинцијама. Венди се код Тацита спомињу: и као конкретан народ (генус) и са називима по својим провинцијским земљама и насељима, записаним у следећим значењима и облицима, на појединим местима у списима: *Vindicis* (tom I, 6, 8, 65, 70, 82, 89; IV, 17, 69), *Vndique populatio* (I, 68), *Vindex* (I, 16), *Vindice* (II, 94), *Vindonissae* (IV, 61, 70), *Vindicem* (I, 53; IV, 57), *De Vindix* (*Index*, p. 327). Ипак, најчешће се спомињу Словени - Венди на поменутом подалпским територијама, као суседи Гала и Раца (*Raeti*), који живе југозападно и северозападно. Ево неких случајева у којима се Венди спомињу. "*Galliae super memoriam Vindicis obligates recenti dono Romanae ciuitate.s et in posterum tributi leuamento*" (I, 8). У слободном преводу: "Горња Галија памти најскорије обавезе Вендичана дате римској држави и за наредну (следећу) обавезу као аконтационо ублажење (обавезе)". Овим Тацит исписује један од многих комплимената Вендима - Србима, у овом случају због редовног извршавања државних (патриотских) обавеза. Томе се диве или чуде Гали, који су покорени још за Јулија Цезара и већ романизовани.

Покорење територије Венда, како је она већ назначена, било је вероватно за цара Августа, тј. до 14. године н. е. а сигурно за цара Тиберија (14 - 37) или тачније 16. године, јер је те године покорен Норик, који се налазио северније, односно на северном делу данашње Словеније и јужне Аустрије са западном границом на реци Ени (нем. *Enns*, лат. *Aeni*).

БАЛКАНСКИ VINDICIS GENS REBUS MATERIA ЗА НЕРОНА

Венде - Србе помиње Тацит и на Балкану, за владавине Нерона. Наводећи да Нерон навелико плени добра и шаље мисије по Германији, Британији и Илирику, Тацит дословно каже (I, 6): "... *et Illyrico, quos idem Nero electos praemissosque ad claustra Caspiarum et bellum, quod in Albanos, parabat opprimendis Vindicis coeptis*⁹ *reuocauerat: ingens nouis rebus materia... ut non in unum aliquem prono fauore ita audenti parala*". Према слободном преводу у цитату се вели: "... и Илирик где надмени Нерон исто тако одасла свакако обезбеђење близу Каспиарума чак и покрет војске, јер на Албанос, предузимају крађе истонародни Вендичани: народ нови тајанствене (мистичне) способности... јер нема стрмог пута за заштиту од сваког појединца, тако су смели и добро спремни (кадри) за борбу".

Тако сјајно вели славни Тацит за Србе - Венде становнике Балкана, односно Илирика и Мезије. Али, још је важније што се тиме потврђује оно што је Јулије Цезар сто година пре Тацита записао: да су Словени становници Балкана и др. крајева у близини римске границе. Све је јасно, осим што је потребно коментарисање: шта су и где су Албанос и Каспиарум. За оба топонима прво се

⁹ Уз Тацитове речи, често се у поменутом издању дају напомене, којима се сугерише друкчији облик речи и тиме измењено значење, као што је за "*coepis*" дато "*capiti*", а за Албанос написано малим словом: албанос, што није никаква обавеза за прихватање, јер може више да поквари, него да допринесе.

мора искључити помисао: да није реч о старој покрајини Албанији са обале Каспијског мора, на граници између Дагестана (у Русији) и Азербејџана, јер је реч о топонимима и народу у српској Мезији и Илирику на западној половини Балкана. Амбициозни занесењак Нерон није освојио ни Дакију, ни Сарматију, ни северне пределе Црног мора, да би стигао до Дагестана, већ је то био посао мудрог цара Трајана, са тајанственим "чулима слуха", о коме се у српском народу причају легенде и данашњих дана¹⁰, иако је давно владао (98 - 117). Назив садашње Албаније је скорашњег датума, као и средњовековни Арбанаси, у поређењу са старошћу Тацитовог града Албаноса из I века. Стога је Албанос прастари келтски град, можда из доба градње Рима или Атине и Спарте, а доцнији српски Београд, који се према старим изворима на латинском назива "Алба Грека" (Alba Graeca). Код оба та назива има келтски корен "алба", који даље следимо. Наиме, ако је келтска реч "Албион", у значењу "брдовита земља" Британија, онда исто значи и келтско "алба" у облику Албанос, јер је Алба (названа Алба Грека), тј. Београд од увек био на брдима, по којима су Келти пре Срба гајили јечам и грожђе, па је било логично да град назову: "брдски град" или "град на брдима". Нема овде никакве фантазије: све што причамо је истина, јер је све било и све и сада постоји, чак и остаци Келта, наравно побегуља на Британска острва, можда и од храбрих Венда, како их описа Тацит на сред Балкана, средином I века наше ере. Закључак: од келтске Албе настао је римски Албанос, који се после Тацита назвао Алба Грека, можда за цара Константина, који је и у Београду подигао једну кулу, како то саопштава Порфиригенит. Близу Албаноса (Београда) је и Каспиарум, такође у Мезији. Каспиарум би могао да буде Ужице, тј. град сличног назива келтски Кападунум, који се тамо лоцира (Б. МЕР, с. 225). Оба града крајом узнемиравају истонародници Венди из Илирика, из правца Романије, јер су се тада Венди - Срби и тамо населили, на добром безбедном положају са условима за земљорадничке делатности. Успомену на старо доба Венда "Римљана" чува и данашњи назив тога предела.

2. ПРОВИНЦИЈА VINDEKS УЗ УНУ - ФАКТОР ВЕРИФИКАЦИЈЕ

За поменуте Венде у следећој реченици (из књ. II, 16) смо сигурни где им је поседничка матична земља, као што је јасно: да с њима Нерон није имао посла. "Sit ante oculos Nero quem longa caesarum serie tumentum non Vindex cum inermi provincia aut ego (ergo - BV) cum una legione, sed sua immantias, sua luxuria ceruicibus... ". Према слободном преводу текстом се каже: "Не оствари Нерон ранију скривену тајну, иако владаше дуги низ година пламеним заносом, не уђе у провинцију Виндекс, или боље, зато што једна легија по наговору, ипак сурово раскошне Јелене покла...". Шта су друго могли: Вендика јака и моћна, а војска легије вероватно била гладна, ако Тацит истину збори и ако је уопште хтела да се за Нерона бори. Из овога се недвосмислено разуме и то да су Венди - Словени имали своју балканску провинцију, као генс, иако је од Венда-Срба део живео у суседству Галије, у горњој Галији, као што смо показали. Ценимо ипак да је горе поменута провинција Вендика са доњег тока Уне, између Илирика и Либурије, од Козаре и Подгрмеча до Коране, која се и крајем XII до краја XIV века исто тако називала. О тој средњовековној жупи Вендики (или Вендичи) и њених 60 Стефановића кнезова и банова српске Доње Славоније, и више пута банова целе српске штокавске Славоније, истажујемо опширно у осмом делу нашега рада.

"" у Раткову, општина Кључ, овај аутор је као дете слушао приче старих људи о "козјем цару", јер су причали:" да је имао козије уши, али је то сакривао шубаром, а да је у осталом свему био добар владар." Наравно, људи су причали о римском и српском цару, а не о "козјем", како је то схватила дечја машта.

Срби - Венди у облику Vindonissae (IV, 61) овако се спомињу: "Смештај крилних трупа, легијски зимовник, уништен је паљењем и брзим одлажењем, којег су Вендичани и Mogontianci били поставили". Реч је о војном зимском логору уз Галију, а пиромани су Германи. Ето, Тацит хвали Венде као вредне и добре мајсторе, чак и за војне објекте, што им и није тако тешко било, јер су по природи ствари добри домаћини. Једном су нападачи из горње Галије узнемирили и легију Венда (legio Vindonissae, IV, 70).

ТАЦИТ ОПЕТ О ЈУНАШТВУ ВЕНДА - СРБА БРАНИОЦА СВОЈЕ ВЕНЕЦИЈЕ

Тацит записује (IV, 17) о храбрости Срба: " Не туку ли заиста оштро браниоци Вендичани, за тројицу Адвоза и Арвена". (Ne Vindicis aciem cogitent: batauo" equite protritros Aeduos Aruennosque¹² ...) Овде није потребан никакав коментар. Нема потребе ни за даљим навођењем свих случајева у којима се помињу Венди, мада смо показали поглавља у којима се описују. Све написано у Тацитовој Историји о Словенима - Вендима и др. племенима на Балкану и у Панонији, дешавало се за владавине Нерона и грађанских ратова (68 - 69) у којем периоду су владала четири цара: Галба, Отон, Вителије и Веспасијан, али је потом Веспасијан сам владао до 79. године.

КАКО СРБИН "ОПКОЉЕНИК" КЛАУДИУС СЕВЕРУС НИЈЕ ПРАВИЛНО БРАНИО УНДИКУ И УНДЕ ОД НАПАДА ГЕРМАНА

Осим провинције Вендике, Тацит спомиње (I, 68) земљу или мању градску област са сличним именом: Ундика (Vndika, Undika) по називу становника у номинативу Унди (Vndi, Undi) док поменути облик Vndique преводимо као Ундичани. Област угрожавају Германи, под вођством Кацина (Ćacina), који су успут прегазили Рацију и за напад повели и локалну војску Рације, састављену од "самих младића Рације, обичних сељака, и ратних војника на допусту" (ipsorum Raetorum iuventus, sueta aruis et more milli exercita), вероватно, као страдалничку мету за римске легије.

Одбрану је организовао војни заповедник Claudius Severus, који је, пред стравичном опасношћу, неискусним сељацима - војницима поделио мачеве и друго гвоздено оружје (diskrimen feroces), иако "нису познавали оружје, нису утврдили поретке заштите, нису имали никаквих консултација (ηηη arma poscera, non ordines šegi, non in unum consulere)". Ундичани (Undi - Vndi) су у таквој ситуацији лако покорени: " Ундичане опљачкаше и побише (посекоше); само у дубини (средини) разбацани, с немоћним лаким оружјем, великим делом обезбеди се, или друкчије, у планини Воколи (Vocotium)¹³ склонише". На латинском: " Vndique populatio et caedes; ipsi medio uagi, abiectis armis, magna pars saucii aut palantes, in montem Vocotium perfergere".

Међутим, одмах је послата помоћ која је трагично поразила Германе и страдалнике Раце сељаке: "Исто тако, одмах су послати одреди одбране (са страже) Тракије (Thraesium depulsi) и гонише (нападаче) Германе и Раце кроз шуму и ту осамљене и склоњене побише (поклаше)". Тада "много људи" војска посече,

" Батинају, као што и данас треба батинати узурпаторе и незналице, које понекад прозивамо у нашем раду.

¹² У овом случају Словени бране свој град Венедин (naT.Vindic, Vindex, нем. Venedig, тур. Venedik) тј. данашњу Венецију; поменути нападачи нису имена неких народа, већ су Арвени - земљорадници, а Адвези - придошлице.

¹³ У француском преводу, le mont Vocetius у напомени је означен: Le Boetzberg, entre Effingen et Schin/.nach - Dorf, dans ec canton d'Argovie. Или је то Vogel?

многе "са венцима"¹⁴ продаше".

Овде третирани Унди су вероватно део Венда, али су се локално, по каречју, разликовали као Унди (Внди). Због тога и због доследности у интерпретацији изворних Тацитових белешки, наравно у препису, то смо у овом одељку посветили пажњу Ундима. Ни француски издавач, у тексту француском или у напомени испод текста латинског, није дирао у облик назива Унди. Свакако су знали, јер у многој литератури стоји, да су Унди српско племе, односно да је то један од тридесетак назива Срба у изворима и хроникама.

У наслову смо нагласили да је и заповедник локалне војске Северус из српског племена Унда, Ундичана. Наравно, тај назив је добио по општем називу српског народа, али је тај надимак записан *permuto*. Но, могуће је да назив Северус долази директно од племена Севера - Севераца, који су у грчким изворима записани на балканском полуострву као српско - словенско племе, а код североисточних Руса познато је племе Северјани. Уз име Клаудиус сугерисали смо у наслову да оно означава стање опкољеног, па је он по томе "Опкољеник", као што се види из овог става.

Унди (Ундичани) се спомињу (II, 85) овако: "Унди се брину и стрепе због судског већања, могло би се прописати Веспасијаново што је пред Вителијем било оправдано. *Vnde metus et ex metu consilium. posse imputari Vespasiano quae apud Vitellium excusanda erant*".

3. РАЦИ (РАЕТИ) СУ ДЕО СРПСКОГ ПЛЕМЕНА РАЦА - РАЏА

Народ *Raeti* се код Тацита често спомиње (књ. I, 6, III, 5, 53; V, 25), као и земља *Raetia* (I, 11; II, 98; III, 5, 8, 15; IV, 70). Они имају своје трупе за обезбеђење: *Raetica auxilia* (I, 67) и крило - сектор војске: *Raetica alae* (I, 68). Назив *Raeti*, читано дословно гласовно - словним латинским правилима, изговара се - Раеци. Из тога следи краће (мање правилно) Р а ц и. Тако се код Тацита записује део насељеног највећег српског племена Раса (Раца), северно од Гала и западно од Венда - Срба, док се други део Раса населио у Илирик и средњи део Мезије. Назив *Raeti* једино се никако не може читати Рети или Рати! јер се "ti" увек изговара "ци". Већ самим тим се обара тумачење да се име *Raeti* чита: Рети и да номинално значи: Реторомани. Пошто је то тако и пошто су сви Раци на јужним пределима Алпа северно од Удина романизовани, примивши латински језик, који се искварен са другим језицима одржао у више наречја до данашњих дана, западни истраживачи су, вероватно, "решили проблем" њиховог порекла тако што су, назив по Тациту: *Raeti*, заменили називом: *Raethi* или још "практичније" *Rethi*, на су тако метатезом од Раеца - Раца добили назив Рети. Просто а ништа није решено! Раети - Раци нису романски народ, а нису ни Гали или Германи, јер би их Тацит у те народе сврстао, као што би их тако сврстали и германски истраживачи и они који следе потомке Гала. Пошто нису ни Скити или Илири, онда једино могу бити словенски народ, као суседи Вендима - Словенима. То значи: Раци су романизовани тзв. Реторомани¹⁵.

Предњем језичком објашњењу о избасавању из магле старог словенског народа: Раци (*Raeti*), додајемо неколико података по Тациту, из којих ће се лакше разумети и објашњење њиховог народног имена. Земља Рација се прво спомиње (I, 11) овако: "*Duae Mauretaniae, Raetia, Noricum, Thraecia et quae aliae proci ratoribus cohibentur, ut cuique exercitui vicinae ...*". То је лако разумљиво: "Две (обе)

¹⁴ Тако су робови (заробљеници) носили венце око врата као знак продаје и у средњем веку.

¹⁵ Тако су због латинизама у језику Дачани названи Романима, а по романизованим Вендима њихов град називом: Венедија - Венетиа - Венеција.

Мауританије, Рација и Тракија су такође стране (земље) које садрже старешине, војне и цивилне". Из овога се може потврдити и дефинитивно закључити исправност назива Раци (од Raeti), према принципу који важи кад се чита: Thraesia, тј. Тракија. Из тога је јасно да се "ае", ако се не чита као дифтонг са чујношћу оба гласа, мора читати "а", а не "е", какво "е" правило нам је опет лансирано са Запада, јер би у противном имали: Трекију! А таквих случајева, где се "ае" чита "а" има далеко више него што се по природи гласовног слагања чита "е". Чим је прво написано, од стране писменог Римљанина, "А" има предност над другим гласом "Е", и тиме, има приоритет изговора. То је тако, за онога кога интересује истина суи генерис, о стварима које истражује и језички разумева, а не да се бави правописним правилима, која никада ни у народном ни у писаном (тзв. књижевном) језику не обавезују, нити игде на свету постоји закон који би таквом обавезом уништавао изворе свог народног језика и то на уштрб суштинског значења речи.

Рација је окупирана, као и њен источни сусед Норик, до 20. године н. е. за Тиберија; од Рације југоисточно је Вендика, док је на југу Галија, а на западу Хелвечија; са северо - запада узнемиравају је Германи. Удине нису град Раца; пре би се, по називу града, припадност могла приписати Вндима (према Undi = Undic - Undin). Овим се добија слика о положају цисалпских Словена средином I века. Из предњих података произлази да је Рација велика покрајина (провинција), значајна и по обиму (сорја, I, 59) трупа, које чине пратњу намесника постављеног од цара Клаудија (41 - 54), којег је убила супруга да би га наследио њен син Нерон, а мајци се фамозни Нерон реванширао одузевши јој живот, као што је и сам себи пресудио (када је збачен са престола).

У осталим случајевима Рација се спомиње када и Вендика, Галија, Норик, Панонија, Германија, која је Раце узурпаторски угрожавала. Наведено је довољно да се наше објашњење о народу и положају старе Рације из I века у глобалу разуме. Већ то све бити од користи за некога ко се буде упустио у детаљније истраживање о старим западним Словенима: Србима - Рацима и Србима - Вендима који су сви из истог генског корена, као и остала српска племена из Паноније и Балканског полуострва.

4. ТАЦИТОВЕ БЕЛЕШКЕ О ПАНОНИМА И ПАНОНИЈИ

Pannonici или Pannonii су општи назив за Србе - Словене у Панонији, како је декларисано у Индексу (Nominum) Тацитове Историје, поменутог издања (из 1946.) Но, Тацит нам је из тих племена идентификовао нека, као што су Боји (Boii).

4.1. СРПСКО ПЛЕМЕ БОЈИ (ВОИ) ИЗ ЗАПАДНЕ ПАНОНИЈЕ

О Бојима Тацит записује само једном (књ. II, 61) ово: *Inter magnorum uirorum discrimina, pudendum dictu, Mariccus quidam, e plebe Boiorum, inserere sese fortunae et prouocare arma Romana simulatione numinum ausus est. lamque adsertor Galliarum et deus (nam id sibi indiderat) concitis octu milibus hominum proximos Aeduorum pagos trahebat, cum grauissima ciuitas electa iuuentute, adiectis a Vitellio cohortibus, fanaticam multitudinem disiecit. Captus in eo praelio Mariccus; ac mox feris obiectus quia non laniabatur, stolidum uolgus in uiolabilem credebat, donec spectante Vitellio interfectus est.*" Овај Тацитов текст преводимо овако¹⁶: "Међу многим људима - војницима раздвојеним

¹⁶ Многе речи из текста Тацитове Историје одступају од облика речи из савремених речника латинско - српског језика (на пр. Џепни Речник, Обод, из 1995.), па им се морају тражити замене, поред познате тешкоће због више значења многих латинских речи, које истовремено значе: и позитивно и негативно одређење појмова и ствари;

(међупростором), неки скромни заповедник Марко, из народа Боји умешао се у положај и изазивао на борбу трупе Римљана подражавајући наредбу (мимиком) почетка напада. Ускоро околне колоне (редови) Гала и бог (наиме од њега самог одређено) покрену осам хиљада људи (легију), који заједно са тешким наоружањем приђоше до суседне сеоске општине Адверум, избацише (протераше) младиће према обавезујућем споразуму са Вителијем заповедником кохорте (одреда од 400 - 600 људи), а занесењаке различито новчано казнише. Ухватише у предигри (вежби) онога Марка; уз то, ускоро настаде веселје, јер не би раскидања (комадања), глупог захтева присвајања неповредивог кредибилитета (царевине), док је уништење (прогонство) Вителије надзирао." Боји¹⁷ или Воји су несумњиво Словени, племе крајишника, браниоца границе, сељачко -војничко, названо тако по "воинима", војницима, како су се код Срба наоружани људи доскора називали. Матична земља Воина је Војка, како нам је показао Порфиригенит: да је отуда, за Ираклија, дошла половина тамошњих Срба. Војка се налази на територији западне (горње) Паноније, ограничена: Дравом са југа; Балатоном, Будимом и Вишеградом са истока; Дунавом са севера, а са запада правцем Беч - Грац. О Војки ће се још посебно говорити. Овде још само да докажемо да су Гали са својом легијом били међу Војима (Бојима) у Војки, као гранично појачање, јер је тада граница Римске Царевине била на Дунаву. Објашњавамо то методом силогизма, овако: (А) трупе Гала су у служби на дунавском положају у Војки и имају додир са војском народа Боии (Воји); (Б) трупе Воина су у служби на положају где се додирују са војском цисалпских Гала; (В) део народа Срба - Воина из Војке насељен је, као сусед Гала, у јужном цисалпском крају у којем је земља Галија. Пошто се војска племена Боји (ВОН, Viogum) спомиње само једном, и тиме једном индиректно њихова земља Војка (Војка), а Гали се и њихова земља помињу много пута у цисалпској Галији, произилази: да је тачно прво (А), односно да није тачно треће (В) и друго (Б), које је компатибилно са трећим. Дакле, трупе Гала су у Војки, као појачање граничарима на Дунаву¹⁸.

Тацит нам је описао и једног српског старешину војске племена Воји из Војке, скромног и искреног човека Марка (Војковића, Војинића, Бојовића), што ••реагује српски" због нанете му неке неправде, као што Србима и данас чине; или је тако било по договору ради извођења вежбе, јер се из нашег скромног превода не може закључити да је то био устанак Боја. Свеједно, Воји су показали храброст и одважност, исто као што су је у Илирику и Вендики показивали Срби - Венди. Бранили су своју Војку, потоњу српску баснословну "Земљу градова" - Бургенвалд, све док је око 805. не освоји Карло Велики, како нам саопштава његов секретар Ајнхард (P. Saxo, Annal de gestis Carolli; Ph. Jaffe, Monnumenta Carolina, p. 611): "Pannonias etiam victor subiecit utrasque / His cum vicinis urbibus innumeris. Панонију такође победник недвосмислено подчини / Са свим (њеним) околним безбројним градовима".

стога смо се определили да слободним преводом обезбедимо разумевање текста, посебно у погледу народа и земаља, као и општег схватања догађаја у којима се они спомињу.

¹⁷У Индексу Тацитове Историје коришћеног издања декларисани су у ном. пл. као народ BOU, а у тексту је падешки облик Voiorum.

¹⁸И то у пределу Мохача, јер јужно од Мохача садашње место Удвар (Udvar), без сумње, носи име поменуте сеоске општине Аедуорум (Advorum). Тиме се овом напоменом исправљамо: источна граница Војке лежи на обали Дунава од ушћа Драве до Вишеграда, а не до Балатона.

НАЗИВИ ЕТНОНИМА И ТОПОНИМА У АЛПСКОЈ ПАНОНИЈИ И МАЂАРСКОЈ ЈОШ УВЕК ПОДСЕЋАЈУ НА НЕУКЛЕРУСОВЕ СЛОВЕНЕ И ТАЦИТОВЕ ВЕНДЕ, РАЦЕ, СЕРВЕ И БОЈЕ ИЛИ ВОЈЕ И ВОЈКУ ПО ПОРФИРОГЕНИТУ ИЛИ ЗЕМЉУ ГРАДОВА ЗА КАРЛА ВЕЛИКОГ И СОРАБЕ ЗА ЛУДВИКА ПОБОЖНОГ ПО АЈНХАРДУ

Мора да је Алпска Панонија за Тацита била веома богата стара земља чим је овако симпатично описао о њеним становницима Бојиорум и њиховом војном старешини Марку, ценећи њихову земљорадничку стабилност, храброст, људску природност и духовност. У наслову смо поменули друге историјске и историографске великане, јер су они настављачи Невклере и Тацита у праћењу континуитета живота Срба у Панонији, Балкану и крајевима ниских југоисточних Алпа, од античког доба пре нове ере до X века. Називи многих етнонима и топонима у- поменутих земљама, подсећају на њихове градитеље или кумове Србе. Тако се (према истој поменутој карти) у источној Аустрији или "земљи српских градова" (Бургенвалду) могу прочитати следећи називи који потичу по називу Срба или српских племена: Siegendorf, Reisenberg, Sauerbrunn, Seebenstein, Zobern на извору истоименог потока Zobenі B; врх Seeberg и место северно од Kapfenberga; Alpen Zirbitzkogel (2396m.) северно од Klagenfurta; северно од Беча (Vienna) је Raasdorf и реке Rusbach и Морава¹⁹. Вероватно је назван и Wien по Виндима; зар Bad Vuslau не носи назив по српско - словенском племену Воислав, по Тациту Vou, а по Порфирогениту Voji?

У мађарском делу "земље градова" Војке или Servie и читавој Мађарској, која је у целини на старим српским земљама, читамо следеће називе топонима по Србима, са мађарске мале туристичке карте (Tourinform, Cartographia, Budapest, 1988): Sarvar, престоница Војке - Servie на ушћу преименованог потока Zobern B. у Рабу; река Zala (Сала од Слава) и град Zalaegerszeg и још пет места у чијем називу је корен Zala; затим Sarbogard и Rackeve низ Дунав јужно од српског Виндина (Budima), Devecser и Sored северно од Блатног језера; Retsag северно од Вишеграда; затим топоними у Потисју: Szerencs, Sarospatak, Szarvas, Roszke и др.

4.2 PANNONICI - PANNONII СУ ОПШТИ НАЗИВ ЗА ПЛЕМЕНА СРБА У ПАНОНИЈИ ПРЕМА ОБЈАШЊЕЊУ ДЕКЛАРИСАНОМ У ИНДЕКСУ И ТЕКСТУ ТАЦИТОВЕ ИСТОРИЈЕ

Осим Војина (Бојина) друга српска племена Тацит не спомиње посебно. Уместо многих родовских заједница, он за сва српска племена користи назив по њиховој територији (провинцији) Панонији, јер зна да су сви исти народ (генс). О Панонима бележи Тацит (II, 14) ово: "Duodecium equitum turmae et lecti e cohortibus hostem iere, quibus adiuncta Ligururum cohors, uectem loci auxillium, et quingenti Panonii, mondum sub signis". У слободном преводу: "Једанаести пут (јаше) коњичко одељење (од 32 коњаника - БВ) и вежбачи (војних вештина) од кохорти (гардиста) у правцу непријатељских напада (тј. ка граници на Дунаву - БВ), пошто је прикључење кохорти Лигура (лигурској) крајње место помоћних (резервних)

¹⁴ Реч и појам Морава код Срба значи: вода и текућа вода, као један од четири елемента опстанка живота, уз Сунце, ваздух и рад; стога у Србији има седам река са именом Морава, ако је овај аутор знао да их све поброји. Друго, есенцијално значење речи и имена Морава показује старост насељености Срба у Мезији и читавом Балкану. Можда, назив Морава потиче од латинске речи - именице: mora, - ae, са значењем - бављење и боравак, тј. (1) рад и привређивање и (2) на насељеном месту (боравку - morae). А боравак земљорадничких Срба морао је бити уз реке, уз воду, и плоднију земљу; тако им се место боравка (mora) поистоветило са реком, са општим називом текуће воде.

трупа, такође 500 Панона још не убележених (не означених)".

Следеће је написано (у гл. 17) овако: "Преваром (или: заробљавањем) кохорти Панона од Кремона²⁰, одузето (заробљено) сто коњаника и то војника грађанског реда (првог), између (насеља) Плакенца и Цикинума". (*Capta Pannoniorum cohors apud Cremonam; intercepti centum equites ac mille elassici inter Placentim Ticinumque*).

Затим се (III, 11) Панони спомињу у вези са Мезијом овако: "Лакомислени (самостални) улазак легионара Мезије, без Панонаца, као враћање освете истим Панонцима, изазива потпуно супротно на другој страни: понављање побуне (раздора)". Ако ваља превод²¹, у конфликту су ове провинције.

ПАНОНИЈА се као земља и провинција помиње такође на више места у Тацитовој Историји. Заједно са Мезијом, Далмацијом и Илириком (I, 76) у једној реченици овако: "*Primus Othoni fiduciam addidit ex Illirico nuntius iurasse in eum Dalmatiae ac Pannoniae et Mosiae legiones*". У преводу: "Цар Отон с поверењем објавом предаде из (од) Илирика управљање у овим легијама: Далмације, уз то Паноније и Мезије". Из овога се разуме да је досадашња централизована војна управа за све те провинције била у Илирику, па се овим декретом Отона децентрализује по провинцијама.

Затим (књ. II, 11) овако: "*Laeta interim Othoni principia belli, notis ad imperium eius e Dalmatia Pannoniaque exercitibus;*" што у преводу гласи: "Веровање Отона у ток првобитног (првог) војног похода, покренуло је осећање (мотивисаност) код војске на вежбање у Далмацији и Панонији". Тацит записује (II, 86): "Спајање (војне команде) Мезије и Паноније означавало је издвајање (изостављање) Далмације из војног обруча (граничног), иако савет намесништва у провинцији ништа није допринео изазивању нереда..." (*luncti inde Moesici ac Pannonici exercibus Dalmaticum miitem trahere, quamquam consularibus legatis nihil turbantibus*).

Даље коментарисање Тацитових података о народу (војсци) и земљи Панонији није ни потребно; из већ поменутог потпуно се разуме њен положај : са три стране омеђена је рекама Дунавом, Савом и Купом, а ђа запада правцем Беч - Грац - Марибор - Метлика - Карловац. Као провинција спомиње се још три пута (III, 1 и 4; V, 26). А, осим у облику народа Панона и Боја (Воја) и провинције Паноније, спомиње се још у следећим облицима (према Индексу) и поглављима: Панонски зимовник (војске) - *Pannonicae hiberna* (IV, 54); Панонско војно крило (сектор) - *Pannonicae allae* (III, 2); Панонска легија - *Pannonicae legiones* (I, 67; III, 2, 24); Панонска војска - *Panonicus exercitus* (I, 26, 85, 86; II, 85, 86); Панонски Алпи или Алпска Панонија - *Pannonicae Alpes seu Alpes Pannonicae* (II, 98; III, 1).

5. ТАЦИТОВИ ПОДАЦИ О СРПСКОЈ ПРОВИНЦИЈИ МЕЗИЈИ ОТКРИВАЈУ НАРОД СЛОВЕНЕ - ТОТЕ

Можемо излагање о Мезији почети од следећег Тацитова описа (II, 85), о предмету размене између војске две провинције: "Тако преко три писма Мезијска легија понуди панонској војсци или боље отказа сарадњу предметима од пружа". Међутим, много је битније следеће, што је Тацит у истој глави саопштио:

- "Муниципијум или општина *Cremon* (у падежу *Cremonam*) и данас се препознаје у граду *Krems* на левој обали Дунава, западно од Беча; док традицију места *Placentim* вероватно чува *St. Polten*, јужно од *Kremsa*. И у пределу северозападно од *Kremsa* сведоче о старој земљи *Rasa* - Срба називи: *Rosenburg, Roseldorf, Rastefeld, Raxendorf* и *AP*.

²¹ *Quppe od cupio, cupidia Moesia legiones adiuutam a se Pannonicorum ultionem referentes, et Pannonici, uelut absoluerentur abiorum seditone, itorare culpam gaudebant.*

"Јулијана Тота позната (откривена) линија раздвајања (предела, или: проблема што њега одвајају од друштва? - БВ) и познавање (искуство) навикнуто по беспућу Мезије пребегавањем кроз планину Хаеумум (тј. Кука Планину, доцније Балкан планина, како сугерише француски издавач - БВ); дотле (до Мезије - БВ) бесни грађански рат..." На латинском: "Iulianus (Tettium) comperto discrimine et gnaris locorum adscitis per aua Moesiae ultra montem Haemum profugit; nec deinde ciuili bellu interfuit..."

Коментар: према другим подацима изгледа да у провинцији Мезији нема грађанског устанка (68 - 69. год.); напротив, војска Мезије и професионална легија стационирана у Мезији, чини стуб одбране границе Царевине, у средњем Подунављу и Панонији, и фактор мирног живота у провинцији. Такође, већ овде имамо оријентир Хаеумум докле се простире Мезија према истоку: иза планинског ланца Кука Планине, по којој вршља устаник или гонилац устаника Јулијан Тоти. Наиме, ако је могући назив Хаеумум изведен од речи: hamus, harni, онда Haem - Haemum значи: кукаст, јер заиста одговара облику хокејске палице, како по карти изгледа положај данашње Старе Планине и дуже бочне планине Балкан, које су у Тацитово доба сачињавале Хаеумум, доцније названу Стара Планина. На турском језику планина се назива - балкан, и по тој речи дужи део Старе Планине (Хаеумума) назван је Балкан, дуги систем од Црног мора до Мезије (Србије), а онај краћи део или стопало задржао је назив Стара Планина.

Ипак, по Тациту утврђени провинцијски намесник седме легије Iulian Tetti²² (у падежу Tettium) у српској провинцији Мезији, око 70. године, свакако је способни човек регрутован из домаћег српског етноса (локалне војске), јер постоји Римљанин управник Мезије, као што се види (исто, II, 85): "На осећања Апонија Сатурнина (Aponius Saturninus) управника Мезије, утиче учињена несрећа (смрт), од стране центуриона (стотинара, четника) убица код Тетија Јулијана (Tettium Iulianum) провинцијског намесника седме легије, због зависти (малодушности), што је повод рађању пренапетости". Из овога се сазнаје да Мезија има још једну легију.

Тети (Tetti) Јулијан је од истоветног народа по коме име носи Totilla из Летописа попа Дукљанина, један од три брата предводника нецивилизованог, тј. некрштеног народа, што се око 500. године "појави са севера" (гл. I) и "који се зваху Готи (quae Gothi noniinabentur)", па силом узеше провинцију Панонију (гл. II) и многим људством уселише се у Темплану; при чему стоји (у гл. V) да се два новодосељена народа почеше међусобно пазити, јер "исти (народ) бише Готи, који и Словени, и Вулгари (id est Gotti, qui et Sclavi, et Vulgari), а највише зато што су оба народа били пагани (тј. некрштени земљорадници - БВ) и што су имали исти језик." (Према В. Мошин, Љетопис попа Дукљанина, 1950).

Из горња два става, по свему се разуме: народ Тотиле су Словени - Тоти, названи (записани) Готи, вероватно стога што су били некрштени, или по особеном изгледу одеће и наоружања, или су као племе Тоти просто погрешно записани као Готи. Без сумње, по називу свога народа: носи име војвода Тотила. По истом принципу и истом народу Тотима: назван је Тацитов војни старешина у Мезији Јулиан Тоти (погрешно записано Tetti). Тацит је у Мезији затекао Словене -

²² Вероватно у латинском изворнику и дословном препису стоји: Toetti (Toettium), а да је вољом фран. издавача или ранијих фран. глосатора у латински препис унето: Tetti (Tettium), јер они за готово свако "оe - ae" сугеришу читање и писање: "e - e", а тако обавезно чине у своме преводу на француски, што смо ми оспорили на примеру Raeti (Raetia) и Thraecia. Стога су њихова читања, и преузимања од њих, чиста уништавања изворног или тачног значења латинских речи, и ко тражи истину мора их се отарасити, као што чине Германи.

Тоте, који су се и тако звали, и тада и у средњем веку. Наиме, према мађарским изворима из средњег века Тоти су други назив за све Словене, па тиме и за "своје покорене" или суседе Србе. У мађарском етимолошком речнику утврђено је да се реч Тоти (Tothi) појавила у документима 1121. године, са значењем Словени, а од 1800. године Тотима се називају само Словаци. Ево једног примера како угарско-славонски бан Чупор назива војводу Хрвоја Вукчића - Стефановића из Доњег Краја (1413): Tot nem sniber. pogasca nein kenyer²³, тј. Словен - Србин није човек, погача није хлеб. Ето, Србин је Тот, али је и погача српска реч, а како неће и бити када новодељени Угари узурпирали српску земљу после девет векова од када се у Панонији помињу Срби - Словени.

Из свега произлази сумња да је на Балкану у IV и V веку било некаквих ратника са Византијом тзв. "германских Гота" на коју "мутну традицију о неком готско - бизантијском рату" скреће пажњу Ф. Шишић, приликом своје анализе Летописа попа Дукљанина. Од огромне словенске масе, Германи се нису смели ни помолити у Панонију и на Балкан до освајача Карла Великог, који је "нанео велико зло и Германима", како вели Ајнхард.

ИСТОЧНА ГРАНИЦА МЕЗИЈЕ НА ИСКАРУ И СТРУМИ

Дакле, већ овде можемо назначити, а у даљој анализи доказати, источну границу Мезије, која иде природном линијом: од ушћа реком Искар, потом реком Струмом до Сера, српског имењака, кога Тацит и не помиње, јер је саграђен после Тацитова списа. Пошто се Мезија простире и источно од Старе Планине, до реке Искар, поменути војни патрициј Јулијан је пролазио преко превоја са путевима, тј. преко Вршке Чуке и Кади Богаза у правцу Виндина²⁴ (Видина, без сумње града Срба - Винда); или сз верао пешачком стазом преко превоја Св. Никола; или је ишао путем преко превоја Градина у правцу Сердике (Софије)²⁵. Сви овде поменути градови, односно насеља (Видин, Сердика и Сер) добили су називе по Србима, јер су Срби једини чисто словенски генс, на југо - истоку Европе, којег спомиње Тацит. Остали су се раније или касније сепарирани од Срба, стицајем разних околности, међу које спада и незнање о своме пореклу. Иначе, између Старе Планине и Искара живело је српско племе Севери - Северци или је тај назив само пермуто од Серви. Сви ови градови су изграђени почетком II века, за цара Трајана и његова наследника цара Хадријана (117 - 137), великих градитеља. Трајан је подигао зидани мост преко Дунава код Кладова и пут од Београда до моста, вероватно је тада подигнут и Виндин, као и Гамзиград; док је Хадријан градио у Атини, затим подигао град на доњем току Марице, данашње

" .Janos Thuross/j, Cronicon Hungarorum, 1488. Ето од када Угари пишу патриотску историју, иако до почетка XIII века нису имали ниједан сачуван документ. А затим је М. Korvin платио Ani. Hunfini, који му 1496. написа Историју Мађарске.

¹⁴ Ако су се по српском племену Венди називала многа насеља под Алпима, могла су се по истородном и истозваном народу, и по истом принципу, називати и подно Старе Планине. За оне што знају да читају и инвентивно размишљају, тиме је порекло назива Видина довољно објашњено, а томе се могу додати и доцнији факти у вези са Видином, као и чињеница да су ту област између Искара и Старе Планине населили Севери - Северци, што је очигледно назив пермуто од Серви, комшија западно од Старе Планине.

²⁵ Могуће је да се по српском саплеменику Ј. Тетију(Тотију) назвало Тетово, Тутин у Рашкој области и (или) Тетевен источно од Софије(на јужној падини пл. Балкан где је и Тројан вероватно названо по цару Трајану). Иначе, Ј. Тети се спомиње још 3 пута(I,79;iv,39 и 40) у вези војних прилика у Мезији, као један од војних изасланика,по нашој аргументацији регрутован из редова локалне војске, као и легат Номиша Вуков (et Julianus Tettius ac Numisius Lupus, legati legionum...,I,79).

Једрене, па је логично да је тад подигнут и Сер на доњој Струми и Сердика на горњем Искару; а тиме је био спојен Трајанов мост са путним правцем Видин - Сердика - Хадријанов град, па одатле правац за Солун преко Сера.

Без сумње, на природној граници између Мезије и Тракије, од Сера правцем река Струме и Искра до ушћа у Дунав, успостављена је и етничка граница обележена етнонимима, тј. насељима названим по Србима: Сер - Сердика - Видин (Виндин).

ПРОВИНЦИЈА МЕЗИЈА - ОД БЕОГРАДА ДО ДРАЧА И СЕРА

Тацит описује само једну Мезију, у истом поменутом периоду, која се простире од Дунава и Саве средином Балканског полуострва, - уз Велику и Јужну Мораву до-Вардара; уз Колубару и Ибар, па низ Дрим до Драча; иза Старе Планине, уз Искар и низ Струму до Сера (Сереза), као источну границу између Мезије и Тракије, - до јужне граничне линије: Сер, Дорјан, Охрид, Драч; и западне приближно: Скадарско језеро, ток Лима и корито Дрине од ушћа Лима до утока у Саву. Тако се може разумети према опису Тацита, с обзиром на покрете њене војне силе, помињане репере и суседство. Потоњи су смислили "горњу и доњу" Мезију и област Дарданију (коју Тацит нигде не спомиње), вероватно због спомињања неког малог скитачког племена у ранијем или доцнијем периоду, које се убацило у Мезију, међу земљораднички народ Срба. Од таквих скитница Римљани су после 270. године спасавали Дечане премештајући их на десну обалу Дунава, између Тимока и Млаве, тј. у североисточни део Мезије. Западни сусед Мезије је Илирик, северни Панонија и Дакија, јужни Македонија иза поменуће граничне линије Сер - Драч. Илирик је само територијални назив провинције, становници су Венди и др. српска племена, као што смо показали код анализе података о Вендима. Као генс Илири више не постоје; сви су романизовани до краја II века пре н. е. прелазећи у приморске градове, док су други разбацани по родовима у планинским пределима бавећи се сточарством. Њихово време у доба Тацита је давна прошлост. Мезеји се спомињу у смислу територијалне припадности, али се подразумева да су Срби, како смо показали на примеру помињања Венда у Илирику и Мезији. Наравно, ту су и друга племена: Раци (Раци), Морављани, Тимочани, Серви, Тоти, Северци, Венди итд.

Спомињање Мезије у појединим књигама и облицима класирано је у Индексу овако: Moesia (књ. 1, 76, 79; II. 32, 46, 74, 83, 85; III, 46, 53, 75; V, 26); Moesica hiberna - Мезијски зимовник за војску (IV, 54); Moesicae alae - Мезијски војни сектор или крило (III, 20); Moesicae soripae - Мезијско богатство и изобиље (II, 32); Moesici auxiliares - Мезијске помоћне трупе (III, 18); Moesicus exercitus - Мезијска војска, пешадија (II, 86; III, 2,9, 11); Мезијска легија - Moesicae legiones (II, 44, 86; III, 11). Мезију смо већ више пута спомињали, уз друге осврте на Тацитове белешке.

Овде показујемо неколико ситуација у којима се спомиње активност Мезије, практично, увек у вези са војним питањима. Ево једне реченице у којој се спомиње Мезија ДО Драча (II, 83): "Klassern e Ponto By/antium adigi iusserat. ambiguus consilii num omissa Moesia Dyrachium²¹ pedite atque equite, simul longis²⁷ nauibus uersum in Italiam mare clauderat..." Наш превод: "Морнарица од Византијског мора дотерала с налогом сумњиву групу заиста немарних (аљкавих) плебејаца Мезија Драча (а не мезијских борбених трупа - БВ) и то јахача (коњаника), истовремено намењене за једриличаре оштећених ратних бродова на Италијанском мору ..." Тешко је и

²¹ Напомена код издавача: Dyrachium = dirra. Та идеја мења значење: dirigo, dirrectum, па у сложеници: dirraciem (трупе за битку), од dirigere aciem (према поменутом латинско - српском речнику). Ипак, "исправка" је неприхватљива, а можда је дата због: у = i.

²⁷ longis: широко, дуго, далек; ратни бродови (по истом речнику).

помислити да најславнији римски хроничар и савременик догађаја није добро познавао области и провинције царевине, чак и старешине легија, кад је записао у контексту Moesia Dvrrachiuni - Мезија Драчиум (акузатив по II - о или IV - у деklinацији). Превод јесте проблематичан, али произлази да је Драч град Мезије, тј. да се Мезија простира до Драча, без обзира да ли превели: Драч лука Мезије или Драчка Мезија (њен предео); а везано за порекло плебејаца - земљорадника, погрешно допремљених у Драч за морнаре, на Италијанском мору, пошто се из Драча плови за Бриндизи (Brundisium), Таранто и Калабрију (ибидем). Због овог податка бесмислена је сугестија о могућности реконструкције назива Драча у израз: борбене трупе (у сложеници: *drraciem*). Из свега наведеног је јасно да се Мезија простира од Београда и Дунава до луке Драча на мору, као и то да се Илирик налази западно од Мезије и Драча, тј. западно од Скадарског језера.

ВЕНДИ ИЗ АКВИЛЕЈЕ НЕЋЕ НА ГРАНИЦУ МЕЗИЈЕ СА ДАКИЈОМ

О Мезији се (II, 32) вели ово: "За кратко време четрнаеста легија прочула се по своме великом успеху, уз чувена богатства (*wiofc* и *cјaj*) Мезије; затим, с друге стране одлучност и предигра (вежбање) умирујуће обогаћује борбеност људи". (*Paus diebus quartam decimam legionem, magna ipsam fama, cum Moesicis copiis adfore; tum rursus dellberaturum et, si praelium placusset, auctis uiribus certaturos*).

На почетку једне реченице (на истом месту) о богатству бележи и ово: "Супротно сопственом свакаком богатству и верности Паноније, Мезије, Далмације, Оријента са свим (тамошњим) деловима"... на Западу, тј. у Италији и суседству, обрнута је ситуација²⁸.

О активностима борбених легија стоји (гл. 46) и ово о напуштању војне службе: "Не преторијани (гарда) тако јака војска, дугогодишњи Отонови војници, већ пред слање за Мезију, истовремено, упорно (тврдоглаво) напуштају искусну легију из Аквилеје (*Aquileiam*)²⁹, мада је почетак појаве, нико се не колеба..." Наравно, главни узрок напуштања легије је суровост (свирепост) рата. И то је гест честитости, генска особеност народа Срба и племена из њихове разгранате крошње. Када се сви детаљи из Тацитовог описа Венда, Раца, Боја, Панона и Мезеја споје у ланац карактеристика, стиче се неспоран утисак: да се увек препознаје народ Срба, да он пише о Србима, да су помињани војници из народа Срба.

НЕПОВЕРЉИВИ ДАЧАНИ СЕ НЕ ПЛАШЕ СРБА ИЗ МЕЗИЈЕ

Мезија се често спомиње у вези са граничним провинцијама и земљама, посебно са Панонијом и слободном Дакијом. Ево једног случаја о сусрету Дачана

²⁸ Та обрнута ситуација у поседовању богатства - стеченог или природног, произвела је економске ратове за експлоатацију страног богатства; произвела је "римски фашизам", који се поновио 19 векова доцније, као "италијански фашизам" треће и четврте деценије XX века. О "римском фашизму", препознатљивом у овоме Тацитовом историјском спису, говориће се доцније.

- "Aquileia (Аквилеја, слов. Оглеј) је место и област на *uifcy* Соче; спомиње се од II в. пре н. е; Била је важан привредни и друштвени центар и за Тацитова периода, о чему сведочи постојање легије за чување границе на Дунаву, која се шаље у Мезију, на граници са Дакијом. У Аквилеји су (према МЕР, стр. 31) одржавани и васељенски сабори (381 и 553. год), па ако је то тачно, - јер у истој енциклопедији (стр. 443) пише да је 381. год. одржан II васељенски сабор у Цариграду, а код Г. О. у Ист. Виз. стоји да су и II и V одржани у Цариграду, онда би то свакако значило да су и Венди - Срби у тамошњој Вендики били крштени до 381. године, а такође да су се на томе подручју "сусретале аспирације" надлежности константинополске и римске патријаршије, које су се већ биле добро наоштриле за свађу.

и војске Мезије (III, 46): "...Mota et Dacorum gens numquam fide, tunc sine metu, aducto e Moesia exercitu". У преводу: "...Покрет (војске) и народ Дачане, никад поверљиве (према царевини - БВ), на крају без туче (салетања) одводи војска Мезије" (домаћа а не царска легија - БВ). И ово је пример јунаштва и часности локалне војске Срба из Мезије. Поред локалне наоружане војске народа Мезије, у провинцији је смештена и четрнаеста легија као основни чувар границе на Дунаву и реда у провинцији. Такође се истиче богатство и сјај земље и народа Мезије: Срба плебејаца - стваралачких земљорадника, честитих припадника својих родовских заједница и држави оданих грађана. Срби су без сумње многољудан народ чим их римска царевина и доцније византијска нису асимиловале (романизовале - хеленизовале), као неке друге народе који су истовремено настањени на Балкану и Подунављу, као што су Дачани, Трачани и раније Илири.

ДОЛАЗАК СИРИЈСКЕ ЛЕГИЈЕ У МЕЗИЈУ СВАКАКО СЕ ОБАВИО ПРЕКО ЊЕНЕ ЛУКЕ ДРАЧ

О томе да је Мезија на југу досезала до мора и луке Драч аргументација се налази и у овој цитату (II, 74): "... tertiam legionem, quod e Syria in Moesia transisset, suam numerabat; ceterae Illyrici legiones securitae sperantur." Тим ставом се каже: "...по трећи пут легији, пошто је из Сирије прешла у Мезију, за вежбање (маневре) исплаћено је у готову; иначе, легија Илирика безбрижно очекује". Долазак легије из Сирије у Мезију свакако није обављен хопном, већ морским транспортом. А то значи: да су легионари приспели у Драч, у луку Мезије. Нема другог решења: једном је речено да је Драч у Мезији, сад се опет спомиње Мезија у вези доласка прекоморске војске у Мезију, а из прекомора се долази бродовима у луку; та лука је Драч, као што је саопштио лично Тацит, а што овим описом, опет, лично потврђује. То је тако. Sic!

Из овога се потпуно јасно види да су легионари плаћеничка и професионална војска, обично ангажована и увежбана из редова плебејаца, док су војне старешине били патрицији из Италије или њихових приморских градова, наравно, у војним пословима стручни и држави одани људи.

6. И ЛИБУРНИЈУ НАСЕЉАВАЈУ СРБИ - ПАНОНИ И ДАЛМАТИ

Тацит спомиње Србе - Паноне и Далмате као насељенике провинције Либурније (III, 12), која је под војним заповедником из Равене, ОВАКО: "Lucilius Bassus clasis Rauennatis praefectus ambiquus militum animus, quod magna pars Dalmatae Pannonique erant, quae prouinciae Vespasiano tenebantur... Bassus honorata custodia Liburnicis nauibus Atriam peruectus a praefecto alae Vibrennio Rufino, praesidium illic agitante...". У преводу: "Лука Басус грађанин Равене управник покрајине (Либурније), колебљивац у војничком позиву, који лута (греша) по великим пределима Далмата и Панона, коју је провинцију (Либурнију) Веспасијан успоставио... Басису поверени надзор (чување) бродова Либурније на Јадрану (Atriam) уништио је управник војног крила (сектора) Вибенио Руфини, тамошње војне посаде (логоре) растерао..."

С обзиром да Dalmatae и Pannonii значе народ, а Dalmatia и Pannonia - Pannonica значе називе провинција, сагласно тексту и декларисаном одређењу (у Индексу) коришћеног издања Тацитове Историје, то произлази: а) да провинцију Либурнију насељавају Срби - Панони (Боји и др. српска племена) и Далмати као народ Срба, са остацима старијих романизованих племена, претежно у приморским местима; или, б) да управник провинције Басус неовлашћено (илегално) прелази међу Паноне у Панонији и Далмате у Далмацији, што је мање вероватно, готово немогуће. Из целовитог сажетог сазнања из Тацитовог описа народа и војске у провинцијама на Балкану и у сливу средњег Подунавља,

проистиче констатација: да су и ове три провинције насељене Словенима - Србима.

Што се тиче тврдње да су Срби сви затечени (окупирани) становници ових и др. провинција по којима их Тацит назива: Венди, Далмати, Либурни, Панони, Боји, Илири, Мезеји, Раци - позивамо се и на налаз старијег историчара, Невклере³⁰, који, у своме раду из 27. године пре н. е. о рату цара Августа у Панонији³¹, све помињане народе: Панонце, Тоте, Далмате, Илире и др. "назива заједничким именом Склави или Словени". Ово је трећи драгоцен извор од стране римских хроничара, који као савременици или актери догађаја на Балканском полуострву и Панонији описују староседелачки народ Словене - Србе. Кажемо Србе стога што нема другог словенског народа тада, у тим крајевима, осим Срба, од којих су се после сви други сепарирани, или су досељени после пет векова, као што ћемо у даљем истраживању доказати. То је тако, или амин - нека тако буде, како рекоше оновремени Римљани. Тацит је доказао оно што су потоњи претпостављали, уместо да су га читали. Наиме, на поистовећивање јужних Словена и Анта са Србима указивали су многи стари историографи, као што наводи Калаји В. у "Ист. српског народа", (Београд, 1882), да су "по испитивањима најбољих словенских научника сви словенски народи у прастаро доба називани Срби, а Словени и Анти били само имена два главна огранка(српска)". поменути докази довољно казују да су Срби једини Словени староседеоци Балкана и средњег Подунавља.

Ево једног примера о пљачки прехрамбене житарице пира (III, 48) и битним оријентирима о положају Либурније: "...предводник легионара (вероватно из Паноније -БВ) *Virdium Geminet* испробани сакупљач за војну службу, оним пораженим (у побуни) лакомо пленише жито пир (*adortus*), терајући на бродић (чамац); и посаде (из) Либурије одвозе далеко од (места) Цетинума (*Anicetum*), до ушћа у реку Купу (*Chobi*)". Ови подаци су веома важни, због географских оријентационих репера: а) места Цетине код Слуња, б) реке Купе, у коју се улива в) Корана (*Culerus*). Наиме, подразумева се да је чамац до Купе пловио Кораном, што је и навело француског издавача да у напомени иза речи: *Chobi* дода њој другу: *C'olerus*, (*Chobi Colerus: colibi, M*), сугеришући управо да је Кораном (*Colerus*) жито допремљено до ушћа Купе (*Chobi - Cōri - Cūri - Купа*), што је без сумње тачно. Алтернативно решење у поменутој напомени: *colibi*, је тиме беспредметно. Овим Тацитовим ставом и тумачењем казује се да се Либурија преко Лике и Гацка стерала и низ ток Коране до Купе, али према истоку није прелазила Уну, чак ни Глину, јер се низ слив Уне стере провинција Вендика.

Изложено је довољно да се схвати оно главно: о положају провинције и народа, који је насељава у I веку нове ере. Можемо се подсетити да је преко Либурије ишла важна комуникација (изграђена за Тиберија), према Бечу и Сарварији (*Sarvaris*) центру Војке, правцем : Задар - Брунум - Книн - Слуњ - Карловац - Метлика - Цеље и даље за Сарварију (*Sarvar*) и продужавао за Беч (*Vienna*). Из Либурије су кретали прекоморски бродови за Италију и др. луке. Била је богата шумама и условима за сточарство и стрна жита. Као унутрашња провинција Либурија је имала само унутрашњу сопствену војску, а није имала

³⁰ *Neuclerius* (ienerat. 63. Fol. 190, према З. Орфелин, "Петар Велики", стр. 84, Београд, Просвета, 1970.

³¹ Цар Август Октавијан је владао од 33. године пре н.е. а као први цар владао је од 27. год. пре н. е. до 14. год. нове ере. Он је проширио римску царевину из приморских крајева Балканског полуострва на копно, до обале Дунава узводно до Линца, али тек при крају своје владавине; без обзира што је у Панонији ратовао 31. године пре н. е. који рат описује Невклера.

стационирану легију; легије су биле само у пограничним провинцијама Панонији, Мезији и Македонији са Тракијом.

7. ЗАБЕЛЕШКЕ О ПРОВИНЦИЈИ ДАЛМАЦИЈИ

Далмација (*Dalmatia*) се као провинција спомиње четири пута (I, 76; II, 11, 32 и 48), као што смо показали приликом интерпретације описа других провинција. Као народ Далмати, у облику *Dalmatae*, према класификацији у Индексу и тексту, спомињу се два пута (III, 12, 50). Далмација има своју локалну провинцијску војску - *Dalmaticus exercitus* (II, 86). У њој нема стациониране легије, јер није погранична провинција, али се из Далмације регрутују војници за легије или поморске ратне флоте, као што се разуме према следећем тексту (II, 50): "... *sex milla Dalmatarum, recens dilectus, comitabantur ... legiunariam miliam posentibus. uptimus quisque adsciti classem Dalmatae supplenere.* У слободном преводу, текст значи: "... шест хиљада Далмата ускоро је задовољно испраћено ... у војну службу легије; позвани су посебно одабрани од присутних: прворазредни грађани Далмати, за допуну ..." Наравно, неки се испраћају као грађани прве групе у морнарицу, а неки за допуну легија, као професионалне плаћеничке војске са тешким наоружањем, која се бира из редова грађанске класне групе, док земљорадници (плебејци) сачињавају локалну провинцијску војску (наоружане људе).

Провинција Далмација се, као део старог Илирика, простире уз море од ушћа Цетине до реке Крке, са проширењем у унутрашњост до крашких поља (дувањско, ливањско, граховско) и реке Зрмање. Тако се може сазнати њена територија, према Тацитовом опису догађаја у провинцијама, око 70. године I века, а које се стање начелно поштује од организације државне провинцијалне управе за цара Августа (око 10. године) до када је проширио царевину из Јадранског приморја, као и Егејског, до обале Дунава узводно до Линца. Реорганизацијом провинција која је извршена (око 297) за Диоклецијана (284 - 305) и владавине тетрархије³², провинција Далмација је проширена на сав Илирик, део Либурније и део Мезије, тако да је захватала територију од Драча, односно Бара, до истарског горја, и отуда правцем десне обале Купе и Саве до Дунава у пределу Београда, као што то потврђује цар - хроничар Порфирогенит (ДАИ, гл. 30) овако: "У давна времена (па до његовог - БВ) Далмација је почињала од околине Драча, односно од Бара (после одвајања Превалитане по Дукљанину - БВ) и простира се до истарског горја, а у ширину захватала до реке Дунава".

8. СРПСКА ПРОВИНЦИЈА ИЛИРИК

Провинција *Illyricum* често се спомиње у Тацитовој Историји (I, 2, 6, 9, 76; II, 74; III, 35; IV, 3), а у изразу Илирска војска - *Illyricus exercitus* четири пута (I, 31; II, 60, 85, 86). Пола од тога се спомиње истовремено са другим провинцијама. У Илирику нису стационирани војници професионалне легије, већ само локална војска за надзирање реда и мира; легија се шаље само у случају побуне локалне војске или народа.

О стању у Илирику, при крају владавине Нерона, описује се у овоме ставу (I, 9): "*Quies et Illyrico, quamquam excitae a Nerone legiones, dum in Italia cunctantur, Verginium legationibus adisent...* И Илирик живи у миру; иако покренуте од стране Нерона, легије у Италији оклевају (чекају) до изјашњења Вергилијева намесништва из провинције". Ово стање је описано пре него што је описано стање у држави, где се помињу "немири у Илирику", као што је показано на почетку

³² Нови облик владавине тетрархија, успостављена је реформом Диоклецијана, као владавине четири цара: Диоклецијана, Максимилијана, Констанције Флора и Галерија, који је столовао у Сермијуму (Сирмију).

анализе Тацитова текста. Илирик је имао разноврсне услове за земљораднички српски народ, када се масовније пресељавао из приалпске Паноније, под притиском суседних Германа: обрадиво земљиште, пашњаке, шуме, водене речно - морске ресурсе, путне комуникације, изграђене већ почетком I века за владавине Тиберија, од мора ка одредиштима на обали Дунава³³.

Из следећег става сазнаје се да локална војска у Илирику врши вежбе (II, 86) у мирно доба, а војску чак напуштају појединци, мада је тешко утврдити да ли се описује стање пре општег грађанског рата (68 - 69. г.) или после угушења побуне: "... правовремено дејство захтева упорног даровитог ратника; војску у Илирику очигледно напуштају, иначе стање положаја је повољно". А према опису (I, 31): "У Илирику локалну војску одабира смели жонглер (вежбач) Келсум, увежбавањем: непријатељског напада, узнемиравања, пленидбе". (... *Illyrici exercitus electi Celsum infestis piliis proturbant*). Само једном се спомиње Илирско море (*Illyricum mare*, III, 2), овако: "... уз то, кад утоваре лако оружје двају слободних (отпуштених) морнара Илирског мора". Илирско провинцијско море може бити само јужно од ушћа Цетине до Бара, јер је ка северу далматинско море до ушћа Крке, а затим либурнијско до иза Сења, па онда истарско.

У Илирику се не спомињу остаци давно романизованог илирског народа (генса), који су се по родовима, пред словенском масом, склонили у планинске пределе или у приморске романске градове, Романски (и романизовани) народ се препознаје само у приморју, по томе што је војнички класиран у грађански слој (*classis*) или у први морнарички слободни ред (*classicus*).

На основу укупног сазнања из Тацитових података о народу и војсци у провинцијама на Балкану и Панонији, може се закључити да је у њима масовно настањен земљораднички (плебејски) српски народ, док се у приморју налази слој слободних грађана, међу којима изниче и каста плебејаца. Ти полуслободни земљорадници Словени - Срби са више племенских група живе у провинцијама слива средњег Подунавља: Мезији, Илирику, копненом делу Далмације и Либурније, Вендики на Уни, приалпској Панонији (Војки) и Панонији; исто тако у југоисточном делу Алпа до Венеције и Трста. Напред смо показали да у тим провинцијама, посебно у Илирику и Мезији живе Срби: Урби, Серви, Тоти, Венди, Раци и др. племена; у Панонији су показани Свеби и Воји; потом су се српска племена расула по тим свим провинцијама. По Србима из Илирика се назвала река Врбас (Урнабус, Врбанус), као што се и данас назива у старим атласима (у Вестермановом, издање 1976.). По Србима се назвала област и град Сербинум у источном Поткозарју, као и тамошња римска путна станица Сервицијум (Градишка на Сави). По Србима - Вендима се звала област (жупа) Вендика, која се под истим називом издигла у властелински владарски слој доњег Поуња и српске Доње Славоније у периоду од XII - XV века. И данас се по српским племенима назива десетине насеља и других етнонима, широм српског етничког простора од "истарског горја" до Пирина и Струме, као што ћемо показати.

ИЛИРИ СУ ПРЕ НОВЕ ЕРЕ АСИМИЛОВАНИ И ИЗГУБИЛИ НАРОДНОСТ

Поменули смо да стари историографи Илире називају Словенима - Србима или обрнуто. Стога је потребно нешто укратко знати о Илирима да би се разумео

.. Један од праваца је: Салона - Пелва - Салвиа (код Гламоча) - Леусаба у Раткову - Кастле (Б. Лука) - Сервицијум (Градишка) - Дубица - Вендика (код Новог Града) - Сисциа - Целеа - Поетовио - Савариа (у Војки). Град Салона (*Salonina*) спомиње се код Тацита (II, 20), али је вероватно изграђена међу првим насељима после 146. год. пре н. е. када су Римљани заузели приморске пределе на Балкану; вероватно је била центар провинције Далмације, мада је Тацит не спомиње у контексту о Далмацији.

тај синоним. Трагови спомињања Илира сежу до почетка првог миленијума пре нове ере. Живели су у родовским заједницама уз Јадранско приморје, сежући и на шире делове копна. Бавили су се углавном риболовом, ловом и земљорадњом. У III в. пре н. е. организовали су се у савез племена (квази државу) да би се одупрли надирању прекоморских Римљана, чије су бродове гусарили. Савез је обухватао приморска племена од Омиша до Скрадина, а до 231. године познат је вођа савеза Агрон, коме је саветник била супруга Теута. Већ 230. год. за наследника вође малолетног Пинса, коме је помагала мајка удова Теута, савез племена је претрпео жестог пораз од Римљана због гусарења, па су морали плаћати данак, а Теута се затворила у тврђаву Рисан (Rhison) без даљих владарских амбиција. Римљани су илирски савез племена поново поразили, због гусарења, 167. године када се савез распао, на постојећа племена (међу којима се једно називало Далмати). Илири су 146. године пре н. е. дефинитивно поражени и подвргнути асимилацији, јер је тада Римска Република завладала Јадранским приморјем, као и грчким приморским земљама, укључујући Атину, Солун и Тесалију, солунску Македонију и приморску Тракију. До почетка I века н. е. сви приморски Илири су били романизовани. Нероманизоване енклаве Илира покорио је цар Август око 10. године н. е. када је покорио и насељене Словене - Србе, о којима пише Тацит, око 50 година после смрти Августове. И ти унутрашњи Илири су се у томе периоду асимилovali: или са Словенима или са већ романизованим приморцима.

Ето због чега Тацит не спомиње народ Илира - јер их више нема!

Остаци раније романизованих Илира су Моровласи (Морлаци); а од потоње романизованих Дачана пореклом су Власи звани Каравласи (због мрког тена). Иначе, Словени су Власима називали и Романе уопште, као што су их тако називали и Немци (Walah или Walh). Сасвим је логично и вероватно да су стари историографи Словене - Србе називали Илирима и обрнуто, због заједничког живота у Илирику са њима³⁴, још од досељења Срба, које је морало бити доста пре него што се први пут помињу, половином I века старе ере, од стране Јулија Цезара (а потом 27. год. Србе - Словене спомиње Невклера).

Из свега тога је разумљиво да Шиптари и средњовековни Арбанаси нису Илири, нити су њихови романизовани потомци. Своје корене морали би тражити, ако им је стало до истине и корена, у некој сеоби народа током IV и V века или у пресељењу из јужне Италије где постоје сродна романизована племена.

Илирик се, према Тацитовим поменутиим оријентирима, налазио између суседних провинција Паноније, Мезије, Далмације, Либурније и Вендике, од Скадарског језера и Дрине до горњег Врбаса, Влашића и Украине, а јужно од Саве до захумско - дукљанског приморја, као што је детаљније назначено на карти. Диоклецијановом реформом цела територија Илирика подпала је под проширену провинцију Далмацију.

ВОЈСКА СРБА ЈЕ ИЗГНАЛА ПРЕТОРА ИЗ ИЛИРИКА

Побуна у Илирику је заиста букнула прва, као што је поменуо Тацит (у I, 2) и описао (I, 31) овако: "Legio classica nihil cunctata praetorianis adiungitur; Illyrici exercitus electi Celsum infestus piliš proturbant. Легија првог реда (професионална државна војска из грађанског слоја - БВ) ништа не учини на спајању са гардистима

." Из тога синонима произашла је потоња апсурдна глоса: да се Илирик простирао северно и на Панонију; илузорна, зато што је синоним настао у пределу Балкана, пре окупације Паноније, и стога што Невклера по појединим територијама назване Словене: Илири, Далмати, Панони и др. уопштено све зове Словенима док Тацит, узто помиње и племенске (генске) називе Словена - Срба.

(претора); војска Илирика изгна Калсума (претора, изасланика), бучно журећи каменој пирамиди", месту свечаности и весеља.

Из овога се сазнаје да је једна легија дошла у Илирик, али није заштитила претора; вероватно је и легији задавала страх снага војске и устаника Илирика (68 - 69. године). Присуство легије у Илирику спомиње се још једном (II, 74), што смо показали у одељку о Мезији. Венди - Срби и њихова локална провинцијска војска су заиста храбар народ, као што је тако поштено и усхићено описао славни хроничар Римљана Тацит⁵, а ми показали у општем одељку о Словенима - Вендима, тј. балканским Србима.

9. СЛОБОДНА СРПСКА ПОДУНАВСКА САРМАТИЈА ГРАНИЧИ СЕ СА СРПСКОМ ПРОВИНЦИЈОМ ПАНОНИЈОМ НА СРЕДЊЕМ ТОКУ ДУНАВА

Закључним везником "уосталом (ас - etque)" Тацит поистовећује Србе и државу Сарматију. У цитату о стању у Царевини споменути су Сармати и Срби (I, 2) овако: "Наспрам нас (Римљана) одреди Сармата уосталом Свеборум народа, обустављена размена од племена Дакије ..." Наравно, као писмен човек Тацит је набрајање земаља вршио према географском принципу од северног пола, тј. у правцу кретања Сунца или казаљке на сату. По томе, Сармати - Свеборум су се граничили са Римљанима на делу Дунава: од Вишеграда преко Сент Андреје, Будима, Мохача, Новог Сада до ушћа Тисе. Потом следе, источно од Тисе до Прута, Дачани. Дачани су поменути још само једном (Dacia, III, 46) и једном Дакија (Dacia, II, 53), као што смо показали у одељку о Мезији, њиховим јужним суседом.

По Тациту Свеборум - су народ Срби. Не само што се лингвички погрешно исписани назив може лако довести у логички ред са гласовном мобилношћу (Свеби - Севбри - Себри - Серби или Серви), већ што се из укупног описа словенских племена, на Балкану и панонском Подунављу, може разумети да су сва та племена српског генетског корена, па и "народ Свеборум - Серборум", као централно племе. То је тако. Тиме је Тацит први поменуо општенародни назив свих Срба; у Панонији, тачније у савременој српској држави Сарматији, слободној, неокупираној од Римљана. Тиме се подразумева да је изразом "Сарматиа генс" поменуто српско племе, тј. са Сарматима поистовећени Срби. А изразима "Сарматиа генс" и "супротно од нас преко Дунава одреди Сарматарум уосталом Свеборум народа", славни Тацит је исплео српски општи племенски венац, повезан саставно - закључним везником, без могућности да се између њих стави запета. Или на латинском: "coortae in nos Sarmatarum ac Sueborum gentes ..." Реч coortae = cohortae, као што је указао у напомени издавач; а није грешка Сарматарум, јер је то множина по првој деklinацији у генитиву, док је Свеборум ген. пл. по II - ек деklinацији. У Индексу коришћеног издања народи Сарматије систематизовани су у облику Сарматае (Sarmatae), јер се она као држава спомиње на терену. Свеборум се стога више у томе облику не спомињу. Управо због тога што се Свебори више не спомињу посебно, већ по држави или личности, произлази да је реч о истом народу - Србима или "сарматија генсу". Чврста веза код хроничара сазнана је у "јединство", и Тацит се одлучио да даље користи "јединствено име" истог народа по називу исте државе Сарматије. Он радије и у Царевини користи територијалне називе за племена (народе) него генско име. Чини то тако у свим наведеним случајевима, па и за Свебе - Сербе у држави

⁵ Казали смо усхићено, јер је у Србима видео природне и поштене људе, стваралачки земљораднички народ, али истовремено и слободољубиве и правдољубиве грађане Царевине. Право усхићење ратничком нарави спознао је Тацит код Германа, о којима је написао посебну историју, под насловом "Германија", као пример Римљанима за даља (будућа) освајања.

Сарматији. Назив Сарматија је, иначе, настао од назива Серби: језичком трансформацијом сагласно покретљивости гласова у српском говору (Серви - Серми - Сермати - Сармати - Сарматија).

Међутим, могао је настати и као сложеница од Серви и Анти: Серми + Анти = Сермати - Сармати - Сарматија. Тиме се доказује да су и Анти српско племе, мада су много касније, тек, у V в. поменути, а од почетка шестог века више се не спомињу, што значи да су се утопили у опште име српског народа по централном племену Свеби - Серби - Серборум.

УШЋЕ ТИСЕ ЈЕ ТРОМЕЂА ЦАРСКЕ ПАНОНИЈЕ, ДАКИЈЕ И САРМАТИЈЕ

Наводимо још неколико података о опису (IV, 54) односа Сарматије са суседима³⁶: „Гали храбро издржавају, истовремено и било где, маневре као наше судбинско правило, док чујни жагор допираше са свих страна: од Сармата и Дачана³⁷, Моезика, уз то Паноника из зимовалишта“ (војног логора). С обзиром на раније показани положај Сарматије и Дакије, произлази да гранична легија Гала изводи вежбе уз Дунав, у источном Срему, у близини ушћа Тисе, где је тромеђа: између Царевине, Дакије и Сарматије, јер се од њихових положаја и логора месне војске Паноније, као и суседних положаја Мезеја, чују жагори. Овим се јасно потврђује положај Мезије и Сарматије, па је свако друкчије лоцирање апсурдно, јер нема Дакије јужно од Карпата, тј. на доњем Дунаву, ни Мезије, тамо досеже провинција Тракија.

О Сарматима је Тацит записао веома битан податак (III, 5): *Ceterum ut transmittere in Italiam impune et isui fort, scriptum Aponio Saturnino cum exercitu Moesico celeraret. Ac ne inermis prouinciae barbaris nationibus exponerentur, principe» Sarmatarum lazugum, penes quos ciuitatis regimen, in commilitium adsciti. Plebemquoque et uim equitum, qua sola valent, offerbant; remissium id munus ...*” Према слободном преводу текст се може разумети овако: „Иначе, треба (неког или нешто поменуто - БВ) спровести у Италију, без опасности и коришћења коридора, по наредби А. Сагурнина, са пратњом брзе војске Мезије. Уз то, не може ненаоружани варварски народ покрајине (државе) Сарматије са предводником, прваком (војним) Јасенком³⁸, издржати установљену ратну обавезу према наредби краљевине (Сарматије). Сваки њихов плебејац (пешак) или јахач (коњаник) носи колац (дебео прут), на који начин се снагом заклањају; пуни обзира према служби ...” Из овога се без тумачења може разумети: да је узводно, од ушћа Тисе, с леве стране Дунава Сарматија, а с десне Царевина; да је ратна обавеза уведена за ненаоружане земљораднике (плебејце) зато што Царевина прети ратом. Тумачење треба само за израз „варварски народ”. Патрициј Тацит је знао да цео земљораднички народ не може бити варварски, али је Сармате, иако су земљорадници, назвао „варварима” зато што се сви народи ван Царевине уобичајено тако називају. Ипак, нико у Царевини не назива варварима царске поданике земљораднике, јер су они класирани, као „своји”, у пету (последњу) групу као плебејци. Тако је после чинила и Византија, с тим што крштени народ није називан варварима ни

³⁶ "Galli sustulent animos, eandem ubique exercituum nostrorum fortunam rati, uulgato rumore a Sarmatis Dacisque Moesica ac Pannonica hiberna circumsederi..."

³⁷ Слободна земља Дачана, држава Дакија, ограничена је овим природним белезима: рекама Прут, Тиса и Дунав од ушћа Тисе до Оршаве и планинским венцем Карпати, што се пружа од Дунава североисточно ка Пруту.

³⁸ Име српског војводе "Јазугум" је погрешно записано и звучно и графички; оно је, вероватно, Јасенко, по тврдом дрвету, Језерко, Јесенко и сл. јер су многа српска имена позајмљена од природних феномена. Сада "преписивачи" могу да науче: да "Јазугум" није неко скитско племе, већ војвода Срба у Сарматији.

када није био поданик државе, а некрштени су називани варварима и као поданици царевине. По општем савременом схватању варвари су: само скитачки и пљачкашки народи, који су у Подунавље и на Балкан надирали силином олује из средње Азије, преко Мале Азије или северно од Црног Мора. За њих зна и помиње их Тацит, као што ћемо показати. Дакле, сада је јасно да су Свеборум или Серборум - Срби, вероватно, су и Анти српско племе и др. племена као стални земљораднички народ Сарматије, а не скити или варвари. То је знао и француски издавач, односно приређивач Индекса, чим су Сармати декларисани само као "Сарматиа генс". Наравно, Србе у свим називима или племенским деловима Тацит не назива варварима. Он о Србима има одлично мишљење, онако како су и заслужили, као вредни и поштени поданици Царевине и својих провинција.

Ево шта стоји у четвртој реченици (III, 5) у вези Свеборума, тј. Срба, у држави Сарматији, у Бачкој равници: "Trahuntur in partibus Sidorum atque Italicus reges Sueborum, quis uetus obsequium erga Romanos et gens fidei commissae patientior. Превод: "Привуче за собом (Јазугум, Јасенко) делимично Сидоа и Италика владара Свеборума, који углађено чини по вољи (угађа) Римљанима и народ штити законском снагом (покорношћу)." Знамо да је поменуте "повео за собом" војвода Јасенко, зато што се прве три реченице односе на њега, као што смо већ цитирали из исте главе, а она следи. Тиме је јасно: ко су ова двојица, племића Срба; један им је владар, а краљ Сарматије је друга личност. Ако му је то назив или презиме, а не име, Сидо би могао да буде из Шида, или су оба из Срема, што би значило да део Срба (Свеборума) није у границама Сарматије, јер имају свога владара, па их војвода Јасенко подсећа на генску солидарност, помало прекором због "угађања" Римљанима.

Да погледамо како Сидо и Италик бирају младиће за војску (III, 21). "Sido atque Italicus Suebi cum delectis popularium primori in acie uersabatur." Ово се разуме овако: "... Сидо и Италик Свеби (Срби) заједно бирају у војску омиљене (популарне младиће) за први ред у борбеном поретку (извидницу са оштрином и бистрином: вида, слуха, духа и ума - БВ) окретне и веште". Можда овде не треба ништа коментарисати, јер је читалац сам приметити: да су Свеби записани по граматичком реду (у ном. пл.) од чега је генитив - Свеборум.

И НАРОД РУСЕ ОТКРИВА ТАЦИТ У КРАЉЕВИНИ САРМАТИЈИ

Дојездио на коњу, са два одреда јахача, војвода Рус у средње Подунавље (Панонију) из источног дела Сарматије, да мало уздрма Римљане и штошта им одузме, можда, неку справу за тучу; друго ништа нису ни имали, чим су окупирали српске земље : Балкан и Панонију. Ево половине од онога што је Тацит (I, 79) записао о томе: "Окренутост ратника ка цивилном животу (унутар Царевине) изазвала је недовољну заштиту са спољне стране. Дође смели Роксолан дете народа Сарматије, удари на зимовнике два одреда, уништи велике белеге (граничара) из Мезије, у околини нове војске коњаника, са срчаном и успешно се домаче плена колико могаше, уз претњу битком. Потом скитаче и нападаче тринаеста легија заједно са помоћним трупама (постављеним у борбени поредак - БВ) изненади ..." Ипак, до судара није дошло. Или 3. легија српске Мезије није хтела јаче да протера иностранске Русе. Но, умало да не заборависмо оригиналне Тацитове податке: "Conuersis ad ciuile bellum animis externa sae cura habebantur. Eo audentius Roxolani Sarmatica gens puore hieme saesis duabus cohortibus, magna specio Moesiam inruperant, ad nouem milia aquitam, ex ferocia et successu praeda magis quam pugnae intenta..."

Роксолан (даље: Росијан) је вероватно самоиницијативно повредио границу између Царевине и западне Сарматије на средњем Подунављу, где је вероватно са својим одредима био на појачању државне границе краљевине

Сарматије. Ту у средњем Подунављу, у Панонији и Мезији, буја живот и извире богатство; ту су сусретања многих народа, ту се укотвила Царевина и даље не може; јер ту су многољудни Словени, од којих ни Германи нису могли да привире у Панонију, већ су се прилепили уз северне Алпе и уз реке Рајну и горњи ток Дунава, одакле нападају Србе у приалпским земљама: Рацији, Норику и Вендики. У сремском пределу Дунава Росијан је повредио границу Царевине, односно војске граничне легије из Мезије, која на источном пределу Фрушке Горе држи стражу на граници Царевине и Сарматије. Нема смисла помишљати да је граница повређена на доњем Подунављу, јер тамо досеже с југа Тракија, а на току Прута до близу ушћа у Дунав границу држе Дачани, којих нема на доњем Подунављу; нема никога осим жаба, пловки и плиски, на мочвари дугој бар 300 км. уз Дунав почевши од његовог ушћа.

Преко Росијана, имењака свога народа, Тацит је потврдио да у великој земљи слободној Сарматији живе и Руси, поред Срба и Анта, вероватно распоређених тако да: Срби и Анти држе западну или подунавску Сарматију, а Руси источни део Сарматије, са почетком од горњег Потисја ка Дњепру и Дону.

Тако је славни Римљанин потврдио оно што је тачно 1700 година после њега о старости Руса (и Срба) испричао један, у свет отиснути неписмени Србин, потоњи академик бечке царевине, у своје раду о славном цару свих Роксолана³⁹, најславнијем од свих других царева свих земаља, овако: "Неке групе (Словена) што су заузеле земљу изнад Црног Мора, коју су Грци и Римљани назвали Сарматска Бесарабија, прозване су Руси, а други Алани, и пошто су заједно живеле назване су Роксолани или боље Росолани. Са Римљанима и другим народима они су водили многе ратове и успех њиховог оружја учинио их је славним". Иако је о Роксоланима сазнао и лепо испричано, свакако према некаквој литератури, цитат није верификован позивом на њу, јер за ауторову скромност и озбиљност рада о коме је и за кога писао, није му то личило као потпуно истинито, па је остало као интересантна легенда.

Али, ту је Тацит, који не дозвољава никоме да погреша, већ само да овери оно што је потоње добро утврђено, или да исправи погрешно. Строг и праведан, критичан, концизан, наизглед тежак за разумевање, а потпуно разумљив када се открије како и о чему пише. Прво се мора разумети: а) да води хронику о ратним догађајима и бунама у многим провинцијама Царевине; б) да свакодневно - континуирано, према извештајима добијеним из провинција, истовремено у истом поглављу записује, обично у једној реченици, о догађајима сваке провинције, и в) оставља оријентире за географску оријентацију, о положају земаља и народа у Царевини и околини: стране света, реке и планине, суседи итд. То је све. Понегде има и општих ставова.

Ипак, писање о Сарматији и њеним словенским становницима, завршићемо са последњим поменом Свеба - Свеборума, тј. Срба. Спомиње их Тацит у своје историјском раду о Агриколи⁴⁰. Сељак, а паметан и моћан, јер је довршио освајање Британије и постао тамошњи царски изасланик. Не тврдимо да је био Србин, али се то не може потпуно ни негирати. Иначе, шта би код њега у Британији чинили Свеби, ако нису трговали; па још и опљачкани, на повратку, од стране плачкаша што су наивне сачекивали у лукама Ламанша. Наивни као и

³⁹ Захарије Орфелин, "Петар Велики", Просвета, Београд, 1970, стр. 91.

⁴⁰ Tacitus P. C, De Vita lulu Agricolae; ed. Tacite, Vie d'Agricola, Paris, 1948. Agriocola Iulius Gneius (40 - 93) као државник и војсковођа покренуо је процес даљег проширења Царевине. Његов следбеник цар Трајан славни освајач и градитељ путних комуникација и стога омиљен код широк слојева народа, покорио је Дакију и отпочео процес романизације Дачана; а савремене Румунке по њему дају имена синовима, по начелу давно било па се заборавило.

данашњи Срби, том природном врлином обдарени. Ево о томе пола реченице (из гл. 38): "pro praedonibus habitū, primum Suebi;" што у преводу значи: "испред (поред) пљачкаши хватају (сачекују) путнике, први пут Свебе..."

10. ПО НАРОДУ УРБИ (ГЕН. URBORUM) НОСИ НАЗИВ ГРАД URBINUM И ПЛЕМИЋ ИЗАСЛАНИК URVICUS

Урби су Срби (Urbi - Urborum - Serborum) и о њима ће се на другом месту опширније расправљати (на пр. у гл. 5) у овоме делу рада. Овде је битно да се покаже како и у којем облику о њима пише Тацит. На једном месту (III, 62) спомиње се насеље, летњиковац или град под називом Урбинум (Urbinum). Није ваљда име тога града дато по: urbs - град, то јест по називу: сам по себи? Таква помисао је апсурдна. Нема друге: град је назван по племену (народу) Срби - Урби, које је у пределу тога града, у близини Венеције, живело и пре Тацита, поред браће Венда; па какве би они били комшије а да не виде: да Венди имају Венецију, а они да немају Урбинум, јер нису овим Србима - крепавале краве, па да не могу подићи себи град. А по граду је добио назив њихов комшија или суграђанин Urbicus Petronius Turpiliano (III, 6). Ево шта и како о Петровој способности бележи (I, 70) Тацит: "cum ala Petriana, ipse palum cuntatus (contactus - BV) ast num Raeticis iugis in Noifcum flecteret aduersus Petronius Urvicus (V од U, што је исто - БВ) procuratorum, qui concitatis auxiliis et interruptis flumium pontibus fidus Othoni putabatur". То се разуме у преводу: "са друге стране сам Петроније је јавним (отвореним) утицајем заиста спојио Раце за Норик, колебљиве према Петру Врбикусу управнику (намеснику), који одмах обезбеди прекид (неспоразума) и реку скелом премостивши, поштено и чисто Отону предаде (сакупљене обавезе)".

11. ПРЕЗИМЕ ИЛИ НАЗИВ СЕРВИИ (SERUII) ОЗНАЧАВА СРПСКО ПОРЕКЛО ВИШЕ ПАТРИЦИЈА - ПЛЕМИЋА У ЦАРЕВИНИ

У Индексу коришћеног издања Тацитове Историје синтетизовани назив Сервији (Seruii), истоветан је по облику народном називу Срба, ном. пл. Servi. Сличан му је и други назив из Индекса Seruiliani horti, док се трећи индексни назив Servius Tullius лако препознаје, као назив лица по народу Серви (Servi). Први назив Серви (Servii) уопштен је из личности патриција Ј. К. Сервиоса, у тексту (II, 48) ове реченице: "Post Iulios, Claudios, Seruios se primum in familiam imperium intulisse: proinde erecto animo capesseret uitam..." Превод: "Касније Ј. К. Сервиос први пут у породици без наредбе, одважно сагледавши стање, покрену начин живота". Овако, без наредбе, личи на родовско обичајно право, које је дуго, и кроз средњи век, неговано код Срба (до Душанова Законика).

Други назив конкретизује се у тексту (III, 38) на личност следећег патриција: Graui corporis morbo ager Vitellius Seruilianis hortis turim uicino sitam comlucere per noctem crebris luminibus animaducertit". Превод: "Корпулентни болешљиви растројени Виталије Сервулијан, врт (свој) суседни ружно запуштени у току ноћи са фењером учестало осветљаваше, због скретања пажње." Човек се прилично уплашио и "растројио", јер се то дешавало за време смрти комшије, славног племића Inuii Blaesia.

За трећи назив у тексту (III, 72) овако стоји: "Одмах Сервиус Тулиус поче са бављењем марљивим друштвеним духовним радом, а Т. Супербус ("Охоли" - БВ) дневним грабљењем ратног плена..." На латинском: "Mox Seruius Tullius sociorum studio dein Targuinis Superbus capta Suessa Pometia hostium spoliis extruxere".

О напредовању српских првака у новој структури цивилне и војне службе, трговини или духовном стваралаштву, требало би посебно истраживати.

АКО се имају у виду природне психо - физичке и духовне способности, онда се може ценити да су српски прваци могли веома брзо да се пењу патрицијском стазом, до највишег степена војне или цивилне службе. Тацит каже да им ништа није могао Нерон, "пошто су народ изузетне и тајанствене способности", моћи и храбрости. Ако је то постулат, онда су овде све поменуте личности из редова српског народа: балканског или цисалпског региона, у којем Срби живе много пре нове ере. Сва племена су се међусобно знала и називала Срби, као општим именом велике групе словенског народа; Тацит их је називао по провинцијама или територијама, а у неколико случајева по племенима: Венди, Унди, Раци, Боји, Свеби, Урби, Тоти, Серви и Севери.

12. НЕШТО О СРБИМА ПРОВИНЦИЈЕ НОРИК

Источно од Рације лежала је провинција Норик, а између њих је граница на реци Ени; на истоку Норик се дотицао Алпске Паноније, према југу су подалпске провинције Вендика, Истрија и Либурија. У свима њима су насељени Словени - Срби. Западно и северно Рација се граничи са Германима, Норик само северно. Један покрет војске Норика према Рацији, због неког конфликта, описује (III, 5) Тацит овако: "Igitur Sexstilius Felix ala Auriā et octo cohortibus ac Noricorum inuentura ad occupandam ripam Aeni fluminis, quos Raetos Noricosque interfuit, missus ..."

Превод: "Потом војска Срећка Августа (према значењу лат. речи по којима је назван - БВ) из сектора Аврије (тј. Горњег Краја) ипак пронађе Норичане на поседнутој обали реке Ене (прочитано по уобичајеном изговору лат. текста - БВ), која Рацију и Норик међусобно раздваја, удаљује". Искушење је превладано игром судбине, која је нанела посредника Срећка. И овај случај мирног решења комшијског конфликта говори о блискости народа ове две провинције. То нас уверава да су оба народа Словени - Срби, јер нису Германи, који их често нападају и пљачкају, нарочито Рацију, преко које су досезали и до Вендике и подалпске Галије. Уосталом, све су то провинције у границама Царевине, а Германи још нису побеђени.

Казали смо напред да Тацит не дозвољава да погрешите, ако га доследно пратите. То важи и за истраживача и аутора овога рада. Наиме, у одељку о Рацији и Рацима, тврдили смо да је реч о делу српског племена Раци или Раси⁴¹, али смо се извесно колебали, због тираније наше филологије или филографије која већ 200 година тапка у месту преузимајући у Вуков језик стране принципе или "научне догме" из француског изговора (што су га усвајали лексикографи и др. плагијатори) латинских речи. Raeti и Raetia, су такве речи за које смо утврдили да је француски изговор за нас погрешан: и фактички и лингвички; али им нисмо поручили: да они нешто или много знају не би један глас свога говора исписивали са много слова или глас изговарали ругајући се. Нека они и даље изговарају: Рети и Ретија, уместо фактичког Раци и Рација (као што правилно изговарају Немци), а ми се враћамо Тациту.

НОРИК И РАЦИЈА У СЛОБОДИ И БРАТСКОМ САВЕЗУ

И сада, у горе поменутом цитату, опет смо стидљиво рекли: да су Раци и Норичани близак или сродан словенски народ. Тацит се ни са тиме није задовољио, па у последњој његовој књизи (V, 25) пронађосмо шта још каже:

⁴¹ У 8. делу нашега рада показали смо како се у Сењском споразуму са Водичко - славонским баном из 1243. спомиње племе Раци (Раси) у српској доњој Славонији (Банија и Кордун), са још пет грана тога племена што су названа по земљама које поседују; документ је сачуван у фриаулској библиотеци (Удине).

"Пажња (респектовање слободе и братства - БВ) Рације и Норика уосталом и даље увећава тежобе заједнице (царевине): нема њихових трибута, а храброст и мушкост већ показују. Сродство (истонародност), исто тако ослобођење (испод царске цивилне и судске власти - БВ); и отсућност владарског положаја; углед војних старешина Римљана колико и Германа жене подносе (толеришу)". Текст на латинском: "Respicerent Raetas Noricosque et ceterorum: šibi non tributa, sed uirutem et uiros indici. Proximum id liberal; et si doimnorum electio sit, honestis principes Romanorum quam Germanorum feminas tolerari".

Из овога цитата све се о алпским Словенима довољно разуме, осим што треба тумачење код спомињања војних старешина, посебно Германа. Ако смо

добро схватили целину навода, онда следи: војне старешине су ангажоване као школовани професионалци за вежбаче локалне војске Норика и Рације. Обе провинције су биле у саставу Царевине; оне то у погледу спољних граница и даље јесу, без обзира на добитак аутономне локалне цивилне власти. Стога не долази у обзир помисао да су официри Германи споменути зато што је, можда, Германија преузела доминацију над Рацијом, па се у њој налазе војне старешине, а Римљани у Норикy. Тако нешто не долази у обзир, јер Тацит каже: да су обе провинције цивилно слободне, да не плаћају обавезе Царевини. Уз помињање старешина не каже се да тамо има неке друге војске, осим локалних одреда, као што су поменути и у цитату који претходи овоме о којем коментаришемо. У случају напада на спољне границе Царевине, легије би пожуриле ка њима и заштитиле.

Срби-Раџи граничари Војне крајине, бакрорез из 18.века (Hatarorvideki rasok, rezmetset 18.s/a/ad), према мађарској хроници, Будапест, 1996., стр.310.

Изложено је довољно да се разуме положај и стање у Норикy и Рацији: обе су провинције стародревне српске земље из I века н. е. Нема значаја за истину то када су Раџи и највећи део Норичана романизовани или германизовани. Норичани ни до данас нису сви асимиловани: уз северну и западну границу данашње Словеније (бивше федералне јединице у јужнословенској држави Југославији), иако су вековима живели под германско - романском доминацијом. Сва словенска племена у југо - источној Европи су генетски Срби, а за истину по Тациту, нема значаја то када су се и због чега сепарирали садашњи народи од свог српског корена или стабла.

На поменуте Србе - Раџе на територији Рације и Норика, и данас, подсећају називи многих живих насеља, као и етноними и топоними названи по њима, још из доба око 70. године н. е. Тако близу извора Ене (Enns, на немачком) пише на карти (Аустрије, туристичкој, Ed. ANTO, Wien) следеће: Racstadter T. што се може превести као Раџски (Раски) планински венац, јер слово T. значи скраћеницу од: Tauern - планински венац. Није битно за разумевање проблема: да ли се Stadter односи на град или провинцију Рацију. Под планином је село Kleinarl, а преко ње пролази аутопут за Салцбург. Источније иза старог пута је Radstadter Tauern (1739 м), такође назван по словенском корену речи. У облику Reis (од Raetis - Raxis) и сл. ка југу, према Удинама и Јулијским Алпима, има више планинских назива или назива насеља: Reiseck (2959м), Reiterech (2785м), Rosennock (2434м), Reiskofel (2371 м);

села Reisach, Malinitz и др. Немачки назив Raeci⁴², буквално потиче од Тацитова Raeti (Раџи), док је код Угара уобичајен Kaso1c(Раџи), код Срба Раси и Раџи. У јужном делу Норика етноними су: Ретече на тремеђи; Eben - Raichenav; Rosenbah и предео Rosental, јужно од Клагенфурта; Rassach и врх Reinischkogel, југозападно од Граца; места Руше и Раче и врх Решки са старим градом, у околини Марибора.

На територији старих Венда налазе се такође неизмењени називи топонима и етнонима названи по њима, као што су: Venecia, V. Veneto, S. Vito, Udine, Venas и др. У Норичу, северно од данашње границе Словеније, налазе се многа жива насеља и топоними названи по старим Вендима или Раџима, за која се већ масовно зна.

СРПСКО ПЛЕМЕ РАЦИ (РАСИ) НАСЕЉЕНИ СУ ШИРОМ БАЛКАНА О ЧЕМУ СВЕДОЧЕ ДАНАШЊИ НАЗИВИ ЕТНОНИМА

О постојању великог племена Раџи или Раси сведоче и данашња српска племена и називи насеља, река и др. топонима, раширених по читавој територији средњег и западног Балкана, тј. у Србији, Босни и Херцеговини и садашњој територији Хрватске. Од презимена нарочито су позната (у Крајини, Банији и Кордуну): Раџа, Раџе, Раџетић, Раџић, Ратић, Рашета, Расић, Росић и др.

Од етнонима и топонима названих по Раџима, уопште су познати: у Србији реке Расина, Рашка и Ресава са Ресавицом, области Расина и Рашка; места Ресник, Раковица, Ресавица и др. У Истри је позната река Раша и места: Раша код Лабина, Рашпор код Бузета и Раковци код Пореча. У Босни и Херцеговини су шире познати топоними: места Рашко Поље, Рашћани и Рашељка код Дувна (Долмине), затим Расно код Лиштице, Рашка Гора и Раштани у општини Мостар. Ко још може сумњати да су због ових чињеница поунијађени Срби променили назив српској Долмини? Не постоји ни један извор да је самозвани или доцније названи тзв. краљ Томислав икада видео Долмину, јер међу Расе није смео ни главу помолити од Петра Гојниковића и Часлава Клоникировића (Радославића).

Ево назива и осталих места у БиХ и Хрватској у данашњим границама, од чега су у БиХ (по попису из 1991): Рачић општина Бихаћ; Раковица, Дубица; Ракани, Нови Град; Раковац, Братунац; Рашљани, Брчко; Рашковци, Добој; Расовци и Растичево, Д. Вакуф; Рашљево, Грачаница; Растовац, Калиновик; Ракелић, Раковчани и Расавци, Приједор; Растовци, Н. Травник; Раковица, Илиџа; Раките и Раковац, Пале; Раковац, Србац; Рашево, Шековићи; Растуша, Теслић; Расовац, Требиње; Расовац, Тузла; Рашево, Рашћа Гај и Рашковићи, Власеница; остала места: Рисовац, Петровац; Ресановци, Б. Грахово; Росуље, Бугојно; Рошићи, Цазин; Росуље, Г. Вакуф; Рушевац, Кисељак; Ресник, Хаџићи код Сарајева; Ресавац, Србац; Росуље, Тешањ; Ресник, Вишеград; Рекавице, Бања Лука.

У границама (авнојевско - натовске) Хрватске, по Раџима или Расима, поред поменутих, добила су назив и следећа насеља: Расоке, Делнице; Растовац, Чазма; Раштевић, Бенковац; Равно Рашће, Глина; Растовац, Грубишино Поље; Растовац и Рашћане Горње, Имотски; Растовац Будачки, Карловац; Расиља, Копривница; Расовац и Росуље, Костајница; Рашћани и Рашевац, Крижевци; Рушковица, Кутина; Расина, Ресник, Рушевац и Рушево, Славонска Пожега; Растушје и Рушћица, Славонски Брод; Раковица и Рушевица, Слуњ; Растовица и Решетар, Титова Кореница; Растовац, Трогир; Дуга Реса на реци Мрежници.

Достигли су Раси и на југ Балкана, јер се по њима назива Ресен код

⁴² Овако сачувани називи код Аустријанаца, потврђују не само Тацитове налазе, већ потврђују наше оспоравање незналачког или пристрасног превођења - читања: Reti od Raeti, уместо Raeci или Raci, у коришћеном издању Тацитове Историје.

Охрида, Рашчанско Врело, испод планине Жеден, са кога се Скопље снабдева водом и друга места.

Наравно, населили су Тацитови Раци - Раси (Срби) и Ресеновачу⁴³, код српског краљевског Кључа, у српској краљевини Босни, данас у Републици Српској Босни.

13. ТАЦИТ ОПИСУЈЕ РИМСКИ ФАШИЗАМ (FASCIS)

Римски фашизам је централизован државни друштвено - економски систем власти. Символ му је био свежањ прутића из кога штрчи секира. Пруће у снопићу симболизује највише државне патриције властодржце, а секира међу прућем самог владара (цара). Свежањ су носили владареви пратиоци (ликори) испред свите, увек када се владар јавно појављивао. Тако, да знају сви: и окупирани провинције и становништво у држави. То је свесно организована систем државног економског империјализма и хегемоније, у циљу прибављања основних животних добара и другог богатства територијалним проширењем власти, наравно путем војне силе, на већи број обвезника према државној каси и стоковима материјалних фондова.

Посебно је територијално проширење уследило крајем I века пре н. е. и почетком I века н. е. за цара Августа Октавијана, јер Италија, Сицилија, балканска приморја и друге окупирани земље, нису давале довољно трибута за државне и војне потребе и за само становништво Рима и Италије. Октавијан је ратовима проширио царевину до обале Дунава, на велике и богате многољудне земље Словена - Срба, као што смо их показали према хроници Тацита. Освојене земље укључене су у владарски систем провинција, на чијем челу су постављени римски цивилни и војни изасланици: први да органу локалне власти у провинцији декретом пропише што више финансијских и материјалних давања (трибута), а други да пазе на ред и мир у провинцији и пружи војну помоћ у случајевима када неко затаји у благовременом измирењу обавеза. Наплата обавеза и контрола понашања поданика - основ су римског империјализма. Да би се то ефикасно постизало, изграђивали су путне комуникације и царинарнице, на који начин су убирали допунске приходе, поред коришћења прерађевина шумског растиња и руда, што су их тим путевима превозили до лука на морском путу за Италију. Из неких показаних Тацитових белешки видљиво је да и војска врши наплату трибута.

Римљани су уносили и многе новине у окупирани провинције, у погледу привређивања, начина и културе живљења итд. Но, све са циљем да се подигне радна продукција и повећање обавеза према централној државној власти. На велике притиске обавезама, следиле су буне и ратови у провинцијама, какву из

⁴³ Без сумње, по Расима (Рацима) названа је Ресеновача, велики пашњачки предео окружен големим шумама, западно од Врбљана и Рибника; на том пашњаку је прадеда овога аутора, ратковачки земљорадник и сточар Проле имао катуниште са више од хиљаду оваца музила, осим шиљежи и овнова. Свакако је његово кнежевско порекло, по брату од кнеза Ратка, било од значаја за добијање тога пашњака од турских власти, наравно, уз царске дажбине и понеког овна уз рамазан, јер су турске власти знале за државну традицију и по њој држале Ресеновачу када су покорили Србе. Наиме, око Ресеноваче, источно до предела на извору Сане и границе са "градом Соколом и свом Пљевом", што доби српски кључки војвода Вукац од српског краља Твртка I, западно до укључења села Бравскава, - стерала се жупа Лушца (Лужца), коју смо (у VI делу) утврдили из више владарских повеља и списа кнезова српских кључких Стефановића - Вукчића. Та је жупа била од посебног војног државног интереса Босне и Доњег Краја, у доба Вукца и сина му још славнијег српског војводе Хрвоја Вукчића - Стефановића.

68 - 69. године описује Тацит, као главну тему.

Искуство римског фашизма у основи је садржај "италијанског фашизма" (fascismo) из треће и четврте деценије XX века, али је уз економско поробљавање уграђена идеологија социјал - национализма и хегемоније у спољној политици, по принципу "завади па владај", а у Италији на идеологији антидемократије и неслободе индивидуе утопљене у разарајућу масу, по лозинки: држава и владар над свима ради богатства свих, сиромашних Италијана, или "заведи све (пропагандом и режимом) па владај".

Нема никакве битне разлике између римског фашизма и савремене хегемоније светских експлоататора удружених у кланове тзв. државних заједница и војних пактова, због чега тај систем ми лично називамо "савременим фашизмом". Разлика је у томе што је римски био локални у односу на савремени глобални, па је стога сто пута савремени фашизам опаснији од римског, иако су се оба увијала у обланде демократије "чуване" државним и војним и полицијским системом.

14. СПОМИЊАЊЕ ОСТАЛИХ ЗЕМАЉА - ПРОВИНЦИЈА И НАРОДА

. GRAECI (Хелени - Грци) се спомињу три пута (I, 4; III, 47; 5, 8) и једном Грчка речитост (Graeca facundia, II, 8). Грчка земља се подразумева јужно од границе српске провинције Мезије, а народ Грци живи у Хелади, Македонији и Тракији, са остацима старих народа (Влаха, Трачана и др.). Ево једног цитата о Грцима (III, 4) у коме се дословно каже: "Царевина посматра богатство и дарове државним, где год је у другим странама радосно стари народ Грка под сумњивом љубазношћу бдео и (или) привремено боравио." (Tibus spectata opulenta donsique regum quaque alia laetum antiquitatibus Graecorum gens incertae uetustati adfingit de nauigatione primum consuluit). Да ли се овде подразумева пристрасност Тацита, када потврђује права Царевини на сва богатства и дарове старих Хелена, уз истовремено прозивање старих Грка за сумњиво држање других земаља? Принципијелно да. Ево како Тацит описује продор истинских варвара, тј. скитница и пљачкаша, који упадају на Балкан ради пленидбе (III, 47): "Неће други (остали) народи ћутати. Изненада уз Црно море (Pontum) каоружана војска варвара граби својину, од краљевог двора су некако морнарчком службом (обалском војском) отерани ... Трапезунтском старом славном државом, од Грчке на крају Понтика, поче камповање изненадних рушилаца." Тацит не спомиње Грчку као провинцију, можда, стога што је сматра интегралним делом Царевине, чим говори о располагању са свим добрима које је некада држала Грчка; или стога што у Грчкој нема побуна (68 - 69. год.) које Тацит описује, због чега и није имао потребе да Грчку чешће спомиње.

Тракија (Thraecia) се код Тацита директно спомиње свега два пута (I, 11, 68), као што смо већ навели у другим одељцима. Трећи пут се спомиње индиректно, у претходном цитату о упаду варвара на Балканско полуострво. Наиме, нема сумње да Тацит у томе ставу описује Грке у јужном приморском делу Тракије. Тракија се не спомиње ни као провинција, ни да има побуна у Тракији, па стога предпостављамо да је све до обала доњег Подунавља било под Грцима, као грчка земља, па се због тога мало пута спомиње. Но, и у таквом повољном и аутономном положају била је обавезна да се одазове врховној власти у вези чувања спољних граница или гушења побуна у провинцијама. Управо, у таквом положају Тацит је споменуо војску Тракије, у борби са нападачима Германима на подалпску Ундику; када су Трачани победили Немце, као што смо у томе одељку цитирали. Са запада Тракија се граничи са Мезијом: долинама река Струме и горњег Искара и делом венцем Балкан планине.

Македонија (Macedones) се спомиње више пута, у вези са две легије које су

стациониране на њеној територији: четврта Macedonica legio (I, 18, 55, 56; II, 89, 100; III, 22; IV, 37, 83) и пета Macedonica legio (V, 1, 8). Не спомиње се македонски народ (генс) и стога се подразумева да у њој живе Грци. Само присуство две легије је нужно, због упада варвара из Мале Азије, а тим легијама брани се и Тракија.

ЕГИПАТ (Egipti), Јудеја (Iudaea), Сирија (Syria), Азија (Asia) и Ахаја (Achaia) се такође спомињу (II, 74, 82, 83) у Тацитовој Историји.

ИСТРА (Histria) се спомиње код Тацита једанпут (II, 72), овако: "... Neronianorum temporum metu in Histria occultatum, quod illic elientelae et agri ueterum crassorumac⁴⁴ nominis fauor manebat." У преводу: "За Неронове владавине од страха у Истри се сакриваше, они што опчињавају пробране и удаљеније грубе (дебеле) земљораднике, уз то звани прождрљиви предузимачи (накупци - закупци)". Истра није била провинција, већ интегрално подручје Царевине, која се проширила и на истарско приморје од половине II до средине I века старе ере (за Јулија Цезара). Неке пределе и насеља, као и географске оријентире, помињали смо у одељцима на које се провинције односе, неким смо покушали утврдити локацију, али се о њима у овоме издању не може шире говорити. Надамо се да ће читалац из укупне интерпретације Тацитова текста разумети вредност и важност за једно ново оригинално сагледавање наше прошлости и древне старости Срба.

РЕЗИМЕ О НАЛАЗУ ТАЦИТА

Док су Јулије Цезар и Невклера у I веку старе ере само успутно спомињали Словене - Србе, Тацит је Србе детаљно описао као поседнички земљораднички народ и српску војску у провинцијалним одредима, у периоду зле владавине Нерона и потоњем времену оружаних буна незадовољног народа због државних прекомерних трибута за владавине четири цара (68 - 69. год.). Према Тацитовој Историји на широким територијама живе Срби од којих се директно спомињу племена: Винди (Венди), Унди, Серви, Свеби - Свеборум, Тоти, Урби, Боји (Воји), Раци, Панонци и др. у провинцијама: Илирику, Мезији, Панонији, Вендики Балканској, Либурнији, Далмацији, Норику, Рацији и Вендики Подалпској. Изван Римске Царевине живели су тада Срби у западној или Панонској Сарматији, која се простирала између Дунава и Тисе, док се источна или Руска Сарматија простирала од горњег Потисја преко Дњепра до Дона. Поред назива Срба по генсу, односно по племенима, Тацит становнике провинција спомиње и по називу конкретне провинције, што значи да тако назива Србе у тим провинцијама, јер ни у ком случају не идентификује по генсу нека друга племена осим Словена - Срба. Поред поменутих провинција показали смо и остале провинције: Тракију, Македонију и цисалпску Галију и др.

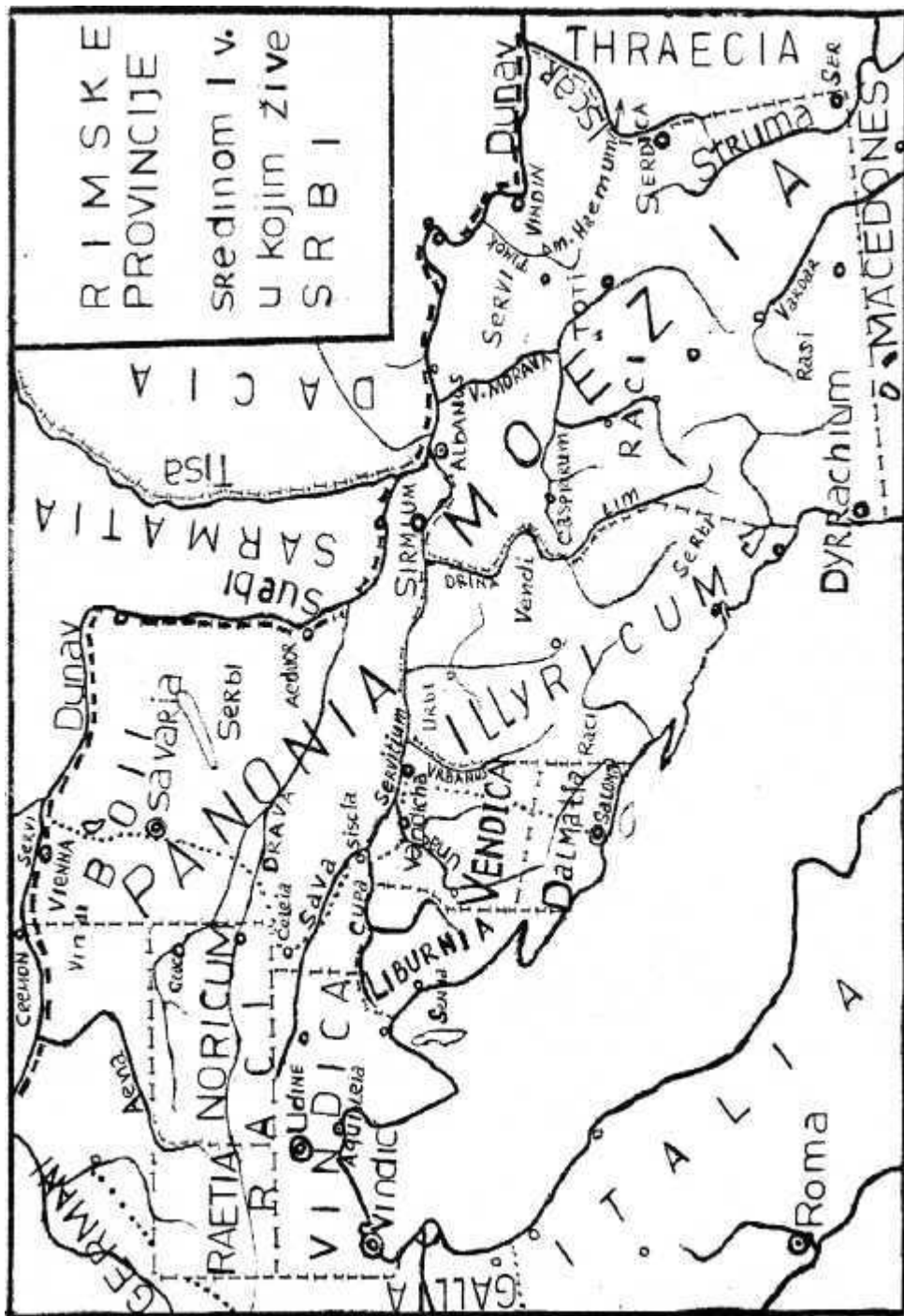
Тацит, у ствари, описује активност војске следећих великих народа - староседелаца, а то су народи: Грци у Хелади, Македонији и Тракији; Срби (Серви и др. племена) у поменутих српским провинцијама; Дачани у слободној Дакији; Гали у цисалпској Галији; Германи и Хелвети, северозападно од Срба; наравно, Италијани или Римљани у Италији, али су живели и у градовима уз море: у провинцијама Далмацији и Либурнији. Војска Срба и Руса (Роксолана) је у Панонској Сарматији. Тацит не спомиње народ Македонце и Трачане, јер тамо живе Грци; не спомиње Илире, јер су они давно романизовани и асимиловани, а у Илирику живе Срби, са вероватно нешто Моровлаха као романизованих Илира у планинама, где се баве сточарством. У неким поменутих провинцијама где живе Срби спомиње се више српских племена, што значи да су се делови великих племена уселили на различите или удаљене територије. Свака провинција има

⁴⁴ Можда би од crassorumac хрватски фалсификатори infamis могли смислити Croatorum, ако је Тацит могао да измисли Србе, и то толике, које ни Нерон није могао победити.

сопствену локалну војску, а пограничне провинције имају и стационарне легије, као што су: Панонија, Мезија и Македонија, ради одбране државне границе на Босфору и Дунаву, узводно од ушћа до иза Линца.

Дакле, Срби и њихова поменута племена су староседелачки народ у југоисточној Европи, где се спомињу пре нове ере, а Тацит их довољно и лепо описа, са много комплимената о њиховој природности, вредноћи и духовној снази, као и снази њихових војина, којима ни Нерон није могао наметнути режим "римског фашизма". Тацит је изузетно реалан и поштен хроничар, критикује све што не ваља код Римљана и других; реално показује све врлине других. То је тако, као што смо скромно, и под теретом језичке баријере показали. То је тако по славном Римском патрицију. Нека су му Срби захвални, нека Срби жале што им Тацитову Историју скоро два миленијума неки нису хтели, а неки нису знали, да покажу. Други су нам подметали кукавичја јаја, а наши плагијатори некритички преписивали. Наши највећи непријатељи већ два века пишулажне историје Србима, а нису нам подметнули Тацита, јер нема њих у његовим списима. Неки ће опет ћутати, неки покушати да негирају и Тацита и Земљаничког; они надувани медијатери и ауторитети, што су уништили српску патриотску историју и историографију, чим се зачала средином прошлог века.

Према Тациту, Срба још нема у грчким земљама (Хелади, Тесалији, Пелопонезу, Македонији и Тракији са доњим Подунављем), тј. ван источне и јужне границе Мезије, коју смо утврдили: на рекама Искар и Струма до Сера, и од Сера ка западу правцем преко Дојранског језера, Вендена (Водена), Охрида до Драча. Каснији грчки хроничари спомињу упад Словена управо у те њихове јужне земље, па се о томе мора водити рачуна, у противном настаје илузија: "да се Срби први пут однекуда усељавају" на Балканско полуострво, наводно, тек крајем VI века, што је апсурд. Срби су староседеоци на Балкану и у Панонији, као што су Грци и Римљани у њиховим земљама, па се нису нигде досељавали или насељавали! Срби су се само - донасељавали у преостали грчки део Балкана, одмах после пада окупаторског западног Римског Царства (476. год.). Донасељавање или допунско усељење је једини прави израз који се може користити када се, после римских хроничара, пређе на анализу грчких хроника или историографских радова, у којима се говори о Словенима - Србима на Балкану, зато што су се Срби само донасељавали на грчке територије, како из Паноније тако и из балканских већ насељених провинција.

15.МНОГОЉУДНИ НАРОД СРБА ПАНОНИЈЕ И БАЛКАНСКОГ ПОЛУОСТРВА НИЈЕ РОМАНИЗОВАН ОСИМ ШТО СУ У СВОЈ НАРОДНИ ГОВОР НЕПИСМЕНИ ЗЕМЉОРАДНИЧКИ СРБИ ПРЕУЗЕЛИ МНОГЕ ЛАТИНСКЕ НАЗИВЕ НОВИХ СТВАРИ ОД РИМСКИХ ФАШИСТА ОДІ ДО V ВЕКА И САЧУВАЛИ ДО ДАНАШЊИХ ДАНА ПА ТО ПРЕДСТАВЉА ВАЛОРИЗАЦИЈУ И ВЕРИФИКАЦИЈУ ТАЦИТОВА НАЛАЗА О СТАРОСТИ СРБА У ПОМЕНУТИМ ПРОВИНЦИЈАМА

Стара античка одредница о животної делатности Срба, стабилна као панонска равница и балканска побрђа, јесте "земљораднички народ" (*natio agrestis seu populus rustikus*). Тим фактом на тачно утврђеним земљама (провинцијама) староседелачки панонско - балкански народ Срба (и српских племена) чврсто (*fixus*) је везан, према истински неспорном историјском извору (*fons historice*), конкретно Тацитовој Историји. Други феноменални факат или одредница којом се доказује истинитост Тацитова налаза о животу Срба у античко доба, окупираних у границе Римске Царевине, јесте мноштво латинских назива преузетих у говор земљорадничких насеља, које се речи и данас у тим срединама масовно користе у истом значењу и истом или сличном гласовном облику (изговору). Преузети су називи флоре и фауне, земљорадничког оруђа, занатских предмета, кућних потреба и ствари, предмети одеће и постељине, културних достигнућа, појмова и израза. Од више стотина преузетих назива (речи) овде показујемо оне стриктно везане за село и земљорадничке активности, из говора земљорадника, наследника од прадедова из српске жупе Земљаник, - родног гнезда српске владарске породице Котроманића, заблистале после 1200 година од Тацитова описа Срба, - конкретније из Раткова и суседних села из општина Кључ, Мркоњић Град и Бања Лука, из предела старе Доње Србије и прастаре Тацитове провинције балканске Вендике. Нико жив и разуман не може ни замислити да је тим земљорадницима неко у савремено доба донео латинске називе античким стварима, јер је тамо народ до другог светског рата био 99% неписмен, а 95% ствари и предмета производио у сопственој радиности, као што је апсурдно помишљање и тумачење да су Срби насељени у VII веку, а било је до тада прошло 150 година од пропасти римског фашизма, па ти "досељеници" не би тада учили латинске речи, већ хеленске, јер је за Ираклија Византија била хеленизована.

Срби Паноније и Балкана нису романизовани или германизовани, осим оних у подалпској Вендики и алпској Рацији, као и у делу Норика и Алпске Паноније (Војке или "земље градова" - Бургенвалда), иако су до данас користили многе латинске називе у своме језику; нису асимилловани зато што су били многољудан и особен истородан народ, из највеће групације народа беле расе - Словена (после Индијских народа). "Ако, ако (према *ago, agetum, agitedum* - терати, гонити, управљати, водити, пребивати, живети), право, добро, у реду, тако терај и запиши", - рече старина пастир Босанча. Тако каже, јер није могао писару рећи узор, окопај, покоси, пожањи, обиђи. Такав говорни изражај о покретању животних и управних активности прихватили су прадедови (*ad avum, atavus, abavum*) Земљаничана од Римљана у I веку нове ере, а то о континуитету живота Срба потоњи преузели и превели: "ако, ако, чини тако".

Назив пастир (*pastor, pastoris*) преживео је средњовековно српско и потоње турско доба; иако је 14 векова "пастир" старији од турског назива "чобан", ипак су паралелно опстала оба. Континуитет живота сачувао је тај назив, јер пастири свако јутро изгоне (*agis, ago*) из обора и торова (*cohors, caulae*) стоку и терају (*ago, agere, urgeo*) МОТКОМ или палом (*palus*) на одговарајући летњи пашњак (*pastio, saltus*) у испашу (*pastio*): јагањце (*agnus*) или овце (*ovis*), козе (*capella, caprae*), коње и кобиле

(*equus et equa*), говеда (*bovis*), тј. волове (*bos*) и краве (*bos, vaccae*), јунице и јунце (*iumentum, iumentum*), као и прасице (*porcae*) и прасце (*parceus*). Само кокоши (*gallinae*) и петлови (*galleus*) остају поред куће или дома (*domus*) и мала телад (*vittelus*). Док стока (*pecus*) паће (*pastus*) росну (*ros*) траву (*herba*), пастири се играју (*salto*) такмичарских или ривалских игара: пале, клиса, кућишта и др. Потом стока пландује (*plene, plenus*) у хладовини испод дрвећа (*arbor*): багрема или акације (*acaciae*), крушкедивљаке (*achris*), платана (*platanus*), кестена (*castanea*), јавора (*acer*), тополе (*populus*), букве (*fedus*), шљиве (*prunus*) или другог дрвећа и воћки (*pomus*). Стоку надзиру да не уђе у њиве (*ager, agri*) и не учини на житима штету (*zamia*) као што су пир (*far, faris*), јечам (*hordeum*) и др. усеви. Понеки во (*bos*) риче и буче (*boo - bo, bu*), неке краве мучу (*muccio*). Многбројни су латински називи ствари - *res, rei, rerum*. Из суштине конкретних "ствари", као бића, предмета и мисаоних појмова, у народу је настао преносни смисао или глаголски облик: "уресило ти се све што чинио", тј. остварило, говоре стари Ратковчани, ономе ко учини неку услугу или нешто повољно каже; а то значи: изражавање захвалности или благосиљања. Ствари се разликују као предмети или средства за обављање земљорадничке и кућне активности, а такође као предмети добијени из извођења радне активности. Орање (*aratio*) и сејање (*semino*) је главни (*primarius*) земљораднички посао, па се мора узорати (*obaro*) на време, у прави час, када је ора (*hora*), тј. оптимална влажност (*humidis, uligo*) земљишта (*humusa*). Сељани (*pagus*) то знају из земљорадничког (*paganus*) искуства, па тада сеју: јечам и др. жита и поврће: купус (*olus*), боб (*faba*), шаргарепу (*siseris*); лан (*linum*); затим репу (*rapum*). Од влаге или кише (*aquatio*) семе брже проклија (*proles*), а од добра (*bonus*) изданак биће и добар клас (*culmus*) и пуне преграде амбара (*сшпега*). Због тога се ђубри обрадиво тло (*tellus*) и припремају средства за рад: рало (*aratrum, vomer*) и раоник (*rallum*), кола теретна (*carrus*), а не за превоз лица (*carruca*); затим корпе (*corbis*) ђа сеном (*fenus*) за волове и коње, семе (*semen*), кукуљача или капуљача (*cucullus*) ради заштите главе (*calvar, capita, caput, - is*) орача (*arator*) од прашине (*pulvis*) или кише; затим запрега коњска (*equus*) или воловска (*bubulus*), куке (*corvus*), мотика и лопата (*rutrum*), кључ (*calvis*) од штале, секира и секирица (*securis et securicula*), срп и коса (*sicilis*) секачи корова, итд. Затим се спрема лијес за упрезање волова, тј. дрвени јарам (*ugrum*) и коњска кожна орма (*armo, armus*); од орме и рада коњима, вероватно, произлазе називи: орање (*aro, - as, are*) и место за вршидбу жита коњима "армен" (*aroas*).

Кућни (*domus*) послови се обављају увек - лети и зими (*himis*), а организује их домаћица (*domina*) или прва сељанка (*ništica*), а њен муж (*mas*) и домаћин (*dominator*) као глава породице (*genus*) води бригу (*scrub*) о спољним пословима: прибавља огрев и воду (*aqua*), напаја стоку на потоку (*rivus*). Доминна спрема јела или храну (*esca, estio*) за сву фамилију (*familiae*), ложи ватру (*ardor*) или огањ (*ignis*) у фуруни (*furnus*) и камину (*caminus*); износи на сто (*mensa*): кашике (*cochlear*), млеко (*lactis*) и сир (*caseus*) за доручак; кува чај липов (*tiliae*) за деду (*avum*); чисти цилиндар (*cylindrus*) од лампе (*lampas*), чисти - мете кухињу (*culina*); ставља венчић (*corolla*) на дрвени дирек - кип (*cippus*) српског бога Јарила; поставља у лонац (*olla*) и кува (*сосоио*) купус са вратом (*servix*) јагњећим; супругу (*viris*) припрема медовину (*melivus*), јер он цео дан стоји (*sto - as, - are*) уз рало или са косом. Домаћицу слушају и прихватају искуство кћер(ПНа) и снаја, која је мати (*matris*) мушког (*mas, mariš*) детета (*puer*) и потпуно опседнута (*obsideo*) њиме, иако је рођен (*natus*) тек пре десет (*decem*) месеци (*mensis*): спрема му лежај (*lectus*), припрема корито односно лавор (*laurae*) за купање, брише му уста или лабрњу (*labrum, labea*), јер му из усташца (*buccella*) цури део залогaja (*bucsea*) хране, због чега се

свако дете назива "Буца" (bucca); глава му је као бундевица, па га сви пипкају и тапкају (tactio) вичући му "буц - буц". Он спава у колевци (cunabuli) покривен прво плаштом (platom) или велом (volamen) од лана (linum, bysinus) и преко тога биљчићем од рунске вуне (vellus). Буцу понекад држи на коленима (genium) деда, тј. мамин свекар (socer) а често и свекрва (socrus).

ОД РИМСКЕ ТОГЕ ДО РАТКОВАЧКОГ ДОГАНА

Домаћину оцу (genitor, patrem) помажу синови (filli) у земљорадничким пословима: оба (ambo) млађа (iuniori) су пастири, а ожењени старији (vetus, veterior) ради са оцем у пољу. Њихова неудата сестра (soror) која ће се ускоро удати (denudo), јер је загледа просац (procus). Она ради кућну текстилну радиност: припрема одећу и постељину за постеље (lectus), преде пређу од ланене кучине или кудеље (stuppeae, stuppeus), добијене туцањем или набијањем у ступи (stupa) или пили (pila); потом (tum) пређу са мотовила снује на вратило и тка платно на тари (te'la), а затим тканину (tela) избељује у готово избељено платно, тј. без (byssus) и мери (metor), сече (seco) и шије (suo, sutiim) иглом (acus) све предмете за облачење (velamen) и покриваче (velamen). На крају на одећу ставља пуцад, односно пуле и пулије (fibula seu bullae) шивањим танким (tenus) концем (acia).

Међу главне сачуване називе и данас носећих одевних предмета спада горња или спољна мушка хаљина звана "Доган" или ређе "Дога". Нема никога, ко зрело мисли, што ће посумњати да "Доган" (даље: доган) није настављач традиције римске "тоге" (togae), широке спољне хаљине римских државних службеника или кандидата за јавну службу. До тога степена, и много већег, догурали су и службеници из народа Срба, као што је показао Тацит. Доган је лепо скројена, порубљена, а по реверу (понегде и рукавима) дискретно нашарана (везом украшена) спољна мушка хаљина за ношење у свечанијим приликама, која дужином досеже до пола бедара. Носи се обично пребачен преко плећа и рамена (armus), без увлачења руку у рукаве, скопчан пуцетом испод грла (guttur, - is) да не спада због јачих покрета руку приликом играња у колу (chorea, collus), када се ухвати поред жестоких (acris) парњака (par, pariš) или ривала (Hvališ) и једрих сељанки (rusticae). Тако се облачи да би се испод њега видели други одевни предмети: бела ланена кошуља са везеним крпицама на грудима, са детаљем на колијеру (collare) и ивицама рукава, чохани њекопчани прслук са украсним металним пулијама на прсном делу, широки ткани шарени појас и кожни торбак (за ношење милошта, дуванкесе са кресивом, новчаника и ножа). Доган је по свим рубовима порубљен плавом или модром траком, а фино вунено сукно је офарбано у црну боју природним поступком: у муру или црнилу (negro color) добијеном од јасенове коре и гвоздене троске из ковачнице. А вунено предиво за шарање везом по реверу (reverus) или колијеру, боји се руменом (rulor) или тамно црвеном бојом добијеном од корена броћа, гранчица рујике и др. биљака. Обична спољна хаљина, слична догану, само по боји и дужини, али без икаквих шара, сашивена је од грубљег сукна, а носи се зими свакодневно и нема другог назива осим "хаљина".

МНОГИ УЗВИЦИ КАО ИЗРАЗ ОСЕЋАЊА И ЧУЛНИХ УТИСАКА И ДАНАС СЕ СВУДА ЧУЈУ У НАРОДНОМ ГОВОРУ СЕЉАНА

Узвици за дозивање: Чујеш! еј! е - хе! о! ој! ехеј! (eho, heus, o, ohe); за тугу и жалост: ох! ах! вај! куку! јао! авај! (hei, heu, eheu, vae, ai); за негодовање и нестрпљење: хм! о! е! гле! види! (hem); за праћење неког говора и читања: ох! тако! (ho); за похвалу: опа! лепо! то! тако! браво! (eu, euqe); за радост: о! ох! ах! ија! ехе! (o,

io, ah, evoe); за бол и апел: ох! јао! куку! упомоћ! (heu); за чуђење: о! гле! види! ево! ето! ето ту! (о, eu, esse, ehem, hem); за презир и подсмех: фуј! ха! хее! ху! (phui, ha); за утишавање галаме: пст! мир! тишина! (pst, st, рах, pacis); за престанак рата: мир! мир! слобода!

Наравно, овим нисмо показали ни пола речи којима се и данас, према латинском корену или директној истоветној речи, служе српски сељаци у Крајини и, вероватно, широм српског националног простора, показаног по Тациту. Ево још неколико речи: scrinium - шкриња, ковчег, сандук; scalae - скале, степенице; scamnum - столица, скомлија; seco - сећи, резати; securis - секира; sedeo, sideo - седети, сести; sedile, sella - столица, клупа, седиште; sedes - седиште, стан; scrobis - гробна рака.

16. НАСТАВЉЕН ЈЕ КОНТИНУИТЕТ У ПОМИЊАЊУ СЛОВЕНА - СРБА ОД ДРУГИХ АНТИЧКИХ ХРОНИЧАРА

Осим Јулијус Цезара, Невклере и Тацита, спомиње Словене и Плиније Старији, такође у I в. и пре Тацита, затим Птоломеј у II в. а крајем III века спомињу се Словени-Венди "међу највећим народима" у Табули Пеутингериани. Но, нисмо у прилици да нешто преузмемо из тих списка.

Грчки историчар Прокопије Кесарски (Цезарејски) у спису о Готском рату, из IV в. наводи (у првој књизи) да међу 1600 пешадинаца које доведе цар Валенс у Белизарију (као плаћеничку војску или заробљенике) има "највише Хуна, Словена и Анта, народа који живе на левој обали Истара (Дунава), недалеко од његовог ушћа". У књизи трећој Кесарски каже: "Недавно су Словени у великом броју прешли Истар"⁴⁵. Опустошили су Римску Панонију и много Римљана одвели у заробљеништво". Дакле, осим Венда-Срба и Срба-Словена идентификовано је у старим изворима и словенско племе Анти. С обзиром на боравиште, дружење и малобројност и Анти су племе јужних Словена-Срба. Први је Анте споменуо летописац Јорданис, половином IV в. Анти су са Словенима-Србима нападали Византију и у VI в., али после напада Авара на њих (602.год) више се не спомињу у изворима. Вероватно су се утопили у остала српско-словенска племена⁴⁶.

Наведени Словени код Кесарског, уз посебно именоване Анте, свакако су били Срби, сагласно наводима Невклере о поистовећивању Далматинаца, Илира и свих Панонаца са Словенима, односно поистовећивању Срба са Словенима, Далматима и Панонцима, што је редовно чињено у старим списима, од стране Романа, римских папа, грчких хроничара и историчара и др. истраживача. Чак и у XI и XII в. Ана Комнина, Кинам и др. често Србе називају Далматима и Словенима. Отуда се подразумева да су Срби први од Словена дошли у Панонију, Подунавље, Посавину и Далмацију, тј. у Римску царевину и потоњу Византију, где су као Словени прво уписани у хронике и најдуже су то име задржали, због чега се Срби и код доцнијих грчких хроничара записују или као Срби или "словенски народ". Ови стари панонски Словени-Срби, заједно са Србима-Вендима, угрозили су и ратоборне Германе, досежући на север све до реке словенског имена Зала

⁴⁵ Наравно, осим што су живели на Балкану и јужном средњем Подунављу, Срби су живели са Антима, Роксоланима и др. словенским племенима, и с леве стране Дукава, као што је показано на Тацитовом примеру Сарматије, а део је живео у Полабљу и Прибалтику.

⁴⁶ Нека "мишљења" да су подунавски Анти праоци источних Словена, нису научна аргументација и логички су неспојива са огромном масом Роксолана по Тациту и древности кијевске Русије из 430. године када кнез Киј ратује са Грцима (Орфелин, I, 89. и 84; цитати према историји Прокопија).

(Сала) притоке Лабе и до Балтика⁴⁷. У тој Полапској покрајини Срби су живели до краја VI века, да би се тада под притиском Германа и других племена отуда покренули; већи део назад ка горњој Панонији и Балканском полуострву, а један се део задржао. Садашњи Лужички Срби су део истих полапских Срба. Постоје и у савременој топографији називи топонима у Полабљу који неодољиво говоре да су названи по Србима.

**ГРАД СРБИЈА У ЦЕНТРУ ОБЛАСТИ СРБИЈЕ
ИЗ 4 ВЕКА У ПОТКОЗАРЈУ ЈУЖНО ОД САВЕ
(у правоугаонику)**

ИСЕЧАК ИЗ КАРТЕ З.ОРФЕЛИНА ИЗ КЊИГЕ "ПЕТАР ВЕЛИКИ"

Истажујући ширење Словена у Европи, нарочито у IV веку, академик Захарије Орфелин је, у историјској биографији "Петар Велики" (Београд, 1970, стр.85/86), констатовао да: "са сигурношћу можемо тврдити да су словенска племена презазила са истока на запад у Европу и много пре" од записаног им имена, од стране римских и грчких писаца. "Кренули су у Германију где су учинили оно што су у то време Германци желели да учине Римљанима, то јест завладали су читавом северном и источном страном реке Елбе (позивом на Древну Географију Стафенхагенова, стр. 112). Ратови које су ови словенски народи, тачније Срби и Венети или Венди (позивом на Пуфендорфа, Увод у историју најславнијих држава и земаља европских, део I, стр.768), морали да воде са разним непријатељима, нису могли да их спрече да населе земље Бранденбуршког маркграфовства, где су подигли град и наденули му своје

И данашња ХанOVERска област Вендланд (Wendland), између ХанOVERа и Хамбурга, носи назив по Полапским Словенима, које су Немци подчинили у раном средњем веку и све асимилovali до 18. века, осим Лужичких Срба. Вероватно је знао своје етничко порекло Вендел Херман.србофил, почасни члан Матице Српске, оснивач немачко - југословенског друштва за културне везе, посланику Рајхстагу.

словенско име Бранибор, који су Немци касније назвали Бранденбург. Срби и Венди саградили су и данашњи Лајпциг назвавши га Липск", позивом на Бишинга, Географ. део VI, стр. 2069). На истом месту (стр. 86/87) каже Орфелин: "У четвртном веку, Мађари и неки други народи, гонећи једни друге, прелазили су из скитије на запад. Словени, који су у то време живели у горе поменутих волшким, јаичким и камским крајевима, притешњени од тих пролазника, а нарочито од Татара, били су принуђени да напусте своја боравишта и пођу према Дону и Дњепру, а одатле на Дунав ... Друге групе ишле су још даље и, завладавши земљом између Дунава и Саве, као и између Саве и Драве, основали су своје краљевство које се и данас назива Словенско или Славонијско (Древна географија, Стаф., стр. 202). Срби, који су такође учествовали у томе походу (позивом на летописца кијевског архиепископа Петра Могиле), ударили су на Илирик и, завладавши њиме (према Баронији, део I, стр. 640), населили су се у целој Далмацији (копненој римској провинцији - БВ), Истри, Либурнији и целој Горњој Месији, која је по њима (Србима - БВ) добила име Србија (према Универзалној хроници, део Ш, стр. 662), а на реци Сави с јужне стране подигли су град, такође с називом Србија, који су латински писци на основу изговора писали као Сербиум или Сербинум⁴⁸, данас Градишка (Турска)..." Све је поменуто по Тациту, у вези ране насељености Срба у Римској Царевини, али индиректно, тј. позивом на старије историографе, који су вероватно консултовали Тацитове налазе, али не дословно, већ их делом недоследно тумачили: погрешно темпирајући досељење Словена-Срба у IV век, што је алогија ако су већ читали Историју од Тацита и ако су знали ко су Винди ет Раети или Сеурии.

Што се тиче покрета Словена-Срба "са истока на запад у Европу", тј. у Германију, конкретно "на читаву северну и источну страну Елбе" или Лабје, по преузетој интерпретацији код Орфелина, видљиво је да су истовремено дошли Срби-Словени у обе постојбине : а) средње Подунавље и Балкан, и б) северно и источно Полабље. Досељавање је вршено под истим условима - померањем на запад пред скитско-пљачкашким народима, које помиње и Тацит, као пљачкаше и узурпаторе, што смо показали на једном правцу надирања (из мале Азије). Тиме је то питање разумљиво и довољно доказано, аподиџис, осим терминске грешке, несагласне са необоривим аксиоматским карактером Тацитове налаза.

⁴⁸ Вероватно се на латинском назив Орфелинова српског града (и земље) Сербинума или Сербиума пише: *Servium* или *Servitium*; као *Sirmium* или *Sermium* (од *Servi*), тј. град и област, данашња Сремска Митровица и Срем, на које називе по Србима скреће пажњу учени Јернеј Копитар, у полемичким писмима са Добровским. Ако је Сирмиј изграђен од Срба или по њима назван, онда се теза потврђује и чињеницом да су град у I веку покушали да заузму или поврате од римске посаде далматинско - панонски устаници (Срби). Следствено томе, проистиче и друга теза да је од народа далматинско - панонских Серва и цар Север Септимије (Северус, Луциус Септимие) владар од 193 - 211. и оснивач династије Севера, из које су и цареви: Аурелије Антонин звани Каракала (211 - 217), Александар Север (222 - 235) и лично цар Диоклецијан (284 - 305), који је последњи династ од Севера и пореклом из провинцијалне области Дукље (*Dioklie*). С обзиром на чињеницу да се Срби спомињу као становници Далмације и Илирика, већ од I в. пре н. е. са општим називом Склави или Венди, могао би истрајни млађи и бољи истраживач, боље доказати да је и Диоклецијан Србин, јер је тада Срба - Словена - Далмата могло бити и у старој српској Дукљи. Мора се знати принцип: да се материјални остаци, називи етнонима и ист. извори, из и у вези провинција, не односе само на римску војну и централну власт, већ да су настали од народа и у вези са народом из провинција, па то важи и за настањени народ Срба у појединим местима и провинцијама, као што показују Сербинум, Вендика, Сермиј, Сер, Сердика, Будим (Виндин), Виндин (Видин), Турн - Северин, Сервија, Срб ...

Наравно, Словени и Срби су чинили масовну компактну насељеност територија од Балкана до Балтика, па стога немају значаја доцније настале "две теорије": а) да су се Срби-Словени из Паноније доселили у Полабље и б) обрнута поставка : да су отуда са севера сишли у средње Подунавље и Панонију.

17. ПО ИМЕНУ ДРЕВНИХ СРБА НАЗВАНА ЈЕ ЊИХОВА РЕКА ВРБАС

Као што се види на приложеном исечку мапе из Вестермановог атласа (уз главу X) нашега истраживања, српска река Врбас носи назив Врбанус - Urbanus. Стога је тај назив реке и етноним и топоним, па се са тог гледишта мора објашњавати. Вероватно је чувени географ Г. Вестерман, нашао називе те реке у облику Урбанус, у старим римским табулама или средњовековним картографијама и задржао га у истом облику Врбанус (Урбанус), као историјско-географско и етничку чињеницу; отуда је незаменљива вредност његовог великог светског атласа⁴⁹.

Народ Срба се у старим изворима, поред назива Склавини, Далмати и Илири, записује са још двадесетак назива, на латинском и другим језицима, међу којима је и назив Урби (Urbi - чит. Vrbi). Од назива Урби, према другој деклинацији генитив множине је Vrborum, као што је записано у спису архиђакона Томе, у вези присуства Срба на сплитском сабору 925. године. У вези са тим старим називом Срба: Урби-Урборум-Серборум (Urbi-Urborum-Serborum) не може бити никакве сумње; признат је чак и од Ф. Рачког и његових следбеника, иначе, фалсификатора извора о Србима.

Пошто су Срби (Urbi) староседеоци Балкана већ у римско доба, јер од I века насељавају римску унутрашњу провинцију Далмацију, Илирик и др. провинције, па тиме и пределе уз Врбас, Врбашку, Уну са Саном, Глину и Корану, то је по њима Урбима (Врбима) њихова насељеничка река добила назив Врбанус (Urbanus). Вероватно је првобитни назив имао придевско значење, као: река коју држе Срби-Урби-Врби, српска река и сл., потом се усталило придевско-именичко значење записано у облику Урбанус (Urbanus), као номинатив једнине по другој придевској деклинацији са наставком - ус (us). Потом је тај облик, према карактеристикама српског усменог народног говора, трансформисан у данашњи именички облик Врбас (Urbanus - Vrbanus - Vrbans - Vrbas). Етноним Урбанус - Врбанус може се тумачити у значењу: Србљак, Србљански, Србљан, српски и сл., исто као што су се стари Срби са његових обала називали (могли називати) Врбашани, Врбасани, и сл. Иако је етничко објашњење само по себи недвосмислено и довољно, уз њега се могу навести историјски и географски аспект, у вези са називом реке Врбаса. Вечни крајишници Срби, притешњени на западном делу Паноније од досељених Германа и надирајућих скита са истока у Панонију, уселили су се масовније у I веку пре н.е. у северо-западне пределе Балканског полуострва, свакако и уз велику реку Врбас. Као храбри борци и крајишници, били су стражари, чувари и службеници римских путних станица и путних праваца и сл. Уз то су били земљораднички народ.

Са географског гледишта не долази у обзир објашњење да се назив реке Урбанус - Врбас повеже са називом "град" (urbs), од чега је, такође, придевски облик "градски" - урбанус (urbanus). Наиме, долином Врбаса, због непроходних кршевитих кањона, нису ишли римски путеви и каравани, тиме низ његово корито није било никаквих градова, па стога се та река није могла да назове по градовима : урбанус- градска. Тек је у средњем веку, вероватно, после најезде Татара 1242. године, у Панонији и на Балкану, почела изградња тврђих и

⁴⁹ Г. Вестерман (G. Westermann), Groser Atlas zur Weltgeschichte, из 1976. године, карта "Подунавље".

заклоњених (заштићених) градова. Моруџе је да су од тада изграђени и неки градови уз Врбас, као Звечај и Гребен, али се њима није прилазило уз беспутну котлину Врбаса, већ из унутрашњег праваца, означеном стазом.

Не долази у обзир ни могућност назива Врбаса према фигуративном значењу придева "урбанус" - углађен, јер Врбас то сигурно није: са преко 70% свога тока он је жесток, буран и неукротив, па као такав никако не би могао да понесе фигуративни назив - углађен. Стога се ни фигуративно придевско значење "урбанус" никако није могло трансформисати у именичко значење и назив Врбаса.

По Србима (Урбима - Врбима) назване су још две реке у Доњој Србији - Крајини: притока Врбаса са десне стране Врбања и река Врбашка, у источном Поткозарју, по којој се називала и средњовековна жупа Врбашка, а по Србима се у истом пределу назвао и град Врбаши и село Врбашка, код Градишке. Објашњење тих етнонима и топонима истоветно је са објашњењем назива реке Врбас, при чему су облици Врбања и Врбашка, настали свесном трансформацијом, да би се учинила разлика у односу на назив Врбаса.

18. МАСОВНО ДОНАСЕЉАВАЊЕ СЛОВЕНА-СРБА НА ЈУЖНИ БАЛКАН МЕЂУ ХЕЛЕНЕ ИЗВРШЕНО ЈЕ ПОЛОВИНОМ VI ВЕКА И ПРЕ ЛЕГАЛИЗАЦИЈЕ УСЕЉЕЊА ТАПИЈАМА ЦАРА ИРАКЛИЈА (610 - 641)

Оновремене византијске хронике од VI - IX века, посебно Теофилакта Симоката за VI и VII век и Теофанова, која обухвата период од 284. до 813. године, казују нам, - према преписима⁵⁰ и интерпретацијама грчке, западне или наше историографије, - да су Словени-Срби већ у VI в. насељавали све земље побројане по Тациту и Орфелину⁵¹, већ после пада Западног Римског Царства, и то : Тракију, Солун, Пелопонез, Тесалију, Македонију и доње Подунавље. Мезија је била насељена у I в. као и провинција Далмација, и све до Истре и обале Јадранског мора. Те балканске територије, крајем VI и почетком VII века, тек формално је држала Византија, пошто је била економски исцрпљена и војнички неадекватно организована, због слабости централне власти. Нека подлога нашој констатацији буде и следећи цитат из књиге Георгија Острогорског⁵²: "Царевина се налазила у потпуном расулу када је Ираклије (610-641), један од највећих владара византијске историје, преузео власт... Велике територије налазиле су се у рукама непријатеља: на Балканском Полуострву господарили су Авари и Словени, у центру Мале Азије били су Персијанци. Само унутрашњи препород могао је да спасе Царство од сигурне пропасти. Препород је наступио (за Ираклија - БВ), јер се Византија показала способном за дубоку друштвену,

⁵⁰ Имају се у виду преводи хроника на српски: Византијски Извори I и П, Београд, 1959, за период до X века, где су и делови о Словенима и Србима из списка Стратегикон Маврикија, затим списи цара Порфирогенита и др.

⁵¹ Налаз Орфелина је тачан, јер и Византијски Извори I, стр. 45 и др. казују да су Словени - Анти и Словени - Срби стално упадали у Византију за Јустина (518 - 527) и Јустинијана (527 - 565) када су преплавили цео Балкан. Усељење није ни спречавано, стога што је већ за Јустинијана I: а) насељеност државе на европском делу, тј. Балкану била много опала због ратова и епидемија; б) привредни систем колона (колоната) достигао врхунац афирмације и подршке, и в) што су Словени били земљораднички народ, уз то слободољубив и, тиме, патриотски настројен и царевини привржен.

⁵² Г. Острогорски, Историја Византије, Београд, 1959, стр. 109. У овој глави рада наше констатације ослањамо и на цитате, тј. налазе и закључке врсних истраживача, а у даљем истраживању служићемо се цитатима директно из преписа извора, које ћемо у потпуности самостално анализирати и тумачити.

политичку и културну обнову, а масовно досељавање Словена на византијско тле испунило је стару империју новом снагом." Из овога цитата се, без сумње, сазнаје да су Словени-Срби и јужни византијски Балкан увелико населили већ крајем VI века, и довршили за цара Фоке⁵³,

19. ИРАКЛИЈЕ ЛЕГАЛИЗУЈЕ СЕРВИЈЕ И СКЛАВИНИЈЕ НАСЕЉЕНЕ СРБИМА ПРЕ ЊЕГОВЕ ВЛАДЕ ИЗДАВАЊЕМ ТАПИЈА И КРШТЕЊЕМ СРБА

Кроз неколико година Ираклије је реформисао државну организацију и ојачао војну силу, увођењем система тема (Јаких округа војне и цивилне власти уместо граничних утврђења). Настали су тежи дани за све непријатеље, посебно у Малој Азији где су теме прво организоване⁵⁴. То је свакако могло да погађа и усељење Словене - Србе и њихове Сервије и Склавиније, у вези са њиховом самоуправом и контролом даљег усељавања. Ираклије је (619) склопио мир са панонским Аварима, да би се лично ставио на чело војске у одбрани Мале Азије од Пероијанаца. Моћни цар је коначно победио Аваре (626. и 627.) и Персијанце децембра 627. да би доспео у Јерусалим (630), где је поново исправио "Свети Крст", повраћен од Персијанаца, као симбол првог победничког хришћанског рата против иноверника. Ираклије је извршио хеленизацију Царевине, увео грчку културу и језик у државни апарат и војску, одбацивши до тада упорно коришћени латински. Увео је владарску титулу "василеас" (629), по старом народном краљевском називу, одбацујући дотадашње римске називе (император, цезар и сл.).

Из чињенице да у изворима нема података о прогону Срба - Словена или ограничавања њихових аутономних права у Сервијама или Склавинијама, произлази да је цар Ираклије издао тапије за легализацију усељеним Србима широм Балкана, уз истовремено њихово крштење, већ 614. или 615. године, тј. после рушења многих градова у унутрашњости копна и Салоне на мору. То је тако. Споразум са Србима био је изнуђен, али веома мудар потез византијског цара. Било му је боље легализовати старо, за Римљана стечено, земљорадничко право српском народу и обезбедити мир балканском делу Царевине, јер су га чекали велики бојеви са Персијанцима и Арабљанима који су нападали Малу Азију. Немогуће је објашњење по Порфиригениту, да је дозволио усељење Србима у Далмацију тек око 627. године, тј. после повраћене моћи и победе источних непријатеља, јер су Срби на средњем и западном Балкану староседеоци, а ОКО 100 година су већ и на југу Балкана.

Разуме се да је тапије на земљу дао свим Србима: у Сервијама и Далмацији (око 615. или одмах после 610. године), као и другим Склавинијама или Сервијама у јужном византијском делу Балканског полуострва. Издавањем тапија на земљу и крштењем Срба, Ираклије је племенски и земљораднички

⁵³ За владавине Фоке (602 - 610), једног од најслабијих владара Византије, упропашћен је политичко - државни и војно одбрамбени систем, посвађане странке, културна хеленизација заујетављена и доведено у питање титуларно постојање "васељенске патријаршије". Због такве издајничке и проримске политике Фоке, који је писмом (607) папи Бонифацију Ш признао римску цркву за главу над свим црквама (Исто, стр. 102, према Долгер, Рег. 155), Римљани су му у Форуму подигли обелиск са похвалним написом славе који и данас стоји. Од слабости Фокине власти највећу корист извукли су балкански Срби који су се масовно уселили у Византију. Цару Ираклију преостало је једино да Словенима - Србима изда земљишне тапије, да би земљу лакше бранио од непријатеља са Истока.

⁵⁴ Организација тема на Балкану каснила је и због масовне насељености Словена - Срба.

српско - словенски народ одвојио од борбених и пљачкашких Авара из средњег Подунавља, да би потом Аваре лакше победио. Не искључује се ни претпоставка да је намеравао и Србе из Склавинија да ангажује у редовну војску, у темама, при чему се подразумева и пресељење у Малу Азију, јер су теме прво тамо оформљене. Због тога се, вероватно део Срба из Срвије предомислио и повратио преко Саве и Дунава у "своје земље", као што бележи Порфиригенит њихово исељење и поновни повратак.

СРБИ СУ У СВОЈИМ СКЛАВИНИЈАМА НА ПЕЛОПОНЕЗУ И МАКЕДОНИЈИ ДРЖАЛИ ВЛАСТ ДО IX ВЕКА

Срби у другим Срвијама или Склавинијама (у Македонији, на Пелопонезу и Тесалији), остали су у Византији, и после повратка у "своје земље" дела Срба из Срвије под Олимпом, да би у току два века многи били асимиловани или пресељени у Малу Азију, као што казују извори, почевши од 658. године, за цара Константина II (званог Констанс). Но, Словени - Срби су пружали велики отпор увођењу централне власти у њихове Склавиније (земље са аутономном обичајном влашћу). Тако се, према Монемвасиској хроници, Пелопонез налазио 218 година под влашћу Словена, тј. од 587. за Маврикија до 805. године, за цара Нићифора када је успостављена централна византијска власт (извори, према Острогорском, исто, стр. 196 -198). По неким сумњивим хроникама, Пелопонез је био ослобођен већ 658. када је Константин II извршио поход против Склавинија и започело пресељење Срба у Малу Азију. То свакако није тачно, јер је сам Порфиригенит записао (у раду *De teme*, Сар. 6, Острогорски, исто) да је Пелопонез средином VIII века био: Словенска и варварска земља⁵⁵, а што се слаже са констатацијом св. Вилибанда бискупа Ајштетског (путника за Палестину преко Пелопонеза око 723 - 728; исто, стр. 197) да се: град Моновасија налази "in Slawina terrae". На Пелопонезу су идентификована српска племена Мелинга и Језерита, и десетак у Срвијама Македоније (о којима говоримо у гл. V).

20. СВА РАНА СЛОВЕНСКА ПЛЕМЕНА НА БАЛКАНУ БИЛА СУ ГЕНЕТСКИ СРБИ

Истраживачко сазнање је, већ приликом анализе података код Тацита, подстакло тезу: да су Севери (Северци) и осталих седам словенских племена из доњег Подунавља, такође, од сродне етничке групе српских племена, сагласно историјским чињеницама, по којима се, укратко, наша теза може реално објаснити⁵⁶. Прва је чињеница, да назив племена Севери (Северци) језички значи исто што и Серви (од Сервн или Сервн), тј. Срби, сагласно карактеристикама нашег народног говора: да се врши скраћивање речи, пермутовање и замена

⁵⁵ Овим изразом раздвајања, разликују се крштени Срби од некрштених варвара, тј. неких несловенских некрштених племена, што потврђује изнете податке (по Порфиригениту) о легализацији права и крштењу Срба, у њиховим Срвијама (Склавинијама) за цара Ираклита.

⁵⁶ Наравно, наше тумачење не производи никакве зле политичке или шовинистичке намере и последице, јер су та племена давно оформљена као државна и етничка самосвојност; показавши се способним да словенизују Бугаре и преузму од њих руководећу државну власт, задржавши од њих само етничко и државно име, које се давно уклопило у историјске шеме као да је словенско. Наши докази могу и треба да буду проверени од истинских истраживача, ради истине, али не методом ослањања на "мишљења" тзв. прокламованих медијатера, већ самосталним трагањем и тумачењем извора или преписа, зато што је: "слепо веровање у ауторитет највећи непријатељ истине" (А. Ајнштајн).

гласова. Друго, са гледишта објашњења наше поставке, симптоматично је и то што хунско - оногурски Бугари, - који су се са неколико племена доселили са северне стране Кавказа и одбивши напад Византије (679) прешли Дунав (680) у доњем току међу словенска племена, - нису могли наметнути обавезу плаћања данка Северцима (којима записани придевски назив долази од именичког изворног Севери), већ су данак увели код осталих седам словенских племена. А затим је тих седам племена ступило у војни пакт⁵⁷ са Бугарима у циљу ратовања са Византијом, иако до тада Византија није покретала акције против тих земљорадничких словенских племена, насељених око 586. уз јужно доње Подунавље, у бившој северној Тракији, тј. у области Добруџи, са обласним центром у месту Плиска, северозападно од Варне. Такво самоизузимање или изузимање Севераца (у даљем тексту: Севери) од вазалског данка и не улажења у пакт ("пактон") са Бугарима, свакако произлази из многобројности Севера и, тиме, надмоћи одбране од Бугара у односу на друга словенска племена, јер су свих седам, вероватно, били малобројнији од Севера. А то значи: да су Севери део или огранак многољудног и многоплеменског народа Срба (Серва, Сораба), помињаног општим именом Словена, управо, због масовности и територијалне раширености по, готово, читавом Балкану. Наравно, то не значи да и осталих седам племена нису из српске племенске сродности. Вероватно је и бугарски кнез Севар (725 - 740), други по реду иза Аспаруха, од рода Севера, што говори о раном утицају тога племена⁵⁸. Трефсе, хроничари римско - грчки, у континуитету (од I века пре н. е. до VII века) поистовећују и изједначују балканске насељенике Далмације, Мезије и становнике Паноније са Словенима. А пошто су у великом копненом делу провинције Далмације насељени искључиво Срби (и нешто Гудускана западно од Срба), практично од Копаника до Пинус Монса (Велике Капеле), то и каснији грчки хроничари те Србе са тог подручја називају: и Далматима и "словенским народом", па настаје шема: Словени = Далмати = Срби и вице верса, или краће: Словени = Срби. Хрвати су у њиховом насељеном појасу приморске Далмације одмах идентификовани својим етничким именом и не изједначују се са балканским Словенима, осим у општем значењу. Четврто, и цар Порфирогенит све балканске Словене, - приморске јужно од Цетине и оне из континенталне Далмације, ближе разумљиве, као део цареве "садашње Србије" која се простирала и на део јужног Балкана под контролом Византије, тј. до Срвије под Олимпом, - идентификује као народ Срба. Пето, грчке хронике, од средине VI до почетка IX века у југозападном делу Балкана са Пелопонезом, помињу само Словене и њихове земље: Срвију и др. Склавиније, и фрагментално десетак поименичних племена. Сва та племена у њиховим Склавинијама, до Самуиловог српског царства и после њега, генетски су Срби, сагласно наведеној шеми о поистовећивању балканских Словена са Србима.

Шесто, поменутих осам земљорадничких српских племена, из видинске области и доњег Подунавља, нису имали потребу за ширењем на друге територије, а после ступања у савез и државотворну аутономију 7 племена са Бугарима, такође се нису могла ширити на друге византијске територије, јер је сједињењем са Бугарима почео вечни рат Византије и Бугара, алијас бугарске кнежевине, у којој се утопило име словенско. Та бугарска аутономна кнежевина и када се прогласила царвином није се проширила из области ограничене⁵⁹: Дунавом, Црним морем до Варне, планином Балкан с југа и са запада реком

⁵⁷ Извор према Теофану, по Острогорском. исто, 140; и Византијски Извори I.

⁵⁸ После су опет сви кнезови били иноплемени Бугари, до крштеног и словенизованог Бориса Михаила (852 - 889).

⁵⁹ Такво одређење сагласно је тумачењу извора; на пример; код Острогорског, исто, 254 -281.

Искар, (ретко Старом Планином). То се потврђује и стоним центрима или владарским местима, која су била: Плиска до пре 927. потом Велики Преслав до 1185. и Трново од 1186 - 1393. године.

Седмо, хроничар Теофан записује да је Јустинијан II (688) из Мале Азије пребацио коњицу да "покори Бугаре и Склавиније" (Византијски Извори I, 227). Такво територијално и етничко раздвајање значи: да Склавиније нису заједница Словена и Бугара, тј. под Склавинијама се не подразумева једина заједничка област некрштених словенских становника и Бугара из доњег Подунавља⁶⁰. Дакле, Склавиније јужног Балкана су крштене српске земље, исто што и Срвије, од којих нам је само ону под Олимпом показао Порфиригенит. Српске крштене Склавиније су биле тако масовно насељене и јаке, да је због тога и цар Нићифор (око 802) пресељавао малоазијске стратиоте (војнике и војне заповеднике) у балканске Склавиније, ради јачања византијских позиција у њима, у циљу потпуног признавања централне власти (Теофан, код Острогорског, исто, 196 и 199) и хеленизације крштених Срба, у циљу етничке хомогенизације државе.

Кула првог српског цара Самуила у стонем Охриду с краја 10. века

21. УСТАНАК У МАЛОЈ АЗИЈИ И ТРАКИЈИ ПОД ВОЂСТВОМ СРБИНА ЦАРА "ТОМЕ СЛОВЕНА" РАСПАО СЕ КАДА ЈЕ ОПСЕДНУТОМ ЦАРИГРАДУ СТИГЛА ПОМОЋ ОД БУГАРСКОГ ХАНА ОМУРТАГА

Константин II није покорио пелопонеске Склавиније, али је становнике у другим Склавинијама "многе заробио и покорио" (Теофан, В. Извори I, 221), вероватно у солунском пределу Македоније, а многе Словене - Србе је преселио у Малу Азију. О тим сеобама Теофан бележи, чак, да је један словенски одред од пет хиљада становника пришао Арабљанима, населивши се у Сирији (В. Извори I, 223). Пресељавање се наставило и за других владара, да би борбеним Словенима - Србима попуњавали војне теме (округе). Тако је Јустинијан II (689) из покорене Склавиније код Солуна населио тему Опсикију, уз јужну страну Мраморног мора (В. И. I, 227). На другом месту Теофан је забележио да је од пресељених Словена цар могао да формира војску од 30 хиљада људи (Острогорски, исто, 145).

Из редова тако пресељених Срба у Малу Азију, издигао се Тома Словен, као војни заповедник, тако да се 803. спомиње као пратилац заповедника читаве малоазијске војске, заједно са пратиоцима и доцнијим царевима Лавом V Јерменином (813 - 820) и Михаилом II (820 - 829). За цара Лава V, под командом Томе Словена сакупљена је велика војска у пограничним југоисточним областима, од Арабљана, Персијанаца, Јермена, Ђурђијанаца и др. племена, због незадовољства владавином централне цариградске власти. А 821. године Тома је подигао на устанак Словене - Србе и др. етничке групе у Малој Азији, а уз то су уз

"" Бугарска је већ била скоро независна и још некрштена кнежевина, која је признавала само врховну власт Византије, док су Склавиније биле подложне и регионалним властима.

њега, као присталицу култа икона, стали сви противници владиног програма за прогон икона и сиромашни слојеви становништва, пошто се Тома прогласио борцем за права сиротиње и против великих дажбина и злоупотреба чиновника. Тако је Томин покрет добио општи социјални, верски и етнички карактер, а од шест тема у Малој Азији подржале су га четири. Тада се Тома прогласио царем, а царско обележје, тзв. круну лично му је уручио антиохијски патријарх.

Флотом Кивиреотске теме пребацио се Томо у Тракију, међу иконофилско становништво, да би исте 821. године започео опсаду Цариграда, која је трајала више од годину дана. Уз помоћ бугарског хана Омуртага, цар Михаило II је одбио опсаду, која се почетком 823. распала, а Тома се једним одредом бранио до октобра, када је у граду Аркадиопољу заробљен и погубљен.

Постоји детаљан приказ Томиног устанка (о чему на литературу указује Острогорски, исто, 207). А не може бити никакве сумње у то да је Тома заиста био Словен, свакако пресељен лично или породично по оцу или деди са Балкана, о чему постоји посебна расправа (М. Рајковића, Зборник радова В. И. 1953, 2, 33). Тиме се доказује да је иконофил Тома био крштени Србин, јер да је Бугарин не би га нападао нехришћанин бугарски хан, вечни непријатељ Византије, нити би у изворима био идентификован као Словен, јер се, одмах по сједињењу са Бугарима у истој покрајини доњег Подунавља, име Словена поистоветило са именом владајућих иноплемених Бугара, који су се наметнули као вође свим племенима, а име се бугарско записивало у изворима.

22. ПОСТОЈЕ ДОКАЗИ ДА ЈЕ И ЦАР МИХАИЛО I РАНГАБЕ ИЗ МАЛОАЗИЈСКОГ ДОДЕКАНЕЗА СРБИН ПО ПОРЕКЛУ

Војевање и политичка активност Томе Словена у Малој Азији, одвијала се и за цара Михаила I Рангабеа, који је први од византијских царева понео презиме. Међутим, нема података да је у периоду Михаилове владавине (811 - 813) Тома покретао какве војне или цивилне побуне, што може да буде симптоматично са гледишта насловљене тезе. А Михаилово презиме Рангабе највише казује, јер је словенског порекла⁶¹, према тумачењу неких византолога, а помиње га и Теофан. Све поменуте чињенице: утврђена домицилност обојице у источном делу Мале Азије, неизазивање немира од стране Томе за владавине Михаила, словенско порекло презимена Рангабе, првог понетог уопште код византијских владара, као и оданост хришћанству и иконофилство обојице, и истовременост професионалне активности, указују на карактеристичну сличност између Томе и Михаила, можда, и на њихово лично познанство и сарадњу или сродство. Све то чини аргументацију за објашњење поставке: да је и Михаило Рангабе заиста Србин.

Треба томе додати радикално одступање цивилног програма Михаилове владавине од програма претходника, који се може довести у везу са Михаиловим европским, балканским, хришћанским и српским пореклом, а резултати цивилног дела програма успешним. Наиме, Рангабе се показао великим иконофилом и искреним човеком цркве, као дародавац и штовелац, чиме је унапредио православље. Тежио је ка пријатељској сарадњи са Западом.

⁶¹ Према Острогорском, исто, стр. 202; позивом на Н. Gregorie, Byzant. 9, за 1934, који бележи да "Рангабе" потиче од словенске речи "РукавВ", у значењу "силне руке", што у сложеници може да гласи: рукомоћник, јакоукац, чврсторукац и сл. А хроничар Теофан је записао крајем УШ в. да се у војно - административној јединици (друнгаријату) Додеканез, области уз Црно море на крајњем истоку Мале Азије, спомиње Теофликт Рангабе, који је свакако отац Михаила I Рангабеа, што казује да је и он Теофликт Рангабе пресељени Србин из јужног Балкана, вероватно из Македоније или Тесалије.

Поништио је одлуку претходника из 809. и позвао Студите из прогонства да се врате у манастир и измире са црквеном управом, а патријарху Нићифору је дозволио сарадњу са папом, коме је патријарх послао свој синодик. А затим је, преко своје делегације, признао Карла Великог као франачког цара, потписујући с њим повољан мировни споразум у Ахену, 812. године, али га није признао за "римског цара", јер је та титула означавала вечно наследство Византије. Уосталом, титулом римског цара, поклоњеном му самоиницијативом римског папе 800. године, Карло Велики се није никада оглашавао, а први је титулу "римског цара" понео Немац Отон I. Такви су били велики политички потацаи василеаса Михаила I према западним партнерима; били су и искрени и изнуђени, јер се у противном могао очекивати даљи продор Карла Великог, у територију провинције Далмације, већ 850 година насељену Србима. Како је Михаило Рангабе родом Словен - Србин, онда се може помишљати да је царева делегација у Ахену добила, поред повољног споразума, и обећање да цар Карло неће нападати Србе у копненој провинцији Далмацији, а то Карло није ни учинио (као што ћемо показати у гл. III).

На војном плану Михаило I је претрпео неуспех, јер је (813) поражен код Версиникије близу Једрена од бугарског хана Крума, (као и његов претходник на Старој планини 811), вероватно, због издаје и непослушности Лава Јерменина, који није увео у борбу своју војску из Мале Азије у помоћ цару, већ побегао са ратишта. Цар Михаило је смењен од војне властеле и на царску столицу постављен управо Лав V Јерменин. Војна издаја је, вероватно, била резултат противљења неких странака политичким потезима цара Михаила Рангабеа, како смо изложили у главним цртама.

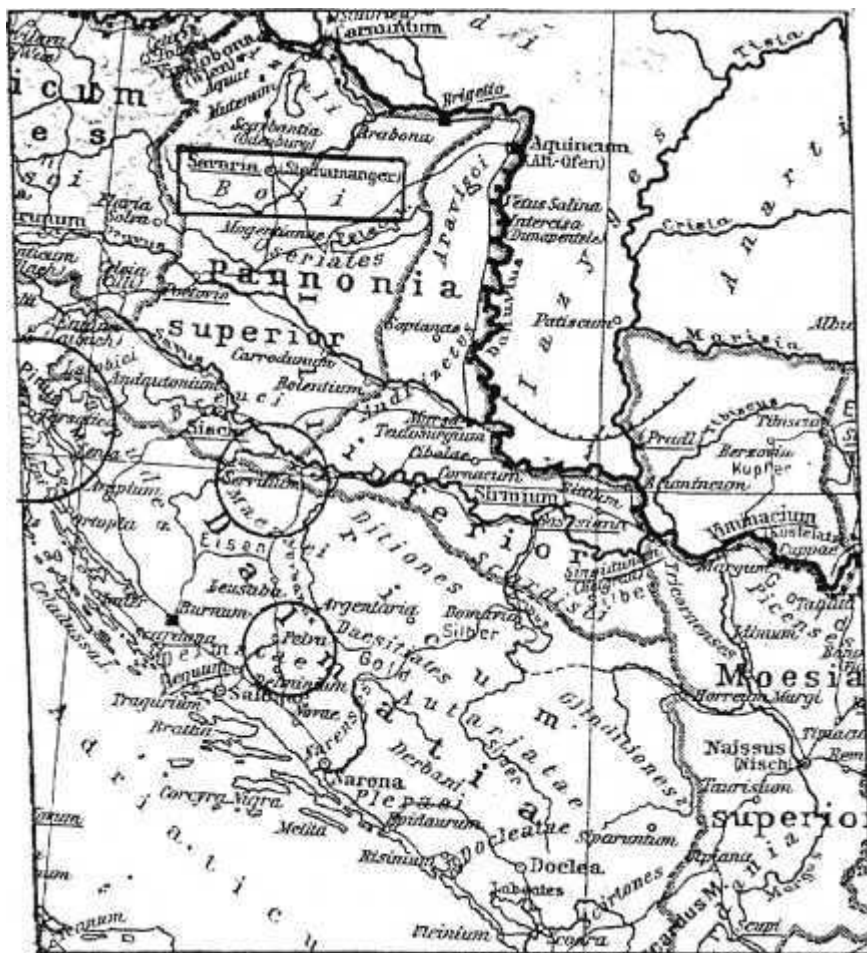
Показано стање о насељености Словена - Срба у Склавинијама, које је потрајало у читавој Македонији и још неким покрајинама на југу Балкана, све до формирања српског Самуиловог⁶² Царства (976 - 914), као и после тога периода све до данашњег доба. Тиме смо показали положај и границе раних српских земаља (Склавинија) на средини и југу балканског полуострва, чије је поновно уједињење започео Бодин, остварио половично Немања, проширио краљ

⁶² Нажалост, бугарска (па чак и јерменска) историографија бави се фалсификатима, методом хегемоније о "бугарској државности", да би "поништила" генетско српско порекло најјужнијих словенских племена и кнежевина. Прво је јерменски историчар Стефан Таронски - Асолик навео да су четири брата "кометопула", устаника у Македонији, јерменског порекла, синови војводе - комеса Николе, а то не прихватају многи историчари, јер су и "његове вести о Самуилу иначе пуне нетачности" (Острогорски, исто, 286). У истој напомени, Острогорски побија и наводе бугарског историчара, који "преотима" тога Николу, овако: "Никаква основа немају тврдње Н. П. Благоева, Братјата Давид, Моисеј, Аарон и Самуил (Годишник на Соф. Унив. , Јурид. фак. 37, 1941/2): да је комес Никола био потомак Аспарухових Протобугара а да је Рипсимија, мајка Кометопула, била кћи цара Симеона. Исто тако су фантастична (у лажном фатаморганском смислу - БВ) и излагања истог, Теоријата за Западно б'лгарско царство *fa* истом издању)". Благо Благојеву на толиким теоријама и маштовитости, којима обмањује етногенезу свога народа, са библијским именима чак из Старог Завета. Бугарски глосатори и фалсификатори доста суптилније раде од својих "колега" хрватских историографа, па им се работе морају тумачити као асоцијације. На пример, откуда глоса или фалсификат извора "Бугароубица", уз име цара Василија П, него у "значању" да је тај победник над Самуиловом српском државом, кобајаги, убица "бугарског владара", властеле и државе, иако слом Самуилове државе и сам цар Василије П немају никакве везе са Бугарском, јер је бугарску подунавску државицу уништио 972. године цар Јован Цимискије, па је он "бугароубица" а не Василије П.

Милутин и довршио цар Душан, када је сјединио и сва три дела претежно српске Македоније и грчки Халкидик са Атосом; да би у освојеном српском имењаку граду Серу (24. септембра 1345) исте године био проглашен царем. Тада уједињено српство сачивало је велику државу до 1371. године, тј. до пораза на Марици од Турака, када се јединство осуло.

Овим се не завршава наше бављење српским племенама и раним кнежевинама или Склавинијама на југу Балкана; такође ћемо још (у глави V) поменути Склавиније (земље) десетак српских племена и укратко анализирати верску прошлост (у глави IV и V).

ШТА КАЗУЈЕ СТАРА ГЕОГРАФСКО-ИСТОРИЈСКА КАРТА

На овом исечку карте "Подунавље" (G. Westerman, Groser Atlas zur Weltgeschichte, 1976), на римском путу Saloniae-Servitium-Siscia-Celeia-Poetovio-Savaria, град племена В о и 1, види се у малом кругу путна станица Pelva, следећа после Аегуима (Аецо, по Itin. Antonini), тј. 25 км. после Читлука и Сиња, а западно од Ливна, коју је цар хроничар записао permuto "Плева", а хрватски фалсификатори,

већ век и по, хиљаду пута су је "преместили" уз српску реку Пљеву у Доњој Србији или потоњем Доњем Крају, градећи фарсу о "хрватској традицији", само на основу вести да су у Јајце 1434. дошли фрањевци, па Твртко II, моли крајишког верског православног старешину да их не изгони из Јајца; наравно, и присвајачке клерикалне "традиције" када су Угари од Турака крајем 1464. преотели српски Доњи Крај и Јајце. Даље се виде станице: Leusaba у ратковачким Бунаревима, а у већем кругу ка северу је Сервицијум, назван у римско доба по Србима староседеоцима провинције Vendike, чију традицију чува назив данашњег села Водичево у општини Нови Град. Лево (западно) у великом кругу пише Pinus M., а то је "истарско горје", данашњи Горски Котар или Велика Капела, где је штокавска граница и где Ајнхард, Порфирогенит и Дукљанин налазе границу српских кнежевина, док су западно од тога Тацитови Срби-Венди и Срби-Раци асимиловани, а преостали део се историјски сепарирао у данашње народе и државе Словенију и Хрватску. На северу, јужно од српског Vindobona (Беч) пише у правоугаонику B o i i, а то су племенски Срби, као што смо их показали по Тациту (у гл. I, одељак о Панонији). Ту је и град Savaria престоница Воја (Боја), односно кнежевине Војке из које се, по Порфирогениту, иселило пола Срба, да би им Ираклије дао нове земље у континенталној Далмацији, јужном приморју и Мезији. На карти се виде још неки етноними названи по староседеоцима Србима или њиховим племенима: Сирмиум, река Urbanus (Врбас), затим слободна српска панонска Сарматија написана Iazyges, по српском војводи истог имена, као што смо показали по Тациту. Такође се виде натписи римских провинција из I в. описаних по Тациту, као српске земље: Moesia, Illyricium, Dalmatia, Pannonia, Noricum, Vendica, Raetia. Остали топоними и етноними су из доцнијег периода, али се неки могу идентификовати и из I в. као што су путне станице које је градио Тиберије (14-37. године).

Стари манастир Гомионица жупе Земљаник из Доњег Краја
(Доње Србије - античке Вендике)

ГЛАВА II МНОГОЉУДНЕ БАЛКАНСКЕ СРБЕ ШИРОМ ПРОВИНЦИЈЕ ДАЛМАЦИЈЕ НИСУ ПОБЕДИЛЕ ФАШИСТИЧКЕ ФРАНАЧКЕ ЛЕГИЈЕ ПОД КАРЛОМ ВЕЛИКИМ ПОЧЕТКОМ IX ВЕКА

После Тацитова описа Срба као староседелачког народа већег дела Балкана и Паноније, и увида у изворе и хронологију спомињања Срба поводом њиховог уселења у јужни део Балканског полуострва, тј. у Византију међу хеленске народе, овде се упознајемо са франачким изворима о спомињању Срба, после 800. године, од стране часног хроничара Ајнхарда (Einhard) секретара Карла Великог и Лудвика Побожног. Прво и одмах да кажемо да је потпуно апсурдна констатација неких историографа: да је Ајнхард први поменуо име балканских Срба. То је свакако подметачина инфериорних отпадника и првих писара фалсификоване историје српског генса, коју су некритички прихватили неки српски преписивачи, као што тако редовно чине, што је мало горе од оних што ништа не чине.

Но, да погледамо шта је Ајнхард записао о Србима и земљи српској; провинцији Далмацији, коју разумемо према поменутој дефиницији Порфирогенита (као што је показано на карти). Прво се код Ајнхарда спомињу Срби у Ахенском споразуму о миру између Франачке Краљевине и Византијске Краљевине (Василевсие).

У Ајнхардовом спису - ахенском споразуму о миру из 812. године (Ф. Рачког, Документа ..., стр. 315) наводи се да је Карло Велики освојио многе земље, раселио многе народе притајене између Рајне и Висле, доделивши им земље уз орајине Дунава, разарајући тако и њихов јединствени језик у локализме. Ајнхард каже да је тај император нанео велико зло и Германима. На ⁶³Р³ЈУ. У ^{том} контексту спомиње велике словенске народе: "Inter quas fere praecipuae sunt Welatabi (Milzi), Sorabi, Abodriti, Voemanni ..." У преводу: "У току напредовања потресе, скоро уништи Вилце, Србе, Абодрите (Расе - Раце), Боемане..."

Овде је изузетно битан и податак да Карло, својим освајачким походом на исток, пре Ахенског споразума са Византијом, није победио наведене словенске народе, већ се у спису каже: да их је добро уздрмао, готово покорио. Пошто се горе јасно, експлицитно каже, да је наведеним Србима - Словенима само уздрмао границе, опасно запретио, подразумева се да Карло није окупирао ни земљу балканских Срба⁶³, копнену провинцију Далмацију, већ и њих само уздрмао на граници, вероватно, из правца Истре и Гориције.

У ахенском споразуму (исто, стр. 315), о томе шта је цар Карло окупирао, а шта Србин византијски цар Михаило I Рангабе споразумом добио односно задржао, каже се ово, и овако⁶⁴: ...Задњу (Саксонију), обе стране Паноније, са

"... Тако, као што је записао оновремени поштени славни хроничар и Карлов секретар Ајнхард, није "прихватио" загребачки опат Фрањо Рачки. Он је поменуте Србе из Ајнхардова списа о ахенском миру, између Франака и византијске царевине (у Индексу, стр. 534, поменутог зборника). преименовао или сврстао у "Германске Србе" (Surbi Germaniae)! Учинио је тако управо стога да би "отерао" Србе из копнене провинције Далмације, настањене још пре нове ере. Вероватно је појам "германски Срби" извео асоцирајући на, тобоже, неко српско племе заостало у Полабљу или на Лужичке Србе. А сам се, ипак, разоткрио да (и због чега) не говори истину, јер "германизује" и Србе копнене Далмације, српске земље директно назначене од стране Тацита, Ајнхарда и Порфирогенита (стр. 327 и 418, у Индексу горе поменутог рада).

⁶⁴ ... Postquam (Saxoniam), utramque Pannoniam, et ad postiam in altera Danubii ripa Datiam, Histriam quoque et Liburniam, atque Dalmatiam, exceptis maritimis civitatibus, quas ob amicitiam et iunctum cum eo foedus Constantinopolitanum imperatorem habere permisit..."

постављеним положајем наобали Дунава уз границу Дакије, Истру у целини, затим Либурнију, шта више (чак) Далмацију, изузимајући приморску област (тј. цело Јадранско приморје на Балкану од Истре ка југу - БВ), како је према пријатељском односу и заједнички састављеним овим уговором Константинопољском императору безусловно остављено (препуштено)". Самим помињањем Далмације, тј. римске копнене провинције Далмације, ван византијске приморске области, п о д р а з у м е в а се, да је тиме, у ахенском споразуму споменуто земља балканских Срба и народ Срби, пошто су масовно у Далмацији за А. Октавијана становали, тј. пре 800 година од ахенског мира дефинитивно у њој насељени, и од Тацита описани.

Са два горња става из списка о ахенском споразуму објашњиво је, очигледно је, да Ајнхард спомиње Србе на Балкану, тј. Србе насељене у провинцији Далмацији, а не Лужичке Србе или "Германске Србе", како то неаргументовано (и злонамерно) наводи Ф. Рачки, што ћемо оспорити и текстом који следи.

А самим позивом српске делегације на франкфуртски састанак нација 822. године, Карлов наследник Лудвик Побожни је и правно признао народ и државу Срба, у њиховој земљи континенталној провинцији Далмацији; следствено томе, и сав народ балканских и панонских Срба, и Срба у другим земљама⁶⁵.

1. КАКО РАЧКИ ИЗВРЋЕ ЧИЊЕНИЦЕ О ПОДЕЛИ ЗЕМАЉА ПРЕМА АХЕНСКОМ СПОРАЗУМУ И ИЗМИШЉА ГРАДОВЕ И ХРВАТЕ УЗ ИЗВОРЕ О СРБИМА СТАНОВНИЦИМА КОПНЕНЕ ПРОВИНЦИЈЕ ДАЛМАЦИЈЕ

Из тог Ајнхардова текста у вези са проширењем франачке државе под освајањем Карлом Великим, а после усаглашавања са представницима византијске царевине споразумом у Ахену 812. године, Рачки је (на стр. 315, поменутог зборника) у наслов истакао ово и овако: *Pannonia superior et inferior, Histria, Liburnia et Dalmatia, exceptis maritimis civitatibus, Caroli imperio parent.* Већ тиме што је, неуобичајено, над Ајнхардовим текстом истакао овакав наслов, Рачки је извесно прејудицирао стварни облик и смисао оригиналног текста, поготову тиме што је изоставио или додао прилошке или придевске ознаке, изменио везнике, преместио запете, као што се види из адекватног текста, већ цитираног у напомени.

Наш коментар, сагласно суштини и јасноћи напред цитираног текста, гласи: Византијски цар је задржао цело хрватско и далматинско приморје: од Истре до ушћа Цетине и српско јужно од Цетине. Тако је сагласно облику и смислу речи *civitatibus*, која означава: државу, монархију, област, општину, а не значи градове, нити се игде у томе интегралном Ајнхардовом тексту спомињу приморски градови тј. *urbes*, као конкретна насеља у јадранском приморју.

Неки некритички ставови у историјској литератури о томе да је Византија ахенским споразумом наводно задржала само уже приморје или чак "само" конкретне градове, опет потичу од опата Рачког, који је убацио текст у изворни спис. Наиме, испод комплетног Ајнхардовога текста и завршене упуте на зборнике одакле је текст преузет (*Einhardi vita Karoli M. c. 15. Pertz II, 451. Ph. Jaffe: Monnumenta Carolina, Berolini, 1867, p. 522*), што је навео непосредно испод текста, - Рачки је, у новом ставу писаном ситнијим словима (и без позива на извор или литературу), у ствари, додао овај сопствени коментар на латинском: "*In Dalmatia eximuntur tantum*

⁶⁵ На целој територији континенталне Либурније, по Тациту утврђеној великој Мезији са српском Великом Моравијом, Македонији и приморској Србији.

urbs maritimae, adeoque Jadera, Tragurium, Spalatum et Ragusium, quae Francorum dominio brevi tempore subditae, pacis conventionione orientis imperio restitutae sunt. Ceteram vero, eamque maior Dalmatiae partem, quam scilicet Chroati tenebant, contentio illa non spectabat". Иако је хрватске састављаче магловитих историјских конструкција тешко разумети и кад пишу на матерњем језику, покушали смо да овај латинизовани додаток Рачког што последније разумемо, овако: "Унутар Далмације утврђено изузеће тако великих приморских градова, нарочито Задра, Трогира, Сплита и Дубровника (још од Орбина је почело његово одузимање од православних Срба и присвајање - БВ), које франачка (суверена) власт у скоро време (убрзо) лажним склопљеним уговором под источну царевину поврати (или: који градови источној царевини бише повраћени на старо стање?). Остали заиста тако велики део Далмације, колико га стварно Хрвати држе у поседу, поменути уговор не спецификује (не третира)".

Дакле, Рачки измишља текст, или преузима измишљотину од неког претходника без позива на њега, пресуђујући да су "лажним уговором под источну царевину повраћени" приморски грчки градови, којих у спису нема, а да у осталој Далмацији неки "велики део који држе Хрвати" уговором није квантифициран! Хоће да каже: "крив" је Ајнхард што није Хрватску поменуо са царевинама. Још "кривљи" је што Хрвате и њихове територије нигде не спомиње у својим хроникама! Ето, и царевине су криве, међусобно су се лагале "лажним уговором", па је језуитском опату остављено да пресуђује. Још "кривљи" је Ајнхард што нигде у спису не помиње градове и не каже да је франачка држава заузела јадранско приморје јужније од границе са Истром, па је стога оно из преговора изузето у целини, како далматинско тако и либурнијско, са измишљеним опатовим градовима. Изразом "остали тако велики део Далмације", опат циља на копнену провинцију Далмацију, у којој је Ајнхард, али у другом спису, управо специфицирао да је "великим делом држе (настањују) Срби", са нешто Гудускана у крајњем западном пределу. Дакле, опатовом убаченом глосом да: "велики део Далмације држе Хрвати", асоцира се на копнену Далмацију. Копнену Далмацију помиње Ајнхард једино као земљу Срба. Глоса се обара изворним податком. Но, то се Рачког не тиче, било је важно негде углавити Хрвате уз извор о Србима, па нека се то после у "научној расправи" рашчисти. Алал вера таквом "тумачу" извора и "таквој науци". И сви други хрватски фалсификати могу се изворима оспорити, зато што је истина у следећем: Ајнхард нигде у целокупном своме опусу, конкретно у списима о ахенском миру и устанку Словена против Франака, уопште не спомиње Хрвате нити земљу (државу) хрватску. За Хрвате се у првој половини IX века још не зна, јер се нису били сепарирали од *Serborum* seu *Sclavorum* gensa.

Свој основни "научни патриотски метод" и принцип везивања Хрватске, увек државе без помињања народа, уз изворе о Србима и уз државу Бугарску, опет без генса, Рачки је дефинисао овако: "обим Хрватске (проширени ван сењског приморског жала да видимо докле - БВ) може се установити само неизравним путем (јер директни извори о генсу Хрвата не постоје до сепарације и Порфиrogenита - БВ), и то испитујући њезине границе (зна јој границе а не зна обим - БВ) наспрам суседним земљама". Уз то је опет фалсификовао једини извор о Хрватима по Порфиrogenиту, доводећи Хрватску са Јадранског затона у суседство са Бугарском из мочваре око Плиске у доњем Подунављу, инкриминисаним речима: да се цареви службени налази "обзиру не само на Хрватску (не помиње јој земљу! - БВ) него и на суседне српске и бугарске земље". (Хрватска прије XIII вијека, Рад, бр. 56, 1881). Ето, малена бугарска државица формирана око Плиске од седам српских племена и не више бројно несловенских Бугара, стопивши се у државно - историјски ентитет, постаде сусед једине Хрватске, утврђене "од Цетине према мору до Лабина", на ушћу Раше,

имењакиње Тацитових Срба - Раца (Паса). Тако о положају Хрватске: између мора и мора Срба написа цар Хрвата и Срба, вероватно, инспирисан црквеном поделом територија, извршеном 866. год. на сабору у Пољицу (у Далми) крај Омиша, кад су римокатолици Хрвати (већ сепарирани од Срба и од цариградске патријаршње) припали салонитанској митрополији, подпалој под римског поглавара; што му је једино и припало од целог хришћанског истока, што опат Рачки зна боље од нас, када би говорио што је право и богу мило.

Нема сумње, све је апсурдно што је некритички преузето у српску историографију од "колега", хрватских или бугарских фалсификатора, као: да је стабилна граница скитача Бугара била на Тиси и у Срему; да су постојали "банатски Бугари", од којих је, наводно, хан Крум, чак да се са Бугарском граничила измишљена тзв. "Посавска Хрватска" у "равној Славонији" и Семберији (по Ф. Шишићу) и сл.

А није било никада и нигде граничења Хрватске са измишљеним "бугарским земљама", ни за пљачкашког и узурпаторског владара, по крви још иноплеменика хана Симеона, сина тек покрштеног Бориса Михаила, који је са урођеним пљачкашким нагоном ударио на земљорадничку Србију (924), чим му је престала пљачка по Византији⁶⁶ и оспорена изнуђена царска титула. Срби су му прву војску потукли, као и пре оцу му и ђеду, и "тек уз ангажовање већих снага пошло му је за руком да најзад после жестоког пустошења потчини немирну земљу својој власти" (Острогорски, стр. 258). Брзи одреди хана Симеона, свакако, појачани ратоборним хордама Печенега, што му је био уобичајени метод ангажовања скитачких хорди: да се боре и сами пљачком наплате, - продрли су дубоко у "земљу Србију", све до Хума, одакле су с једним одредом напали Хрватску на граници са Паганијом и Хумом. "У то време дођу исти Бугари, зарате са Хрватима и тамо беху поубијани сви до једнога" (по Порфирогениту). Из тога сукоба могу само људи са духом мржње, нихилизма и зависти "пројектовати" суседство Хрватске са "бугарским земљама". Бугари су у пљачку "дошли", јер нису граничили са Хрватском, из далеке Плиске и В. Преслава код Понта.

2. СРПСКА КОПНЕНА ДАЛМАЦИЈА НИЈЕ ПОБЕЂЕНА ОД ФРАНАКА

Остаје нам још да покажемо да Карло Велики није освојио српску провинцију Далмацију, нити је исту задржао према спису о ахенском миру. Из саме Ајнхардове констатације да је поразио Либурнију, и продужио опис исказом *atque Dalmatiam*, тј. са одредницом "шта више" или "чак" Далмацију, којом се изражава дивљење, чуђење, неверица, хиперболично описивање, доводи се у сумњу реалност констатације. Наиме, произлази озбиљна сумња у истинитост навода и доста прихваћеног мишљења да је Карло поразио провинцију Далмацију и Србе настањене у њеном "великом делу". Како је поразио кад Србима у суседну Далмацију од Сиска бежи Људевит и спасава се! Друго, сам фалсификат Рачког, који је у своме наслову уз ахенски споразум избацио ознаку "шта више" (*atque*) и ставио везник "и" (*et*) уз навођење Далмације, доводи у сумњу тезу да је Карло заиста покорио (и задржао) провинцију Далмацију. А можда је реч о малом делу Далмације, западно од Уне, кога је добио војвода Борна. Треће, Ајнхардови подаци кажују: да неутрални Срби на западу провинције Далмације не ратују

⁶⁶ "Симеон је без отпора продро у византијске земље ... августа 913 ... Он није дошао у Византију само ради пљачке и освајања. Његов циљ је био царска круна". После политичких преговора са царским намесништвом (за дечака Порфирогенита) под вођством патријарха Н. Мистика, "Симеон је добио од патријарха царско звање", уз ханово лажно обећање, али му је то звање доцније одузето, када је протеран из грчких земаља. Тада се окренуо на пљачкање Србије и одвођење Срба за насељење доњег Подунавља.

против Франака у Људевитовом устанку (818 - 823), јер он управо њима бежи пред потером из правца Сиска, тј. из Панонске кнежевине, у коју је претходно побегао из Норика (Каринтиније); да од истих Срба у Далмацији Људевит шаље свога изасланика у околину оближњем царском војном намеснику; да затим од Срба (из Далмације) одлази код Борнина рођака Људемисла у околину", тј. у оближње пределе, где беше убијен. Из тога свега произлази да Франци нису покорили ни држали огромни део провинције Далмације, онај источно од Уне до Метохије, Копаноника и Дунава.

Даље, сама чињеница да се не каже, у тексту о ахенском миру, да је цар Карло заузео земље наведених Словена: Срба, Вилаца, Абодрита (источних Раца) и Боемана, већ да их је само жестоко потресао на њиховим границама, произлази да није подчинио ни српску копнену Далмацију, нити му је подпала под протекторат ахенским споразумом са Византијом.

На крају, у стихом писаном извору, којег је Рачки приложио, после свог горе цитираног коментара о приморским градовима, на истој и следећој (316) страни, директно се каже да Карло није освојио провинцију Далмацију ни Дакију, као њеног североисточног суседа. Ево како гласе ти стихови, (према Poetz Saxo: Annal de gestis Caroli m. lib. IV. Pertz I, 270. Ph. Jaffe: Monnumenta Carolina, p. 611), које је навео Рачки: Pannonias etiam victor subiecit utrasque / His cum vicinis urbibus innumeris. / Arva Liburnorum, vel que vocitantur ab Histram, / Nee non Dalmatiam subdidit et Daciam. / Sclavorum populos censum sibi solvere fecit / Plures, quam quisquam dinumerare queat. Према слободном преводу, стиховима се каже: "Панонију такође победник недвосмислено подчини / Са свим (њеним) околним безбројним градовима. / Поље (копно) Либурна заузео брзим јахањем из Истре, / Далмацију још не подчини (не раздружи) и Дакију. / Словенске народе међусобно проучи и раздели / На више њих, колико се то бројно могаше." Дакле, према овоме извору експлицитно се каже да Карло Велики није подчинио копнену Далмацију, насељену Србима, а под патронатом византијске царевине. Под исказом "словенски народи" подразумевају се, свакако, исти они који су насељавали многе крајеве Паноније, Подунавља и Моравске (Срби, Вилци, Бохеми, Абодрити⁶⁷, Моравци и др.), практично исти они који се, истовремено са Србима, спомињу као учесници састанка код цара Лудвига у Франкфурту (822) а у вези са устанком Словена под Људевитом. И овај извор је у целини неспојив са тумачењима Рачког, њиме се он у потпуности демантује, па је просто чудно да је ову строфу података унео у свој зборник.

Нема сумње, произлази да Франци, према свему наведеном, нису ахенским споразумом задржали односно преузели: ни област јадранског приморја, ни област копнену провинцију Далмацију, које области нису били подчинили војним средствима, осим можда мањих предела копнене Далмације западно од Уне.

3. АЈНХАРД ОСАМ ПУТА СПОМИЊЕ СРБЕ У ЊИХОВОЈ ЗЕМЉИ СРБИЈИ - КОПНЕНОЈ ПРОВИНЦИЈИ ДАЛМАЦИЈИ У СПИСУ О УСТАНКУ ПАНОНСКИХ СЛОВЕНА ПРОТИВ ФРАНАКА (818 - 823)

Хроничар Ајнхард, као секретар франачких царева Карла Великог и Лудвика Побожног, записао је у спису о устанку Словена против Франака, да су на састанку код Лудвика у Херисталу, маја 818. године, пре словенског устанка,

⁶⁷ Абодрити (Abodritorum) су српско племе источни Раци (Ostab-reci), Моравци (Марваорум) такође, из српске Велике Моравије, пружене од Трајнова моста до Сермиума, као што ћемо ефектно показати; а ако су Бохеми исто што и Тацитови БОЈИ (Боеорум), као што претпостављамо, онда су сви поменути народи из српског генског корена, као што и Тацит спомиње само племена јужних Словена - Срба.

присуствовали следећи народи, како је дословно записано⁶⁸: "... Домаћин и са друге стране гости посланици народа: старешина Абодрита, уз то Борне кнез Гудускана, и (посланик) Тимочана, који венчање (пакт) са Бугарима развезаше напуштајући заједничко савезништво, и Људевит кнез доње Паноније..."

Од поменутих народа највећи проблем идентификације је код Гудускана. Није дефинитивно утврђено да су словенско племе, па је, и стога, спорно априорно присвајање и њих и кнеза им Борне, и од стране Срба и од стране Хрвата. Лакше је питање код Тимочана: они су Срби, Тимок је у провинцији Мезији, а њу су населили Срби као и племе Севери (Серви) део Мезије до реке Искар, док су седам словенских племена и несловенски Бугари запосено доње Подунавље источно од Искара, стопивши се у један историјски ентитет. Нешто пре Људевитовог устанка Тимочани траже у Херисталу заштиту од Франака против упада Бугара, - и када се све то сложи у чињенички мозаик произлази : да су Тимочани (између Тимока и Искара), српско племе Севери - Серви; па се они нису асимилovali у самосвојни ентитет са несловенским Бугарима. Тада се за друге словенске народе осим поменутих Срба и инонародних Бугара на Балкану није знало, наравно, не рачунајући староседеоце Грке и др. Абодриди су словенско племе, свакако српско (источни Раци - Раси) настањено и у јужном Банату, пошто Срби из Баната и 824. такође траже заштиту од Франака против упада пљачкаша Бугара.

Као што је показано, по Порфиригениту, постојала је у Далмацији само једна Хрватска на територији приморја, по њему, од "Цетине према мору до Лабина" у Истри, и само једна уједињена "садашња" њему савремена Србија у унутрашњости копна и српска кнежевина Велика Моравија јужно од Саве и Дунава до Искара, као и четири српске земље у приморју, јужно од ушћа Цетине до мезијског Драча. Гудускански кнез Борна је изразити франачки савезник и велики непријатељ нападача на његову земљу, вође устанка Људевита; он од Франака прима титуле и земље за награду. Све ове чињенице у вези идентитета и понашања Борне, његове кнежевине и народа, као и не помињање Хрвата на теренима где се води рат са Францима, говоре супротно од става хрватских истраживача, који су, без и једне вредне чињенице, лажно "присвојили" Борну као, тобоже, првог "хрватског" кнеза.

Питање идентитета Борне и Људевита поставили смо зато да бисмо боље схватили изворе о положају западног дела "земље Србије" и западних Срба, који беху: а) јужни суседи (свакако делом и становници) Људевитове кнежевине северно од Саве, и б) источни суседи Франака и Гудускана кнеза Борне, настањених западно од Срба (око река Добре и Мрежнице). Те крајишке западне Србе хроничар Ајнхард директно спомиње осам пута, у спису о устанку Словена у Панонији (и једном у ахенском спису о миру). У спису о устанку, први пут, Србе спомиње 822. године, када наводи да се кнез Људевит, вођа устанка Словена против Франака, одступајући из правца Сиска пред снажном потером, склонио код суседних Срба, који настањују (држе) велики део Далмације. У оригиналу: "... ad cuius adventum Liudevitus Siscia civitate relicta, ad Sorabos, quae natio magnam Dalmatiae partem obtinere dicitur, fugiendo se contulit ..." Наш превод гласи: "Усиљеним маршем дође Људевит из напуштене вароши Сиска, у околину (суседство) код Срба, који народ велики део Далмације заузима (тј. настањује или држи), бежао је не обазирјући се..."

Има и хрватских истраживача који поштено тумаче Ајнхардов запис у вези

⁶⁸ "... Erant ibi et aliarum legati: Abodritorum videlicet, ac Borne ducis Guduscanorum, et Timocianorum, qui nuper a Bulgarorum societate desciverant simul, et Liudeviti ducis Pannoniae inferioris ..." У спису се кнез Гудускана и кнез и војвода Далмације копнене записује: Борне и Борна, па се може десити да га и ми тако називамо са оба облика у номинативу.

територије на коју је Србима побегао Људевит, као што је Т. Смичиклас који (у Повиести Хрвата, I, 1882, стр. 175) каже да Људевит: "видећи да се неће моћи одржати, узмаче суседним Србима". Сви остали су, углавном, фалсификатори извора о Србима, типа научног гаулајтера Вј. Клаића, који Ајнхардове Србе из западног дела римске провинције Далмације, тј. из Доње Србије (Д. Славоније и Доњег Краја), са Уне, Глине и Коране, "пребацује" (у раду "Повијест Хрвата ...", 1899, стр. 46 - 47) у неку далеку Србију. И тамошњим Србима "упућује" бегунца Људевита, овако: "Људевит ... оставља свој главни град Сисак и побјеже преко Саве и Босне у Србију, где се удоми у некога жупана ... Несрећни Људевит буде у Србији незахвалан своје домаћину. Он га наиме убије, отме му град и жупу и завлада објема. Ради тога мораде побјећи из Србије ... У Бијелу Хрватску". Из наше даље анализе Ајнхардове хронике, видеће се где се налази Србија, и после Тацита, односно Доња Србија, у коју је побегао Људевит, и сазнаће се колико овај "научник" лаже, мада је основни циљ науке да истражује и налази истину.

А Ф. Шишић игнорише изворе по Ајнхарду зато што није нашао тада и тамо непознати народ Хрвате, па стога проблем Хрвата решава фалсификовањем извора по Порфиригениту, овако "тумачећи" царев налаз, о народима царевине му: "Између ушћа Раше и ујуса Цетине, па Јадранскога мора, ријеке Врбаса и преко њега у средњем и доњем току и даље на исток према ријеци Босни, распростирала се Хрватска (можда тзв. НДХ - БВ), подијељена на Либурнију и Далмацију ... (Ф. Шишић, Повијест Хрвата, 1925, стр. 295). Ко може, нека га разуме, а ми знамо да су само тачне речи: "Између ушћа Раше и ушћа Цетине ... распростирала се Хрватска". Ипак, морао је поменути Људевита (стр. 315) и навести да је побегао Србима, али не у Банију или Поуње, већ Србима "свакако Сави и Врбасу негде на југоистоку у близини далматинских Хрвата". Опет се пређе наш Фердо: овим ставом је прихватио Порфиригенов налаз, и др. изворе, да нема других Хрвата (од VII - XVII века) сем оних у далматинском приморју и Горском Котару са сењским или хрватским приморјем. Од Клаића и Шишића, још већи је фалсификатор, свега српскога, опат Ф. Рачки, као што ће се показати.

Други пут, Ајнхард помиње Србе кад наводи да је Људевит, том приликом, тј. упадом код Срба прео потером, опљачкао и убио једног од српских суседних кнезова и завладао његовом кнежевинам. Дословно овако: "... et uno ex ducibus eorum a quo receptus est per datum interfecto, civitatem eius in suam redegit dicionem". Наш превод цитата гласи: "... и једног од њихових кнезова, код кога је добио богато уточиште уби, и кнежевину његову лапи (присвоји) наговором (убеђивањем)". Та кнежевина је Банија или Тацитова Вендика уз десну обалу Уне, која под истим називом србује и од XII - XV века.

Трећи пут, бележи да су представници Срба, као нације, учествовали на међународном племенском сабору 822. године у Франкфурту, као што смо већ показали. Сабор је одржан у мају месецу, по устаљеном правилу франачке царевине, да се годишње одржавају два сабора код цара, први у мају а други у новембру.

Четврти пут, спомињу се директно Срби и њихова насељена земља копнена Далмација, у вези смрти кнеза Људевита. Наиме, Ајнхард записује да је на самом крају састанка нација маја месеца 823. у Франкфурту, прекидајући говор, цар одмах обнародовао тек приспелу вест, допремљену од страже, да је Људевит убијен. Ево којом приликом: "Liudewiti, quod relictis Sorabis cum Dalmatiam, ad Liudemuhslum avunculum Bornae ducis pervenisset, et aliquantum temporis cum esset eo mortus fuisset, dolo ipsus esset interfectus ... " (Рачки, Документа, стр. 328). Наш превод гласи: "... Људевит, пошто напусти (остави) Србе у Далмацији, дође у о к о л и н у (суседство) код Људемисла ујака кнеза Борне, и у моменту краћег сусрета с овим, не избеже смрт, шилјатим бодежом прободе га лично ..." Овде је главна

поента речи и главни податак. са аспекта нашег истраживања, то да је Људевит: "напустивши Србе у Далмацији, (а не из неке друге области), отишао у околину (суседство) код Људемисла ујака Борнина". Одлазак у околину код Људемисла казује нам - да та околина не може бити далеко, већ веома близу; свакако мање од десетак часова хода или јахања. Тај и з л а з а к о д Срба из њихове копнене Далмације - потврђује или верификује претходни Ајнхардов податак: да је копнена Далмација српска земља коју Срби "великим делом насељавају". За поштеног човека, био он радник или научник, све је јасно: из привременог боравишта у "присвојеној" српској кнежевини на западу провинције Далмације, која је сусед његовој кнежевини у Доњој Панонији, о т и ш а о је Људевит у околину (суседство) те српске кнежевине, још западније, у другу српску кнежевину, код Борнина ујака Људемисла. А то је предео иза леве обале Уне, као најзападнији (крајњи) део Далмације. Ту бијаше кнежевина покојног Борне, у коју је отишао Људевит, конкретно: у неки предео Крбаве, Баније или Кордуна. Људевитова матична кнежевина је била северно од Саве и Сиска⁶⁹.

Пети пут, Срби се спомињу имплицитно, у прилици када је Људевит, после доласка у српску кнежевину и после свега шта је тамо учинио, покушао да се помири или договори са потером. Ево шта је о томе у продужетку записао Ајнхард: "Missis tamen ad exercitum imperatoris legetis suis, ad eius praesentiam se velle venire promisit". Наш превод овог цитата гласи: "Најзад одасла у о к о л и н у (оближњем) царском војном намеснику провинције свог ненаоружаног представника са изјавом поштовања (покајања)". После свега, сваком разумном човеку је јасно: да је Људевит побегао, преко (из) Сиска, у околину, тј. у суседну српску кнежевину, у којој је нашао уточиште и одакле покушава да дипломатским путем преговара са франачким изаслаником.

ЉУДЕВИТ ЈЕ ПРЕТХОДНО БИО КНЕЗ КАРИНТАНИЈЕ - РИМСКОГ НОРИКА ИЛИ АЛПСКЕ ПАНОНИЈЕ

Шести пут, спомињу се Срби и Србија индиректно, по српској земљи Далмацији копненој, лети 819. када се Борна титулише са кнез Далмације, и бори на Купи, предводећи своје Далматине - Србе и Гудускане, против напада Људевита, који је исте године под притиском Франака морао да се повуче из Каринтаније⁷⁰. Ево како тај сукоб описује Ајнхард⁷¹: "Заиста Борна кнез Далмације, са великим трупама, близу реке Купе изађе у сусрет наступајућем Људевиту; у почетку сукоба положај напустише (тј. дезертираше) Гудускани, ипак помоћне трупе покрише заштиту спречавајући пустошење". Ова титула Борнина и област Далмације, уз јужну страну Купе на којој се сукоб одиграва, необориви је доказ и коренити извор о раној српској историји на западном Балкану,

⁶⁹ Из извора сазнајемо да је кнез Људевит из Доње Паноније, код Срба у суседну Далмацију, побегао из Сиска "пред потером", а то не значи да је Сисак био Људевитов "главни град", како га назива В. Клаић, већ да је "потера" ишла преко Сиска. Уосталом, "Siscia civitate" не значи град (urbs), већ општину, кнежевину, област или др. заједницу.

⁷⁰ Ајнхард записује да је Људевит протеран из Каринтаније 819. године, што значи да му је стоно место било уз горњу Драву, можда у Грацу, Целовцу или Марибору. Он је по томе "кајкавац" Словен; и ватра устанка се тамо разгоревала, на простору западне приалпске Паноније. То такође значи да му стоно место није био Сисак, ни пре устанка, а не може се ничим тврдити да је био и онда када је из Сиска, или из правца Сиска, побегао Србима.

⁷¹ "Borna vero, dux Dalmatiae, cum magnis copiis ad Colapium fluvium Liudevito ad se venienti occurrens, in primo congressione, a Guduscanis deseritur; auxilio tamen praeterianorum suorum protectus evasit".

конкретније на западу копнене провинције Далмације, западно од Уне и јужно од Купе до Велебита, "низ реке које теку на север и које Дунав односи у море", и на запад до "Пинус Монса" (Велике Капеле) као што је тако описао поп Дукљанин, а велике трупе могао је дати само велики народ Срба, кога Ајнхард описа почетком IX века. Чим је Борна добио титулу "кнеза Далмације", подразумева се да је тада владао читавим тим западним делом континенталне Далмације и да је титулу заслужио у ратним окршајима за одбрану своје српске земље. Битку су тада напустили Гудускани и отишли својим кућама, али се Борна брзо опоравио и поново подчинио Гудускане, мада их више нема у његовој титули.

Седми пут, спомиње хроничар Србе такође индиректно, по земљи српској и кнезу Срба, у децембру 819. када по други пут Људевит упада у Борнину Далмацију. Ево како ⁷²: "Ипак, Људевит искористи прилику ноћи, са снагом и вештином, децембра месеца, упаде у Далмацију (са севера преко Купе - БВ), мачем и огњем опустоши - опљачка (је)". Борна је ускоро и овај упад Људевита поразио, протеравши га са пуном одважношћу преко Купе. Можда му се Људевит помало и светио, због неучествовања у устанку Панонских Словена? Осми пут, такође, се Срби помињу индиректно, по имену свога кнеза Борне у њиховој насељеној земљи Далмацији, 821. године, када се Борна спомиње посмртно као "кнез Далмације и Либурније" (*dux Dalmatiae atque Liburniae*). То значи да је 821. држао, поред западног дела Далмације низ Корану и Глину, и онај њен део који се и раније по Тациту означавао као копнени део Либурније, тј. Лику, Крбаву и Гацку које нам историјски откривају Тацит и цар Порфириогенит.

⁷² *At Liudevitus occasionem nactus cum valida manu Decembri mense Dalmatiam ingressus ferro et igni devastat ...*" На истом месту се каже да је Људевит силним упадом преко Купе разорио пограничне Борнине тврђаве. Ово казује да само малоумни људи или злобни фалсификатори могу разумети да је Борна био кнез тзв. Приморске Хрватске, и "отуда дошао" да зида одбрамбене тврђаве на територији српске Доње Славоније - у Банији и Кордуну. Наравно, присвајали су Борну, јер нису били сигурни у истинитост присвојеног Људевита и измишљене тзв. Посавске Хрватске, јер ништа од тога није тачно; јер Ајнхард не помиње Хрвате и њихове земље, зато што се тада нису били ни идентификовали као народ посебног државног идентитета; нису се још били "хребетили" и сепарирали по неком пл. венцу (Хребету), како то казује Ј. П. Шафарик.

ГЛАВА III СРБИ И ЊИХОВЕ ЗЕМЉЕ 866. ГОДИНЕ СА ДРЖАВНОМ ОРГАНИЗАЦИЈОМ И ХРИШЋАНСКИМ ДУХОВНИМ ЖИВОТОМ ПРЕМА АНАЛИЗИ ГЛАВЕ IX ЛЕТОПИСА ПОПА ДУКЉАНИНА

Летопис попа Дукљанина (даље: Летопис, спис, хроника) сачуван је једино у облику преписа на латинском са Дукљанинова превода на латински. Из тога јединог латинског преписа, архивираног у ватиканској библиотеци, којег су са Дукљаниновог превода на латински, вероватно, преписали трогирски опати, данас се врше сви преводи и публикувања, којих има више⁷³. Но, само једно издање Летописа преведено је од Србина Ј. Суботића и издато у Летопису МС (бр. 88) у Будиму 1853. И то казује какав је лош однос српске историографије према изворима о своме народу, конкретно, према извору кога је о Србима писао српски поп. Трагикомично, поготову за оне који се ките звањима или су проглашени "медијатери" екс - катедра или видео траком, а стварно преписивачи ставова Ф. Шишића, главног негатора Летописа. Заборавили су или намерно оставили у мраку једну стару поруку К. Николајевића (Критички покушаји ..., Летопис МС, књ. 110, из 1866), којом је поручио: да је Летопис прва српска хроника и незаменљиви "домаћи извор за најстарију повест Срба у илирској (тј. балканској - БВ) Србији".

Први су, око 1510 - 1530. године, сплитско - макарски опати дошли до преписа Дукљанинова превода Летописа на латински и превели га на "старо - хрватски језик", глосирајући га како су знали и хтели, да би га "похрватили" и "присвојили". Оно што је остало нефалсификовано у латинском (ватиканском) препису од стране приморског приложника и опата И. Луциуса, и посебно у издању опата Орбинија, докрајчио је Фердинанд - Фердо Шишић, злонамерним глосама и произвољним тумачењем, у специјалној дебелој купусари објављеној у Београду (од СКА), а све у циљу да би се "онеспособио" Летопис⁷⁴, као поуздани извор о Србима. Шишићев фалсификат се види већ од тумачења самог наслова к подметања, у Дукљаниновој поруци читаоцу: да је аутор "читао" друга дела, да их је плагирао, да је тиме спис непоуздан. Па како је могао некога плагирати када све планине, реке, градове и места које помиње и данас препознајемо на домаћем терену и на топографским картама?

Мошиново издање садржи текст Летописа у три облика: а) латински - ватикански препис, б) превод старије хрватске редакције и в) савремени превод, углавном, као и код Шишићева издања. Мошин само указује и на Шишићеве глосе и тумачења, упоређујући са оним што стоји у другим издањима, чешће без изричитог оспоравања. Но, и тиме је Мошин допринео истини, без полемике.

Дукљанин је, иначе, био свештеник "архиепископске катедре Дукљанске цркве", а хроника је писао на "основу казивања отаца и времешних стараца", а затим спис превео на латински језик⁷⁵, на молбу браће свештенства. Оно што је

⁷³ Ми смо користили две публикације Летописа: 1) Ф. Шишић, Летопис попа Дукљанина, Београд, СКА, 1928; 2) Др Владимир Мошин, Летопис попа Дукљанина, 1950.

⁷⁴ Та књига је двадесетак пута обимнија од Летописа, а све и запете усмерено је на негирање и расрбљавање података наведениху њему.

⁷⁵ Тај "превод на латински језик" је феноменална одредница, што казује: да је поп Дукљанин православни свештеник и да је спис писао српском ћирилицом и српским штокавским говором, а да је и Дукљанско - барска архиепископија и даље православна, од оснивања у Далми (866). Док су европске католичке земље све књиге (државне, црквене, ауторске), кроз цео средњи век, писале на латинском језику, православни поп - хроничар то чини ћирилицом на српском, по државно - црквеном обичају свих српских земаља и држава кроз цео средњи век. Но, учени српски поп зна

за наше истраживање веома битно, садржано је у глави IX, која је писана на основу краљеве повеле са збора у Далми. Стога од ње почињемо детаљнију анализу Летописа.

ТАЧНО УТВРЂИВАЊЕ ДАТУМА ДРУГОГ КРШТЕЊА СРБА ПОД ЕМИСАРОМ ЂИРИЛОМ - КОНСТАНТИНОМ КЉУЧ ЈЕ ЗА РАЗУМЕВАЊЕ СРПСКИХ ДРЖАВНИХ ЗЕМЉИШНИХ И ДУХОВНИХ КОРЕНА РАСЦВЕТАЛИХ ОД САМОСТАЛНЕ ВЛАДАВИНЕ КРАЉА МУТИМИРА (865 - 891)

У глави IX Летописа попа Дукљанина, несумњиво, налазимо главне чињенице које говоре о старој великој држави Срба, што наслеђује земље савремених кнежевина Босне и Рашке као делова Србије, Приморског краљевства, Заладних Страна, Доњег Краја и Доње Славоније, као ранијих делова старе Доње Србије или Тацитове Вендике на Уни, провинције Далмације и пола Мезије. Таква изузетно важна чињеница је и опис поновљеног (другог) крштења Срба и одржавање државно - црквеног сабора у Далми 866. год. за кнеза Мутимира. Ево садржаја о томе (из гл. IX).

После смрти краља Светомира⁷⁶ краљевство преузме његов син Светопелек. "За владања овога краља пошаље папа Стјепан писмо часном Константину научитељу позивајући га к себи. Бијаше наима чуо о њему да је својим проповједима обратио (тј. покристио или превео на хришћанство - БВ) многобројан народ, и због тога је желео да га види". Даље се каже да је Константин (у монаштву Кирило - Ђирило), врло свети муж, саставио писмо (глагољицу) за словенски језик, "превео Еванђеље и Псалтир и све свете књиге са грчког на словенски, па и мису им по грчком начину удеси". Ова чињеница о миси по грчком начину, у старој хрватској крајини, тзв. "кроници", и у Шишићеву издању је избачена! Не сме то да се објави чак, ни да фалсификује или негира. Таква им је наука и навика. То управо казује да су затирали оно што смо истакли у наслову овога одељка.

По томе папином позиву Константин је кренуо у Рим. "Кад је прелазео преко краљевства краља Светопелека, овај га са почастима прими... По његову проповиједању повјерова краљ Светопелек у Христа и покристи се заједно са цијелим својим краљевством и постаде правовјерни и прави штовалац Светог Тројства". После "неколико дана" проведених код Светопелека, емисар Константин је отпутовао у Рим.

Кад је по Дукљанину било ово поновљено или друго крштење Срба?

На то питање мора се тачно одговорити. Тачан одговор је кључ за разумевање великог дела наше давне прошлости. Јасно је из предњег цитата да је Константин покристио Светопелеково краљевство приликом одласка у Рим, а не по повратку од папе. Да је Константин само једном путовао на сусрет са папом у Рим, где је и умро 869. и сахрањен у тамошњем грчко - православном манастиру, онда би можда, било могуће да је те исте 869. или претходне 868. године било друго крштење у Светопелековом српском краљевству. И то би онда падало у прве две године владавине цара Василија I (од 24. IX 867. до 886), који је, према Порфиригениту, послао емисаре из Цариграда за неко крштење Срба. Поновно крштење Срба, односно друго или допунско уследило је зато што оно прво за цара Ираклија, није у потпуности успело, или што није ни био

и латински, па преведе спис на латински језик, на захтев осталог свештенства (који га не знају?!), свакако из пропагандних разлога: ради коришћења у другим земљама.

⁷⁶ Краљ Светомир је без сумње кнез Властимир, о коме Порфиригенит слично каже: "После смрти архонта Властимира наследише власт у Србији три његова сина ... " при чему је ускоро Мутимир (Светопелек) сам преузео власт.

обухваћен цео српски простор, или боље, што се односило на новопридошле Србе.

Међутим, пошто је Константин свратио код Срба на западном Балкану у хришћанску мисију за краља Светопелека (Мутимира), допунско (друго) крштење Срба било је за цара Михаила III Мудрог (842 - 24. IX 867). Из тога произлази: да су и друго крштење Срба и сабор у Далми одржани за владавине цара Михаила⁷⁷, а не за Василија I, због тога што је "ускоро после крштења" одржан сабор краљевства у Далми, а за тај сабор Светопелек је тражио и добио документацију, тј. земљишне тапије и исправе о црквеној надлежности из доба Ираклија, од приспелих и присутних изасланика цара Михаила III.

У сваком случају, друго крштење Срба било је спроведено од византијских (грчких) свештеника, предвођених емисаром Константином, у периоду од 864. до 24. IX 867. год. Он је пре тога периода већ био у мисији на хазарском двору (860 - 861), да би после те мисије, вероватно, већ 862. вршио хришћанску мисију, са братом Методијем, код Словена у панонској дијецези и српској подунавској Великој Моравији, а не у преглосираној Моравској (?), према позиву кнеза Растислава (846 - 870) и по налогу цара Михаила III.

Како рекосмо, записано је (у гл. IX) да је "ускоро после крштења" и одласка Константина у Рим, одржан верско - државни сабор у Далми, на којем су присуствовали царски изасланици Лав и Јован, "које је послао цар Михаило", на чему се заснива тачно тумачење да је поновљено крштење Срба заиста било у периоду од 864 - 867. године, за патријарха Фотија, противника папе Николе I, па произлази да је Константин по позиву путовао у Рим у томе периоду, тј. пре 24. IX 867. године.

Овако утврђено датирање другог крштења Срба, за мисије Ђирилове, има изузетан значај за разумевање многих других неосветљених питања наше старине, њиме се уноси логички и хронолошки ред, додаје ново светло на необјашњене догађаје и замрачене чињенице из Летописа.

Сада можемо 865. годину утврдити као датум поновљеног (другог) крштења Срба у Светопелековом краљевству, за енергичног патријарха Фотија, тј. пре убиства Михаила III (24. IX 867) и Фотијеве смене од стране новог цара Василија I, јер се допунско крштење Срба, као Фотијева непрекидна акција, временски мора довести у низ иза крштења суседних Бугара (864. год).

⁷⁷ Међутим, чињенице из Летописа попа Дукљанина о емисару Ђирилу као актеру другог (поновљеног) крштења Срба и друге чињенице и последице тога крштења, које се потпуно слажу у истински хронолошки венац о Србима, - не искључују могућност да је и цар Василије I, после тога крштења, послао црквену мисију са царским изаслаником, у неку српску земљу (кнежевину), у циљу ширења хришћанства и утицаја цариградске патријаршије. У његово доба су се водиле жестоке препирке између цариградског патријарха Фотија (у току оба мандата) и римских папа Николе I и Николе II, о превласти њихових црквених управа код Бугара и Срба, па и Хрвата. Ако је таква (трећа) мисија била већих размера, о чему записује Порфиригенит, онда се може говорити о трећем крштењу Срба или је, можда, Порфиригенит заменио царе - Михаила III са Василијем I. Ова теза о поновној мисији за Василија I, после оне за Михаила III и Ђирила монаха, научно је веродостојнија од устаљеног "опредељења" да је прихватљиво све оно што пише Порфиригенит, а "сумњиво" (према злонамерном хрватском тумачењу) оно што стоји код попа Дукљанина.

ТЕРИТОРИЈА ПРИМОРСКЕ СРБИЈЕ И ЗАГОРСКЕ ЗЕМЉЕ СРБИЈЕ И ЊЕНИХ ОБЛАСТИ БОСНЕ И РАШКЕ УТВРЂЕНА ЈЕ ПОВЕЉОМ ВЛАДАРА МУТИМИРА НА САБОРУ У ДАЛМИ (866)

Ускоро после поновљеног (другог) крштења Светопелекова краљевства, тј. Мутимирових држављана и одласка из земље емисара Константина, "зажели краљ да сазна, утврди и ограничи своје краљевство", па посла "мужу папи Стјепану и цару града Константинопоља Михаилу мудре мужеве да му пошаљу старе исправе о тим границама". На Мутимиров (Светопелеков) позив одазва се и цар и папа. Папа је послао изасланство под вођством викара Хонорија, са два кардинала (архиепископа) и неколико бискупа (епископа). Нажалост, Шишић сматра да је и Хонорије глоса, настала из каснијег периода, наводно, под утицајем Архиепископа Томе и крунисања Стевана Провоенчаног, јер не може да "прихвати" присуство папског изасланика Хонорија у седмој деценији IX века, пошто Хоноријево присуство учвршћује реалност и изворност Летописа, коју Шишић упорно жели да оспори, мислећи да је боље тога Хонорија ћушнути тамо у XIII век, па нека неко то после распетљава. По доласку у краљеву земљу кардинали и бискупи "нађу краља у пољу Далми, и он их прими", веома љубазно.

"Тада краљ нареди да се на истом пољу Далми сакупе сви народи његове земље и краљевства. Уз то, док се народ сакупљаше, дођоше племенити и мудри посланици Леоп и Јоап, које посла цар Михаило ... Сабор је одржан тако што се осам дана расправљало о закону божјем и црквеном уређењу, а четири дана о краљевској власти и краљевом положају, бановима, жупанима и сатницима". Шишић ове две последње функције изоставља, наводећи као разлог, да их нема (!) у тзв. хрватској хроници, тј. у старом хрватском глосираним преводу Летописа, што је чудно, с обзиром на доцније "присвајање" (1941 - 1945) назива ове последње војне функције. Потом је краљ крунисан "на начин римских краљева"⁷⁶, а архиепископи (митрополити) у Салони и Дукљи посвећени, као и епископи са власти над црквама које су им потчињене.

Затим краљ припреми и прочита повеље, тј. "повељама подели области и округе свога краљевства и њихове међе и границе, овако: по току ријека, које теку са планина и утјечу у море према југу, назва Приморје; ријеке пак, које теку са планина у правцу сјевера и утјечу у велику ријеку Дунав. назва Србијом"⁷⁸. Затим подјели Приморје у двије области: од мјеста Далме, где је тада боравио краљ и одржао се сабор, до Валдевина назва Били Хрвати⁸⁰, што су Далмати Нижњи".

У наставку цитата из краљеве повеље, тј. из главе IX Летописа, описује се територија Србије, сада на правцу исток - запад, пошто је са југа, од границе са Приморјем на развођу река, већ дато разграничење Србије, од осталих

⁷⁶ Тј. на начин византијски или ромејски, јер су се Византинци као наследници пропалог римског царства вековима називали Ромеји. И овај нетачни превод говори о "научном" лоповлуку Ф. Шишића, а то преузима Мошин.

⁷⁹ Овај злонамерно лоши превод коментарисаћемо доцније.

⁸⁰ У изворима се на Балкану не спомињу бели Срби и бела Србија, нити црвени Хрвати, ни бела и црвена Хрватска, већ само у старој постојбини за Карпатима. "Crobati vero tunc habitabant ultra Bagibaream, ubi nunc sunt Belochrobati. Caeteri vero Chrobati versus Franciam commorabantur, et appellantur hodie Belochrobati..." (Рачки, Документа ... 207, с. 417). Стога су и "бела" и "црвена" Хрватска тешки фалсификати и злочини убачени у препис Летописа, са циљем да се "покори" српско приморје јужно од ушћа Цетине. Нема "државе Хрватске", ни бијеле ни црвене, у најстаријем препису (из 1510) на старохрватски језик, већ само "Хрвати Били, што су Далматини Нижњи" (тј. низијски, приморски) као што ћемо посебно показати.

приморских српских земаља и "Далмата Нижњи" (Били Хрвата). "Србију пак, која се зове и Загорје, подијели у двије области: једну од велике ријеке Дрине у правцу запада све до планине Пина (неадекватно преведено: у загради "Борове" - БВ), коју још назва Босном, другу пак од исте ријеке Дрине у правцу истока све до Лапије (Лаба) (и Лабееатског језера - Скадарског?!), коју назива Рашком".

И овде морамо коментарисати, јер је Шишић опет исправљао текст латинског преписа, (како смо означили угластом или великом заградом). Наиме, Шишић каже да код Луција на оба места стоји "et Lab" (и Лаб), али да је то "исправио према Орбинову бољем тексту", у коме је убачено "ad paludem Labeatidem". Мошин упозорава и на ову исправку, али опет исто преузима од Шишића. Но, и то је довољно: да се скрене пажња како је Шишић шишао Летопис попа Дукљанина како му је шта одговарало. У ствари, он је тиме источну границу Србије свео на простор северно од Скадарског језера, практично на Дукљу, гањајући старе Лабееате, ношен некаквом Орбиновом или својом идејом. Добро је што није хтео да тражи западну границу Србије у изразу "usque ad montem Pini", тј. Pinus Mons⁸¹, јер би је нашао много ближе Трсту него Дрини.

Успостављање обласне власти краљ Мутимир (Светопелек) решио је (гл. IX) овако: "У свакој од ових области постави бана тј. војводу, од своје браће по крви, и жупане тј. комесе, и сатнике тј. центурионе од племенитих људи истих области". Ово постављање управљача у областима "од своје браће по крви", потпуно указује на владање Србијом од стране Мутимира и братића му, јер је Мутимир развластио браћу уводећи начело јединства власти у целој земљи, када је уједино Србију под јаким влашћу, као што је навео Порфиригенит, који казује да је задржао само Петра Гојникова. И ово говори о истоветности података код Дукљанина и Порфиригенита.

У ТЕКСТУ ЕКСПЛИЦИТНО ПИШЕ ДА ЈЕ МЕСТО ДАЛМА У ПРИМОРЈУ - УЗ ОБАЛУ РАВНИЦЕ ПОЉИЦА КОД УШЋА ЦЕТИНЕ

Утврђивање места Далме је веома важно питање, због многих чињеница које су произашле из одлука које су у Далми донете као и саме чињенице о избору локалитета за саборовање. У хрватској редакцији је "поље Далма" замењено планином (!) код Хливаја: "нађоше краља на планини, ки се дише Хливај", а код Марулићева превода планина постаје поље: *in campo qui Clivna appellatur*. То што су глупо смислили фалсификатори, чак ни Шишић не прихвата! Код Шишића и Мошина преводи се да је Далма "поље", мада по облику написа може да буде и други топоним: пољана, пољице, низија, плато, што би било сагласно уобичајеним местима погодним за одржавање већих зборова (сабора). Зато је Далма место у значењу већег равног топонима, низије, а никако планина, насеље - град или град - тврђава, јер су као објекти неподобни за одржавање већих скупова. Због тога и других чињеница нема значаја за истину "прихваћено мишљење" да је Далма садашње место - град (или мочварно поље) Дувно. Из истих разлога ни град Дален, у истоименој жупи Паганије, не би дошао у обзир, мада неодогољиво сличи називу Далма.

Далму морамо тражити ван лажи о Ливну и Дувну, сагласно чињеници да краљ: "подели Приморје у две области, од места Далме, где је тада боравио краљ и одржао се сабор". То је довољан доказ да је Далма у приморју, уз море, у низији, а не у Дувну и Ливну. Но, ево још аргументације. Име "поља Далме" носи у себи сећање на старо име илирског племена Далмата, настањеног уз обални

⁸¹ *Montem Pini* је Порфиригенитово "Истаско горје", тј. планински венац Горски Котар, или по Вестермановом Атласу *Pinus Mons* (ланац Велика Капела) а не некаква "Борова планина" или врх са сличним називом, како у загради преводи Шишић.

појас приморја; од Омиша до близу Скрадина, па је по њима сачувао име тај топоним, на којем је одржан збор краљеве властеле, народа и црквених представника. Друго, такође стоји изричито: да су гости нашли или затекли "краља у пољу Далми" где је тада привремено боравио ради држања збора. За боравак краља у српком Дувну не би се тако означило. Далма поље⁸² се и по смислу текста налази у близини ушћа Цетине, уз обалу, где су се страни представници искрцали из бродовља, на верској граници у области приморска Далмација, како је у тексту Летописа већ подељено Приморје, односно на граници Хрвата Били и српских приморских земаља јужно од Цетине.

Треће, од Далме је, поред разграничења Приморја на именоване области, утврђена и граница црквених надлежности, тако што су под хрватску Салонитанску митрополију ушле све цркве из северне Далмације, тј. римокатолици и само Дубровник (!) јужно од Цетине, а у јужној Доњој Далмацији⁸³, остављене су у надлежност Дукљанске митрополије све наведене цркве из Дукље и цркве других наведених српских земаља: Пилота, Србије, Босне, Травуније и Захумља са Паганимом. На крају, вероватно су преписивачи списа погрешили пишући "низија Далма", уместо "Пољице у Далми", сагласно чињеници: да се и данас назива Пољице терен изнад пута од Омиша до близу Сплита. У Далми је, дакле, одржан државни и црквени сабор краљевства (866), где је крал> "тада боравио у Далми". То значи да му тамо није седиште, ни матична земља, већ да је, према утврђеном плану, на Пољицу у Далми било место Мутимировог зборишта само за ту прилику, на коме су учествовали "народи читавог краљевства и његове земље", као и страни представници из Цариграда и Рима.

Пошто смо идентификовали Светопелека са Мутимиром, произлази да је Мутимир био краљ проширеног "читавог краљевства и његове земље", тј. земље Србије, односно да је ујединио и владао свим српским земљама: приморским (до граничне Далме) и "земљом Србијом", која се делила на две области - Босну и Рашку. Сам центар "земље Србије", није био предалеко од Далме. Мада се тиме нећемо детаљније бавити, на основу свега онога што смо из извора сазнали, административни центар "земље Србије" би могао да буде у једном од ова два предела: у жупама Горње Босне, вероватно, у пределу око Високог, доцнијег центра целе Босне; или у жупи Дрини, како смо је ми лоцирали, уз доњи ток Дрине, тј. у делу Србије до града Соли. Ни у ком случају не може се закључити да је тадашњи центар "земље Србије" био источније од Дринске жупе са доњег тока Дрине.

ПОДЕЛА ЦРКВЕНЕ ТЕРИТОРИЈАЛНЕ НАДЛЕЖНОСТИ ИЗМЕЂУ ХРВАТСКЕ САЛОНИТАНСКЕ И СРПСКЕ ДУКЉАНСКЕ МИТРОПОЛИЈЕ

У краљевој повељи црквене надлежности подељене су по етничком и територијалном принципу. "Овој Доњој Далмацији у споразуму са папом Стјепаном (име је фалсификат јер нема тада папе с тим именом - БВ) и његовим изасланицима (и представницима патријарха Фотија - БВ) учини (краљ Мутимир - БВ) Салонитанску цркву митрополијом, под коју управу подреди ове цркве: Сплит, Трогир, Скрадин, Араузану, а то је садашња тврђава Јадра (Задар), Нин, Раб, Осор, Вегу (Крк) и Епидаур, који се сада зове Рагузиј (Дубровник). Исто тако од истог мјеста Далме до града Бамбилоне, који се сада зове Дирахуј (Драч),

⁸² Тачнији превод од "поља Далме" је : "у истој равници (низији) Далми" (in eadem planitie Dalmae), а низија је идеална уз море.

⁸³ Шишић је српску Доњу Далмацију, према наводу Мошина (стр. 54), преправио у "Горњу".

назва Црвеном Хрватском⁸⁴, што се зове и Доњом Далмацијом..." (иако је по "хрватској хроници" Доња Далмација "Србијина као и Загорје"). У истом поглављу, даље следи: "Као што је за северну Далмацију (тј. хрватску једину земљу - БВ) Салонитанску цркву учинио метрополијом, тако су за јужну Далмацију (тј. за четири српске земље у "Приморју" и за копнену Србију у "Загорју" - БВ) по старом праву Дукљанску цркву учинили метрополијом, под које управу су подредили ове цркве: Антибар (Бар), Будву, Котор, Улцињ, Свач, Скадар, Дривест, Пулат, Србију, Босну, Трибуњу, Захумље". У цитату се каже: да је уздизање Дукљанске цркве тј. епископије, на степен митрополије, учињено "по старом праву" за подручје свих српских православних земаља. Под јурисдикцију Салонитанске митрополије за католичко хрватско подручје, фалсификатори су убацили православни српско - византијски Дубровник. Потом је уз назив Доња Далмација могао "логички" да следи фалсификат у Летопису, од стране далматинских опата, тзв. "Црвена Хрватска".

Седиште дукљанске митрополије-архиепископије Стари Бар (IX век)

Овакво разграничење митрополија, са огромним простором којег контролише Дукљанска митрополија, говори о снази Фотијеве цариградске патријаршије, која је словила нови нужни компромис Цариграда и Рима, по коме

⁸⁴ Фалсификат "Црвена Хрватска" убачен је у Летопис, само на овоме и још једном месту, у истом облику, тј. без икакве њене улоге или описа, без њеног народа, властеле и владара; уписана је међу опис српских земаља и држава у приморју српског "краљевства од старина", "отаца наших", о којима пишу Римљанин Тацит, грчки цар и српски поп из Дукљанске архиепископије алијас митрополије. Разумном и часном човеку бигће јасно да је тзв. Црвена Хрватска фалсификат, чим промисли да је убачена међу текст о територијама Срба: Србији, Босни, Пилоту и јужној Далмацији, које су сврстане под Фотијеву патријаршију и Дукљанску митрополију. Овај злочин раван је оном из тзв. "хрватске кронике", тј. украденог и преименованог Летописа, где су Дукљанинову загорску велику земљу Србију "прекрижили" у "рику Сурбиу". Нажалост, сва хрватска "наука", тј. фалсификаторска историографија, ову лаж о "Црвеној Хрватској" прихвата уместо истине, по принципу: сто пута поменута лаж - постаје истина; а што није ни покушала да оспори српска инфериорна и анационална историографија, вероватно по принципу: оно што "није" - не треба доказивати "да није". Да, али лаж се мора називати њеним именом, да се не би умешала у суштину. Хрватски клеро - националисти и фалсификатори, посебно од рода поунијађених Срба, неразумном завишћу и мржњом лечили су своју територијалну, етничку и историјску инфериорност, усмеравајући је на глосирање, негирање и присвајање свега српског, до вере православне, геслом Ф. Рачког: са Србима, уз њихове изворе и земље ходимо, док их не расрбимо и преотмемо им - и земље, и језик, и прошлост, преименоване "именом хрватским". Злобно наивни фалсификат у Летопису оживљавали су безбројним писанијама издајући чак и дневни лист звани "Црвена Хрватска" (у Дубровнику, од 7. П 1891. до УШ 1914), како би боја "црвена" асоцирала покољења на лажну им државу, јер је бесмислено мислити да је епитет "црвени" атеистички комунистички симбол у аустро - угарском добу.

је папи на Балкану остављена једина Салонитанска митрополија, сведена на уско подручје етничке земље католичких Хрвата, управо онако како га је нашао Порфириогенит: од ушћа Цетине до Лабина на реци Раши, уз Јадранско приморје. У спису нису специфициране цркве из наведених српских земаља, осим у Дукљи. Нема сумње у то да је један од цариградских изасланика, Лав или Јован, ако не и оба, био лични Фотијев црквени изасланик, јер би тада било немогуће замислити да се нешто верско, па чак и државно, може дешавати без сагласности Патријаршије и моћног Фотија, кога су византијски цареви предпоставили римском папи, због његовог мешања у суверенитет Византијске Царевине, проглашавањем Франачке Краљевине новим Римским Царством (800. године). То што се они спомињу као представници цара, а не цариградске патријаршије и експлицитно Фотија, вероватно је "резултат" фалсификата клеро - националиста преписивача или преводилаца Летописа, а што се открива из преписа и превода речи у једнини: "учинио" Салонитанску цркву митрополијом (ко? он, краљ!) и множини: "по старом праву" Дукљанску цркву учинили митрополијом, (ко? њих два - папа и Мутимир), којом глосом папу уплићу у надлежност Дукљанске цркве.

Оваквим подчињавањем црква Србије и њене области Босне, "по хришћанском старом праву", оном установљеном за цара Ираклија⁸⁵, подразумева се: да је надлежност Дукљанске митрополије обухватала и земље на западу Србије - Босне, тј. и Доњу Србију, која се стерала од Врбаса до Велике Капеле и Мрежнице, као што ћемо у даљем истраживању показати (у гл. V).

ЦРКВА ИСТОЧНОГ ДЕЛА ЗЕМЉЕ СРБИЈЕ (ЗВАНОГ ПО ДУКЉАНИНУ РАШКА) ПОДПАЛА ЈЕ ПОД ОХРИДСКУ АРХИЕПИСКОПИЈУ КАО И ЈУЖНЕ СРПСКЕ ЗЕМЉЕ

Видљиво је из цитата у претходном одељку да се надлежност Дукљанске цркве, тј. митрополије (архиепископије) не односи на Рашку, јер се она не спомиње, а пошто се спомиње област Босна уз матичну "земљу Србију", то би се споменула и Рашка, као други део "земље Србије", да је подпадала под надлежност дукљанског православног црквеног центра, утврђеног у Далми. С обзиром на њен положај, Рашка је, вероватно, већ са почетком организованог црквеног живота, подпала под црквену власт патријаршије у Цариграду или архиепископије у Солуну, а затим под Охридску архиепископију, као и неке друге покрајине источне српске земље. О томе се сазнаје већ из повеља цара Василија II; према њима, почетком XI века, у источном делу "земље Србије" постоје организоване епископије, међу којима је и Рашка.

Петрова црква, код Новог Пазара, X век, седиште рашког епископа

Наиме, у циљу обнове свога царства, на територији покороног српског Самуиловог царства и укинуте његове Охридске патријаршије, цар Василије II двама повељама из 1019. и 1020. године, утврђује и нову црквену организацију

⁸⁵ Или за Римског Царства које је владало српским земљама до 476. године, до када је хришћанство било усвојено на целом Балкану и до када су одржана четири васељенска сабора.

нове Охридске архиепископије, одређујући територије и број свештеника у њених двадесетак епархија (епископија). Међу њима су у источним и јужним етничким српским земљама утврђене и следеће епархије, са бројем свештеника и помоћника:

<u>ЕПАРХИЈА</u>	<u>СВЕШТЕНИКА(КЛИРИКА)</u>	<u>ПОМОЋНИКА(МЕРОПАХА)</u>
Битољска	15	15
Велбуждска	15	15
Скопска	40	40
Сердичка	40	40
Призренска	15	15
Липљанска	30	30
Нишка	40	40
Расонска - Рашка	15	10
Браничевска	15	40
Београдска	40	40
Сремска	15	15

Напред показано стање црквене надлежности схридске архиепископије и православне дукљанске архиепископије (митрополитије), трајало је у западним српским земљама све до оснивања зетске, стонске, добанске, босанске и других епископија и првог њиховог сједињења у окриље свесрпске аутокефалне архиепископије под влашћу архиепископа Саве Немањића 1219. године. то је значило и коначно заустављање мешетарења папске курије по српским земљама и епископијама под надлежношћу српске православне дукљанске цркве, све док нису организовали право крсташки рат против њених епископија, нарочито у Босни и Хуму.

У већи са епископијом Расон - Рас (Рашком) треба назначити и ово. Ако је назив епископије, у номинативу "то Расон" - Расон, дат по тврђави са истим називом на грчком, онда то значи да је државотворна област Раса или Расиа (Рашка) тада први пут (и једини) индиректно поменути на грчком у њиховим изворима, пошто се тврђава - град "то Расон" (Расон) несумњиво налазила у сливу Ибра, вероватно близу обале реке Рашке, која је неспорно у покрајини Рашкој, идентификованој према спису попа Дукљанина, као источни део загорске Србије и "краљевства од старина" (тј. од римског доба).

Нема никакве сумње, већ према опису масовног живљења Срба (по списима Тацита, Теофана, Порфириогенита и др. списима), у пределима свих ових епархија од досељења на Балкан живели су аутономно Словени - Срби, потом под влашћу Римљана и Византије и под црквеном управом аутокефалне Охридске архиепископије, изузете вољом Василија II испод Цариградске патријаршије, са архиепископом цару лично одговорним. Грци или Византинци су у тим српским земљама само држали власт, световну и црквену, а нису били масовније и стално настањени, осим трговаца и занатлија у градовима. Овим хрисовуљама цара Василија II потврђује се оно што су претходно о народу и земљама Срба записали стари римски и грчки хроничари, затим Ајнхард и Порфириогенит, и доцније поп Дукљанин.

О неким овим епархијама наводимо и нешто према тематском истраживању Ст. Новаковића. У вези са Призренском епископијом у повељи се вели: "Заповедамо да има епископ призренски у самом Призрену и у Хвосну и у

Лесковцу и у Врету 15 клирика и 15 мeroпaxa⁸⁶. О територији Липљанске епархије Ст. Новаковић констатује: "Липљан је ... у врх Косова ... У Липљанској епархији била је водопођа Ситнице и Лаба, са својим притокама. О њеним границама ке може бити сумње" (исто, стр.51). О положају и територији Рашке епископије (по облику Рас од Расон) констатовао је ово: "Овде је пред нама поглавито садашњи (из турског доба - БВ) новопазарски санџак ... Рашка попуњава празан простор између Београдске и Липљанске епархије и улази још више у српску земљу (стр. 56)". Произлази да Рашка није мала област, мада има мањи број свештеника и помоћника од Сремске, Београдске и свих наведених епархија. То је стога што је Рашка била брдско - планинска област и тиме ређе насељена од других плодних равничарских крајева, па број свештеника не може да буде показатељ величине територије, већ је индикатор бројног стања становништва или верника.

Међутим, неки несавесни истраживачи поистовећују област Рашку са Немањинском Србијом⁸⁷, из доба Немање и доцнијих владара, који своју државу називају: "ова страна српске земље" или "ова српска земља", тј. Србија; док незналице поистовећују Рашку чак са старом јединственом "земљом Србијом", која се простирала, осим дела под Византијом, од Лике и Гацке до Јужне Мораве и Метохије (као што је показано).

Осим показаних једанаест епископија на прегледу и карти, подпадале су под јурисдикцију Охридске архиепископије и следеће: Охридска (са 40 клирика и 30 мeroпaxa); Костурска (40 и 30), у грчком граду Костуру, уз Костурско језеро и горњи ток Бистрице, на крајњем западу Егејске Македоније; Главиничка (40 и 30), вероватно названа по данашњем месту и пределу Галичник (североисточно од Дебра) или обрнуто; Могленска (15 и 15), свакако носи назив по садашњој Могили, северно од Битоља ка Прилепу; Морозвишка (15 и 15), а њезин сложени назив је, вероватно, настао по мору - влашким становницима и називу данашњег места Жван, у широј околини Битоља, са првобитним обликом Морожванска и Морозвишка.

Ове епархије Охридске архиепископије насељене су Словенима - Србима већ у VI веку у целини или делом, када и земља Сервија, подно северо - западне стране Олимпа, осим Морозвишке. Свакако је било доста Словена - Срба и у Костурској епархији, што доказујемо аргументима: а) да је недалеко од Костурске епархије земља Сервија и др. Славиније, као што смо показали (у глави I); б) да своју српско - словенску државу и основану Охридску патријаршију цар Самуило шири и на Сервију, као и друге насељене пределе западне Егејске Македоније и Епира, па тиме и на Костурску област; в) да се од Ниша до Костура подигао устанак Срба под Бодином (1072), који се, у жару великих победа над Византијом, прогласио царем под именом Петар, у граду Призрену.

Веома је битан податак да под Охридску архиепископију, за цара Василија, подпада и Сердичка епархија. Та чињеница је одредница њене етничке и државничке истоветности са епархијама из поморавског, струмичког, вардарског и пелагонијског региона, тј. да је и Сердичка епархија насељена, као и Велбуждска, генетским Словенима истонародницима са оним на западу и југозападу од тих епископија, у односу на разлику према стеченој бугарско - словенској националној самобитности и држави, која се никада није проширила

⁸⁶ Ст. Новаковић: Охридска архиепископија у почетку XI века. Хрисовуље цара Василија П 1019. и 1020. године. "Глас", бр. 78, Београд, 1908, стр. 48. Поменути Лесковац је свакако садашње место Лесковац у општини Ораховац, а не данашњи град Лесковац.

⁸⁷ О називу и територији по областима Немањине земље и државе истраживање је концепирано у глави VI.

ДЕО ПРАВОСЛАВНИХ СРПСКИХ ЕПИСКОПИЈА
ПОД ОКРИЉЕМ ОХРИДСКЕ АРХИЕПИСКОПИЈЕ 1020

Картографисано према повељама византијског цара Василија II.

на Сердику из доњег Подунавља. Дакле, територијално, државнички и етнички, она није могла подпадати под бугарску архиепископију у престолном Великом Преславу, па ни за охридског архиепископа Грка Д. Хомантијана у доба Епирске Деспотовине, јер Сердика или Софија никада није била прикључена Бугарској, нити је била њена престоница до 1879. године. Иста констатација се односи и на Велбуждску (Ћустендилску) епархију.

Стога је веома чудно то што се у писму охридског архиепископа (Јуетијане Приме?) Хомантијана архиепископу српском Сави налази апсурдна реченица: "да се Србија налази у епархији престола Бугарске" и да српског епископа из Раса "рукополаже архиепископ Бугарске (тј. охридски)", како је глосирано у загради. Наравно да овакво поистовећивање представља очигледан фалсификат у томе писму, што ћемо посебно опширније објаснити и оспорити (у гл. XI).

ДУКЉАНИНОВ СВЕТОПЕЛЕК - БУДИМИР ЈЕ ПОРФИРОГЕНИТОВ МУТИМИР

За тадашњу јаку и многољудну српску државу под влашћу Мутимира (наслеђену са браћом поделом земље после смрти Властимира), настале су повољне спољне околности, самим тим што је он, после другог крштења народа своје државе, успоставио добре односе са ојачалом Византијом. Снага Мутимирове државе мери се великом победом коју је са браћом извојевао над јаким бугарским нападачем за кнеза Бориса Михаила, заробивши му и сина Владимира са много бољара. Сменом браће из њихових земаља увео је начело јединства власти у целој "земљи Србији". Нема сумње, тадашњој великој држави Србији требао је тако mudar и енергичан владар. Он је изгледа завладао читавим краљевством од старина, тј. свим српским земљама, које описује Дукљанин (у гл. IX Летописа).

И опште историјске околности су ишле у прилог снажењу велике и јединствене Србије у доба самосталне владавине Мутимира (864 - 891). У томе периоду настављено је доба цветања Византијске Царевине (843 - 1025), почетак нове византијске епохе, са јасним одликама грчко - хришћанске културе, после војног разрачунавања са исламистима Истока и повећаног јаза са романо - германским Западом, који се ослободио византијског суверенитета, пошто је папа (800. године) Франачку Краљевину прогласио Римском Царевином, не слутећи да ће тиме изгубити верску моћ на Балкану и другде на Истоку. Наиме, већ за првог периода патријарха Фотија (858 - 867) успостављена је равнотежа у доминацији црквених управа, са превагом у корист источне Цркве, када византијски цареви и патријарси преузимају послове покрштавања Јужних и Источних Словена, а већ раније је била (марта 843. за патријарха Методија) рестаурација раније прогањаних икона. Фотије је однео победу над папом Николом I, својим устоличењем за васељенског патријарха (858), у чему га је подржао цариградски сабор и цар Михаило III. Тиме цариградској патријаршији није више ни било потребно признање од римокатоличког папе. Фотије је покренуо нову епоху опоравка и експанзије грчко - источне цркве и културе, одбијајући мешање папе Николе I у послове тек покрштених Бугара⁸⁸ и Србе, при чему је побијао Западну хришћанску науку због увођења филиокве, а због те шизме бачена је анатема на папу Николу I (марта 867. године).

⁸⁸ Кнез Борис се крстио 864. и добио хришћанско име Михаило, по куму цару Михаилу Ш, а исте године је покрштена и цела Бугарска. Борис је (863) затражио крштење од Франака, што би било индиректно признавање римске црквене власти, али је то Михаило енергично спречио (према Г. Острогорски, Историја Византије, 227) и привео бугарску цркву цариградском патријарху Фотију, као и дукљанску митрополију.

На основу свега изложеног може се успешно идентификовати загонетни Дукљанинов краљ Светопелек или Будимир са оновременим српским кнезом - краљем Мутимиром. То је прилика да се делимично сагласимо са Шишићевим ставом да је Светопелеково народно словенско име можда Будимир, наравно, пре другог крштења становништва "краљевине од старина" тј. Срба. Наиме, иако се у латинском препису и Орбиновом италијанском преводу спомиње само Светопелек и фраза "краљ Светог - пука", Шишић је као меродавније прихватио име Будимир, који стоји у старој "хрватској редакцији Летописа (са Марулићевим латинским преводом) и отуда га преузео, користећи га у свим приликама. Унео га је и у латински препис, а само у загради оставља Светопелек.

Разуме се да је фраза "крал> Светог - пука" настала после "светог крштења", посвећена у хришћанској вери, због чега се покрштени пук (народ) уздигао у "Свети пук", а сам краљ тога пука ословљавао се фразом "краљ Светог - пука". Затим је тај краљев надимак трансформисан у име Светопелек (СветопвлВк). Тешко је тврдити да је код Дукљанина, у оригиналу или његовом латинском преводу и препису на латински, стајало име Мутимир или Будимир, и уз то још и Светопелек или надимак "краљ Светог - пука". Ипак, врло је вероватно, с обзиром на многе друге чињенице, да су преписивачи (Луције и др.) изоставили пређашње народно име Мутимир или Будимир, а од могуће фразе (надимка) "краљ Светог - пука" извели име Светопелек. Они су, као опати католичких самостана, из верских разлога, име Светопелек претпоставили народном имену Мутимир или Будимир и у препис унели само Светопелек. Отуда је њихова корекција извршена само из верских мотива. Са оваквим објашњењем, сложили смо се са ставом Шишића, с тим што смо ишли и даље, тражећи тога Будимира у реалном животу из периода другог крштења Срба, које је извршено 865. године, као што смо напред утврдили. Самим тим открива се да је Будимир моћни српски кнез Мутимир (864 - 891), ујединитељ свих српских земаља по принципу једноначалија власти.

Сама трансформација имена Мутимир у име Будимир, без обзира да ли је преузето из списка или убачено код преписа, сагласно одликама нашег језика, односно народног говора, да тежи скраћивању речи, пермутацији и замени гласова, настала је овако: Мутимир - Бутимир - Будимир. Тешко је рећи који је од ова три облика био записан у Дукљаниновом спису или његовом преводу на латински, али је један сигурно био. Наравно, облик Будимир је узела "хрватска редакција" Летописа⁸⁹, да би се учинила "разлика" у односу на Мутимира (по Порфиригениту) великог владара код Срба.

ДУКЉАНИН ЈЕ ЗАПИСАО КАЗИВАЊЕ ИЗ ПРЕДАЊА ИЛИ ДИКТАТОМ САДРЖАЈ КРАЉЕВЕ ПОВЕЉЕ СА САБОРА У ДАЛМИ И КОРИСТИО

Анализирана краљева повеља из (гл. IX) Летописа, као правни акт по коме је разграничио области краљевства, сама по себи је веома битан, можда најважнији податак, извор на коме се заснива оригиналност података (из гл. IX). Без ловеље, као законског акта владара, у средњем веку се ништа није могло решавати. Та чињеница и њено помињање, поново нас враћа питању: да ли је

⁸⁹ Могуће је да су код преправки Летописа његови фалсификатори и присвајачи, у тзв. "хрватској хроници", за преименовање имена Мутимир у име Будимир, имали у виду хрватског владара Мутимира који се у историографији спомиње (у периоду 892 - 910), а да би у "игру увели" и хрватске владаре из тзв. народне династије и, тиме, присвајање Летописа учинили "веродостојнијим". Ни једна варијанта њихове фалсификаторске школе се не може одбацити, све су увек у игри: од запете и пермутације речи до директних лажи и префуткивања истине према изворима.

Дукљанин нешто "читао" приликом писања своје хронике? Мада смо "глосу о читању" оспорили, у смислу како је то Шишић подметао Дукљанину⁹⁰, као читање и фалсификовање неких туђих биографских текстова, сада то питање о могућем коришћењу службених списа опет разматрамо, због важности навода да је "краљ саставио и прочитао повељу". Ако је заиста Дукљанин ишта вредно "читао", онда је то краљева повеља о управном санкционисању одлука сабора у Далми, пошто се све битно и препуно чињеница налази у глави IX, а које је краљ обнародовао у прочитаној повељи. Остале податке у спису, углавном уопштене и шкрте, везане за личности краљева и догађаје у вези са њима и ратовима, Дукљанин је могао записати према предању, тј. према "казивању отаца и времешних стараца". Ипак, поп Дукљанин не каже да је краљеву повељу видео или читао, а што би вероватно навео да је исту читао и директно користио, јер је знао да би вредности свог списа побољшао позивом на такав акт. Зато мислимо да повељу није непосредно читао, али су подаци из ње. Дукљанин је податке из повеље, наиме, могао користити без читања опет путем казивања или диктата његових саговорника, јер записивање из диктата није читање. Сасвим је могуће да је неки од његових претходника, калуђера или свештеника дукљанско - барске

⁹⁰ Нажалост, многи српски историографи су загризли јабуку зла од Орбина, Рачког, Шишића и др. хрватских фалсификатора и глосатора, превазилазећ их у негирању и неприхватању порука Летописа, иако је он најважнија српска хроника. Преписивач ставова хрватских фалсификатора, је и Ст. Станојевић, који, у тзв. "Историји српског народа", (где нема ништа о народу, његовој властели и насељеним земљама и њиховим границама, већ само о владарима две апстрактне српске државе и ратовима у хронолошком уопштеном низу, по препису из страних историографија), и не назива Дукљаниново дело (на стр. 63) летопис, хроника или спис, већ га ниподаштава и назива: "компилација разних дела (тј. крађа или пабирчење из других радова - БВ) са локалним традицијама о прошлости јужних Словена до краја XI века и о историји Зете до у другу половину XP века". Да чија традиција треба да буде него локална, а како "локална" када рече да је о јужним Словенима? А није о јужним Словенима, већ само о Србима и њиховим земљама, сједињеним у "краљевству од старина" или "краљевству отаца наших"! Наравно да овај писац једне апстрактне и неупотребљиве књиге није ни завирио у Дукљанинов феноменални спис, чим га тако незнатички назива и дисквалификује, али је, ипак, од Дукљанина позајмио назив "Рашка", мале земље од две до три жупе, за тадашњи огроман српски источни прстор од Срвије и Сера до Будима и Ђера. Српску источну краљевину и царевину, нико од српских владара или грчких хроничара не назива Рашком, већ "српском земљом", "овом српском земљом" и сл. а то значи Србијом. Овај човек је без икакве критичке промисли, и без зреле помисли, прихватио подметнуте "богомиле" у Босни, које је "произвео" опат Рачки, заменивши са њима државну православну "цркву босанску". Наравно, С. С. је надмашио опата, јер исте "богомиле" проглашава "одлучујућим фактором и злом" у српској Босни, већим од угарског мача и папиног мешања у живот православне Босне. С обзиром на такав ненаучни, некоректан и апологетски став, подразумева се да Станојевић није ништа знао (већ преписивао) о црквеним "међусобним ратовима" и измишљеним "богомилима" у Босни, које и не спомиње српски поп - хроничар, јер нису ни постојали. Да су постојали у спис би их унели клеро - националистички опати преписивачи Летописа, пре полагања у ватикански архив и пре опата Рачког. Такође је С. С. израз компилација украо од Ф. Шишића, истинског компилатора јавности и СКА подметнутог узорка текста, напабирченог бирањем речи и израза из више већ глосираних преписа и издања Летописа; оно што му је користило за фалсификаторске циљеве, додајући и сопствене глосе, чинећи тако текст магловитим: да би му сакрио светлост истине о Србима, да би га расрбио, јер је лаж о Летопису као "хрватској хроници", била раскринкана.

митрополије, негде у архивама наишао на повељу из Далме и преписао, затим запамтио и пренео сабеседницима, а они новим слушаоцима, док је као предање или диктат нису казали саговорници Дукљанину у перо. Пошто је податке из повеље записао казивањем, то, због истине, није могао рећи да је нешто читао, али је навео да је краљ прочитао садржај повеље (гл. IX списка), као што су му тако и саговорници казали, а што се имплицитно подразумева: да је садржај повеље записан казивањем сабеседника или њиховим диктатом из списка или преписа. Такав поступак сазнања је сасвим могућ и логичан, далеко веродостојнији од измишљања да је Дукљанин нешто друго, тј. из литературе читао. Он је записао само оно што су му казивали, укључујући и оно што су саговорници казали или диктирали из повеље или преписа.

ПИСМОМ ПАПЕ ЈОВАНА VIII (873) МУТИМИРУ ПОТВРЂУЈУ СЕ АКТЕРИ И ОДЛУКЕ САБОРА У ДАЛМИ (ИЗ 866) И ПОДМЕЋЕ ПРИЗНАВАЊЕ УМИРУЋЕ МЕТОДИЈЕВЕ ПРАВОСЛАВНЕ ПАНОНСКЕ ДИЈЕЦЕЗЕ

Овде би требало указати на важну чињеницу да је папа Јован VIII, 873. године, послао писмо српском кнезу Мутимиру (према: Иван Марковић, Славени и папе, 1903. стр. 38) у коме тражи од Мутимира да призна црквену власт епископа Методија у Панонској дијецези, доследно да: "следећи пример својих предака, призна власт бискупа (владике или епископа - БВ), кога је Света столица намјестила у Панонији, наиме св. Методија, посматрајући га за свога пастира".

Речено је кратко, а много значајно, па нека и коментар буде: а) папа потврђује Панонију следом предака као земљу Срба; б) папа препоручује силном српском кнезу Мутимиру, владару "земље Србије" у копненој провинцији Далмацији, Мезији и "српског краљевства од старина" у јужном приморју, - под којим је извршено друго крштење Срба (865) са емисаром Ћирилом братом Методијевим и конституисана држава и црквена власт у две митрополије на сабору (866) у Далми, - да призна власт, такође, православне црквене догме под Методијем у Панонији (која је обухватала панонске Србе и др. национално и верски још неидентификоване панонске Словене); в) папино писмо представља прву интервенцију, тј. покушај утицаја римских папа на српске хришћане, који су недвосмислено после другог крштења прихватили канонско учење цариградске патријаршије; г) писмо управо потврђује да је поновљено (делимично) крштење Срба извршено управо тада као што смо утврдили: 865. године, а сабор у Далми одржан 866, тј. неколико година пре папиног писма и пре смрти (869) Методијева брата Константина - Ћирила, емисара другог крштења Срба, управо за краља Мутимира; д) папа писмом, практично, потврђује веродостојност одлука из Далме, тј. да је за Мутимира извршена "црквена деоба" код Срба и Хрвата.

Нема шта, папа није наиван, али нема података да ли му је и шта одговорио Мутимир; зна се само, по фактичком стању нових околности (досељење Мађара, напади Бугара и прогон Методијева православља), да га није послушао. Иако је тачно да је папа у више наврата заштитио Методија у његовом православљу од притисака германских римокатоличких бискупа, издавши му и булу (869) за вршење службе на словенском, у овоме случају стварна поента из његова писма се, ипак, своди на то: да Мутимира наговори⁹¹ и "одстрани" од Дукљанско - барске митрополије, и тиме "удаљи" од опасног ривала цариградског патријарха, посебно ако је Фотијев повратак очекивао, да би римокатоличка Салонитанска митрополија, из уског приморског појаса око

⁹¹ Тако је папа Јован VIII (872 - 882) активно утицао на политику хрватских кнезова Домагоја, Здеслава и Бранимира и потпуни повратак хрватске салонитанске митрополије под окриље римске црквене управе.

Сплита, изашла бар у јужно приморје или неки други предео под јурисдикцијом Дукљанско - барске митрополије.

Дакле, папиним писмом Мутимиру у потпуности се верификују подаци и одлуке збора у Далми, али он покушава да прејудицира црквене одредбе, као што је слично покушао и писмом, из 878. године, бугарском владару Борису - Михаилу (о чему цитирамо у последњој глави овога дела рада).

СРБИЈУ СУ ПРЕИМЕНОВАЛИ У "РИКУ СУРБИУ"

Нажалост или велику срамоту, хрватски фалсификатори су покушали да читаву земљу Србију "избришу" из Дукљанинова летописа, тако што су ту огромну Србију, у хрватској редакцији хронике, преименовали у реку Србију. Наиме, у хрватском старом преводу Летописа⁹², стоји превод: " ... rike, ke ishode iz gor od zapada sunčeneга i pristaju u veliku riku Dunaj, opuj riku zvaše Surbiu", као што је наведено и у издању Летописа (Дукљанин - Мошин, стр 54, напомена 58а). Тако су почињали да ликвидирају Србе! И данас на таквој науци васпитавају наша поунијађена покољења, из српских земаља Босне и Херцеговине, Славоније, Лике и других предела тзв. Војне Крајине. Ову лажну накараду од превода "исправља" Шишић (исто, Дукљанин - Мошин, напомена 58а), тек толико да није баш "рика" или да се то бар мало замаже, овако: "(a što je meju rikama), ke ishode ... opoj (to meju rikaма - БВ) zvaše Surbiju", што се некако може разумети: да се територија низ реке јужног савско - дунавског слива зове Србија; али, пошто се оно у загради не мора ни читати, испада да је Шишић само додао слово (j) у "Сурбију". При томе га није било брига, што босанске реке не теку "од запада сунченега", нити је он "сунчан", ако се мисли на природни закон Сунчевог изласка.

МОШИН НАМЕРНО ИЛИ НЕЗНАЛАЧКИ БРАНИ НАЗИВ "РИКАСУРБИЈА"

Мошин је у напомени упозорио на грешку у називу Србије као "рике Сурбије" и на Шишићеву исправку, за коју вели: "да је тачна по смислу (јер се ријеке наводе у смислу поријечје, слив), али није тачно текстуално према истом мјесту латинског текста". Тако каже: није тачно, а неће да каже да је текст фалсификован. Прихвата Шишићеву исправку, али и оправдава тзв. "хрватску хронику" и себе, јер је и у његовом издању готово исто преведено: "ријеке пак, које теку са планина у правцу сјевера и утјечу у велику ријеку Дунав, назва Србијом". А није "крив" латински текст, иако је мало глосиран, довољно је јасан и тачан за истински превод. Ево тог текста: aquas (је глосирана реч од тачне aquas у ном. и ак. по IV -у деклинацији множине, уместо избачене flumen, - enis) vero, quae a montais fluunt contra septentrionalem plagam et intrant in magnam flumen Donavi, vocavit

⁹² После презрења папске indulgenције и одвајања од Ватикана реформатора М. Лутера, и заокрета хрватско - далматинске политике ка Немцима (тј. ка Аустрији), после пада под Турке угарско - српске Доње Славоније, јајачке бановине и дела Мађарске са Сегедином, хрватским клеро - националистичким опатима из макарске Крајине и Сплита допао је шака, између 1510. и 1530. године, већ преведен на латински Летопис попа Дукљанина, вероватно под насловом "Краљевство Срба". Преписали су га и превели на тадашњи хрватски језик, жестоко га фалсификујући. Тако унакажен Дукљанинов текст Летописа, коме су преименовали и наслов у неутрално "Спис о Готима", намеравали су "похрватити" и присвојити, чим га је Кукуљевећ назвао : "Хроника Хрвата XII вијека". Налазом у ватиканској архиви преписа Дукљанинова превода на латински, то се у савременој историографији, конкретно у издању Летописа од стране Мошина и Шишића, та крађа тзв. "хроника хрвата", назива "хрватска редакција" Летописа или "хрватски стари превод", јер се увидео бесмисао "похрваћивања" хронике о Србима српског попа Дукљанина.

Surbia". Превод: "области (зоне, простор - *plagam*) правцем токова река (*aquaus*), које са планина теку у правцу севера и сливају се у велику реку Дунав, назва заиста Србијом". А ево шта су урадили да тачно не преведу: глосирали *aquaus* у сингулар *aquas*, уопште нису превели главну реч *plagam*, а реч *vego* превели са "пак" уместо: дакако, заиста. Таквих примера фалсификата код превођења има много. А шта ли су тек урадили код преписивања и редиговања из ватиканског преписа⁹³, већ глосираног и фалсификованог од стране далматинских опата преписивача и приложника у ватикански архив, може се замислити.

НЕМА "ЦРВЕНЕ ХРВАТСКЕ" У СТАРОМ ХРВАТСКОМ ПРЕВОДУ ЛЕТОПИСА НА ЈУЖНОЈ ТЕРИТОРИЈИ СРПСКЕ ДАЛМАЦИЈЕ

Ипак, без обзира на кардиналну грешку у називу и положају загорске "земље Србије", тзв. хрватска хроника је у многим случајевима тачнија од Шишићева латинског текста компилираног из више преписа и издања, што значи да је фалсификовање Летописа, после најстаријег хрватског превода на стари хрватски језик, тек настављено и умножено. Хрватски превод не садржи тзв. "Црвену Хрватску", тј. не зове тако Доњу Далмацију, коју је Шишић преименовао у Горњу (како саопштава Мошин, стр. 54). Ево текста из "хронике": *Od Dalme do Valdemina prozva Hrvate Bile, što su Dalmatini Nižnji (tj. u nizini, приморски - BV). I još od mista Dalme do Bandalona grada, ča se sada zove Drač, dotle prozva Donju (Gornju po ispravci Šišić'a) Dalmaciju i to /li/ које Surbiju, ča jest Zagorje*". Овим се каже: од Далме до Драча, званог Доња Далмација, толико је (приморја) Србијино, као што је Загорје. Из цитата се такође види да је назив Хрвати Били, тј. Далмати Доњи или Низијски (приморски) фалсификован у "државу" Бијелу Хрватску, па су уз ту "бијелу", у српско јужно приморје, "сместили" тзв. Црвену Хрватску.

ЈОШ НЕКОЛИКО ОСВРТА НА ТУМАЧЕЊА Ф. ШИШИЋА

Већи смо напред напоменули да је Шишић источну границу земље Србије на Лабу и Ситници, покушао да смести на Скадарско језеро, па се даље тим апсурдом нећемс бавити. Негирајући глосирано име папе Стјепана у тексту Летописа, Шишић мисли да негира цео процес другог крштења Срба, државе краља Светопелека - Мутимира од стране емисара Константина (865) и одржавање државног сабора. Истина је, да у доба саборовања, на ватиканској столици није седео папа Стефан, већ Никола I (858 - 867), кога је наследио папа Хадријан II (867 - 872) а њега Никола II, али се због тога што му је наведено име Стефанус, не може папа, као институција и актер у црквеним пословима сабора у Далми, проглашавати глосом; можда је име Стефанус погрешно уписано од самог Дукљанина или је убачено од стране преписивача, католичких опата, као неки

⁹³ Крајем 1994. на семинару Ист. института при САНУ, један уводничар изјави нешто што је једино ново и вредно било на тој расправи, овако: "Све што смс од Хрвата преузели, а што су они исписивали из извора, преводили и тумачили, све до запете морамо одбацити, јер ништа у хрватској историографији о Србима није тачно написано, све су сами фалсификати и злонамерна тумачења, зато се све мора наново ишчитати, преписати, превести и истумачити". Био сам одушевљен тачношћу ове констатације за мото мога рада, али је тај избеглица испред терора у својој средини, у објављеном материјалу у зборнику тога института, избацио ту констатацију, па уместо за мото срза се она до фус - ноте. Зато он не слази са ТВ екрана, као "Пера Детлић", да га могу слушати и неписмени, јер не воли да напише шта мисли и говори. А нема истине ако човек није слободан, прво у свом срцу и духу. Приговорио сам му пред лифтом у САНУ (иако се директно не познајемо), а он ми обећа да ће "размислити о томе".

синоним или оличење. Нису веродостојна многа имена, чак и краљево име Светопелек је надимак од "краљ Светог пука", али суштина није у имену, већ у чињеници, догађају, податку, стварности. Зна Шишић "свој посао", јер о нестварној, немогућој, лажној, криминалној глоси тзв. "Црвеној Хрватској" пише на око 20 страна, а сам фалсификат се састоји од две речи поменуте два пута, тако што је уз назив јужне српске Далмације уобличено: "Црвена Хрватска". Пункт!

• И помињање цара Михаила (III) за Шишића је убачена глоса тј. фалсификат, иако је тај византијски цар тада био надређен над свим словенским кнежевинама (Бугарском, Србијом, Дукљом, Хумом и др. српским приморским кнежевинама и, наравно, Хрватском) и у пуној сагласности са патријархом Фотијем, носиоцем акције на покрштавању Јужних и Источних Словена и подчињавању њихових цркава цариградској патријаршији. Тражење "стarih исправа" о границама, од цариградског цара Михаила и папе, су таква аргументација за веродостојност одлука сабора у Далми да се ничим не могу негирати, изузев "проглашавањем" да су глосе, па је од Шишића такву судбину морао доживети и римски папа Никола I (Стјепан) и цар Михаило. Тражене исправе о границама Светопелекове - Мутимирове земље су, вероватно, оне "старе исправе" или тапије које је Србима подарио цар Ираклије. Пошто се у "хрватској редакцији" Летописа, не наводе имена Лава и Јована, византијских изасланика, то их Шишић, као важне податке проглашава глосом, тј. да су накнадно од некога убачени, не питајући се ко би други могао нешто да убаци осим далматинских опата, преписивача латинског превода или од стране хрватског издавача, који "није убацио", већ из текста избадио те изасланике.

Мошин (у напомени на страни 55) наводи како је те изасланике извесни Јелић поистоветио са неким доцнијим византијским функционерима у приморју. чак из XI века, чиме је указао на смешне покушаје да се "не призна" сувереност византијске царевине и помињање цара Михаила, као патрона над Светопелековим краљевством из IX века учешћем његових изасланика на сабору у Далми. Све је усмерено ка негирању ваљаности Летописа као извора, пошто су се уверили да је апсурдно његово директно "лохрваћивање" у њиховој "кроници".

Ево шта још пише Шишић: каже да је Орбиново издање Летописа "боље од других" и да је засновано на "бољем тексту преписа" Летописа, а истовремено напомиње да томе Орбиновом изворнику нигде није наишао на траг, да га нема, иако га је тражио свуда у Италији. Нема овде коментара, јер нема ни разума, све је алогија. А Орбини је Летопис издао са италијанског превода ватиканског латинског преписа. Његово издање Летописа сматра се најгорим и стога није ни убачено у српском преводу његова рада "Краљевство Словена" (Београд, 1968).

ДОНАСЕЉАВАЊЕ СРБА (ТОТА) И ВОЈИНА (ВЕЛИЈА) ЗЛОНАМЕРНО ПРОМЕЊЕНИХ У ГОТЕ И АСОЦИЈАТИВНО У ВУЛГАРЕ (БУГАРЕ)

Сада иам је лакше да разумемо оно што пише у главама I - V Летописа, после објашњења података (из гл. IX) у вези: а) допунског (другог) крштења Срба под емисаром цариградског патријарха Фотија лично Константином Ђирилом, за цара Михаила III и српског краља Мутимира (Будимира), по крштењу преосвећеног у Светопелек, у 865. години; б) података о територијалној подели двеју црквених управа и државном устројству власти на утврђеним српским територијама, на сабору у приморској Далми 866. године, на којима су Срби живели од почетка нове ере, како је утврђено према Тацитовој Историји (у гл. I нашега рада).

А) ДОНАСЕЉАВАЊЕ КРАЈЕМ V ВЕКА СРБА ТОТА ГЛОСИРАНИХ У ГОТЕ

Да би се разумело ово усељење Срба - Тота међу балканске Србе, једине староседеоце Балкана, са хеленским народима (Грцима) у њиховом југо - источном делу и Римљанима уз приморски појас са већ романизованим остацима Илира, треба знати да су они у западним крајинама били угрожени од Немаца, а са истока од плачки и заробљавања од скитских народа. Селили су се на југ, после пропасти западног Римског Царства и протеривања Гота, (ако су заиста постојали), међу балканске крштене и цивилизоване Србе, који су 450 година живели под влашћу Римљана, али у својим аутономним провинцијама, са сопственом цивилном и локалном војном влашћу. Веома је битна чињеница да се досељавање међу балканске Србе врши, у оба случаја (гл. I - II и V), преко (из) српске провинције Паноније, земље Тацитових Срба.

При томе, може се рећи да Дукљанин пише Тацитовим методом, тако што народе и вође утврђује и фиксира помоћу вечних природних географских оријентира, значајних градова и чувених личности, од чега се много и лако и данас утврђује на терену или из извора, силогизом или другим методима верификације. Староседеоци Срби нове насељенике Словене - Тоте дочекују борбом, предвођени далматинским и истарским војводом, јер су досељеници груби и нецивилизовани, тј. некрштени, који узурпирају имања и прогоне њих хришћане. И овај податак о одбрани баштина, верификује Тацитове налазе о староседелаштву Срба, на Балкану и Панонији.

Идентификацију Тота са Словенима, и тиме са Србима, утврдили смо у одељку о Мезији (гл. I), јер смо разумели да се Тоти могу идентификовати као Словени и по Тацитовом налазу. Наведене податке у вези досељења Срба - Тота, неуспешно глосираних у Готе, којих тада нема у Панонији и на Балкану, може се из Дукљанинова текста показати у фабули: " ... појави се са северних страна народ, који се звао Готима (без сумње то су Тоти, преименовани од стране преписивача летописа до дефинитивног "изграђеног" текста у ватиканској библиотеци - БВ); био је то дивљи и неукроћен народ", тј. некрштен, предвођен са три брата, по имену Брус, тј. Борис, Тотила као имењак свога народа к Остројило (име словенско или пермута од сличног). Затим се Борис (Брус) попео на престо у "његовој родној земљи", из које су се помолили на граници, а војводе Тотила и Остројило снажном војском ратом задобију провинцију Панонију, "потом дођоше (населише) с јаким (бројним) мноштвом у Темплану". Темплана је вероватно данашња јужна Бачка, јер на то указују називи више познатих насеља: Темерин, Тител, Турија и др. Тотским кнезовима "паганима" изађу са војском у сусрет ради одбране "хришћански" кнезови Далмације и Истре, али су у целодневној борби били поражени, при чему је Истранин погинуо у боју.

Потом су браћа, када се "народ њихов размножи" поделила војску, свакако због планираних праваца даљег усељавања или освајања, тако што је Тотила са својом војском прешао у Истру и Аквилеју (у провинцију Вендику, по Тациту), па онда ушао у Италију и преко многих опустошених градова кренуо на Сицилију, али на путу умре, према "пророчанству слуге божије Бенедикта". Свако ће разумети да је ово о "римокатоличком Бенедикту" убачени фалсификат, јер то не би рекао православни поп. Тако негира и Шишић, чиме признаје да је Летопис српски и православни споменик. Да, Шишић је искрен у ономе што се заиста не може патворити, што је 100% српско, и он тада чува свој ауторитет.

Остројило "уђе са војском својом у Илирик", то јест копнену провинцију Далмацију, а "после крвавих ратова задобије цијелу Далмацију и приморске крајеве, док не уђе и засједе у област Превалитану". Оваква дефиниција: Далмације, цијеле Далмације и приморских крајева, потпуно је идентична оној

како Далмацију и приморје детерминишу Ајнхард и Порфиригенит. Остројила је у Превалитани (јужно од Бара и источно од Скадарског језера) поразио и убио константинопољски цар, па га је наследио син Свевлад (гл. III), на територији од Валдевина (Винодола) до Полоније⁹⁴, "обухватајући како приморске тако и загорске области". Из овога видимо да су нови досељеници завладали староседеоцима. Свевлада је наследио син Селимир (гл. IV), који је "био са свима у миру и све је кршћане љубио и никога није прогонио". Овим се казује да су усељени Срби - Тоти са њиховим владарима, који су се наметнули и Србима староседеоцима, прихватили постојећи земљораднички начин живота и обичаје староседеоца, а можда су за овога владара већ били крштени.

Б) УСЕЉАВАЊЕ ВОИНА - ВЕЛИЈА ПРЕИМЕНОВАНИХ У ВУЛГАРЕ АСОЦИЈАТИВНО У БУГАРЕ

Селимира је наследио Владин, као пети по реду владар, а четврти после Остројила. И он "пође очевим трагом и држаше у миру краљевство своје". Ако би се апроксимативно владавина пет владара временски упросечила на око 23 године, произлази да је ново усељење на Балкан Словена - Воина било око 605. године, почетком владавине Владина. То би одговарало времену владавине Фоке (602 - 610), када су Словени из Паноније и приалпског Подунавља, али и из копненог дела западног Балкана, усељавали у приморске пределе, посебно у источне и јужне грчке земље. Није то досељење био онај случај када су Словени за Ираклија (614) разорили Салону, да би уздрмали преостале Римљане. Стари град Кључ, први пут поменуто у повељи В.маја 1287.

Да> У овом случају Дукљанин описује усељење Срба - Воина (Велија) у копнени део Далмације, као Владинове државе. Према Шишићевом концепту латинског текста Летописа, што преузима и Мошин, стоји да у покрајину Силодуксију "дође мноштво народа са велике ријеке Волге", по којој су примили име Вулгари (и на лат. исто Volga - Vulgari). Фалсификат открива већ истоветна, по облику и значењу, компилација латинског текста и превода. Наравно, Вулгари се асоцијативно подмећу као Бугари, полазећи од давно немогуће и напуштене тезе о Волги и Волгарима⁹⁵, тј. Бугарима као извору свих Словена.

Стога је истина оно што стоји у првом преводу Летописа са латинског преписа (или можда од Дукљанинова превода на латински, који је извршен на старохрватски језик, а који је Кукуљевић назвао "хрватска хроника", где се каже: "...izlize niki puk s mnoštвом pres čisla tja deri ispriko rike velike, ka se dii Velija ... I ti obujaše kraljevstvo ko se zoviše Senobuija. To će razume, скраћено: "многобројно

⁹⁴ Полонија је у делу приморја или ширег копна пре Превалитане, а не код Валоне, како лоцира Шишић, јер је из ње истерана војска Остројила; па би Полонија могла бити, неко од крашких поља у Дукљи, или Полимље.

⁹⁵ Тезу о исходишту Словена по Волги и Волгарима (Бугарима) увео је Рус Петар Ричков, у прегледу Казањске Историје, погрешном заменом Волге са латинским називом Танаис, а када је доказано да Волга није Танаис, seli Дон, та апсурдна теза је напуштена, јер Волга тече поред Москве. За Ричковом су се повели преводиоци и тумачи Беронија, и преварили; тако исто и далматински опати и савремени преписивачи или злонамерни следбеници. Према З. Орфелин, исто, стр. 83 - 84.

људство, испрека велике реке (Саве), дође у предео где се налази Велија (река Сана) и населише се у тој области (жупи) Сенобујији. Значење те Сенобујије, као сложенице од латинских речи, ми разумемо према два значења: а) као сложеницу од Sana + obuiam (obuius), што значи: крај (земља) на сусрету са извором Сане, или на сусрету (ушћу) Рибника у Сану; место сусретања, састанака; приступачно место; и б) као сложеницу од seneo (senex) и obuius, ђа значењем: Место старог зборишта, стари станак властеле, старо државно или војно станиште, јер је у стварности заиста тако било. Стога смо опредељени за друго (б) решење, јер је оно обезбеђивало чување, јавност, па је тако тај крај, државно и владарско порекло, био познат и писцу Летописа и његовим преписивачима. Тамо је традиција провинције Вендике, још из I века када су у окупираним српским земљама организоване провинције римске царевине, тамо је рођење и владарство родоначелника Котроманића бана Пријезде I Земљаничког, чији су наследници, конкретно унук Стеван II, жупе Бањицу са Кључем, Врбању и Земљаник поклонили кнезовима кључким Стефановићима - Вукчићима.

Наше објашњење сагласно је са тезом претече Ј. Руса, искреног Словенца, поштеног тумача и зналца. Наиме, Ј. Рус је први разумео и протумачио да су нови досељеници Срби - Војни, дошли, после преласка велике реке, у предео где се налази Велија (Boliја, Volija, Veliја), тј. река Сана, при чему је објаснио, како наводи Мошин, да ово усељење представља одраз (последницу) "победе Gota над Scirima и Sueborima, око 469. године", (према Јордану, с. 591 и сл), доводећи у везу покрет ових досељеника у Велију са градом Balois. Тај град Baloi налазимо на карти "Подунавље" Вестермановог Атласа под називом Bolentium, на десној обали Драве, које идентификујемо са садашњим Белишћем или Вировитицом испод Билогоре, где се налазе остаци римских грађевина. Очигледно је да ови поменути стари и данашњи градови носе назив по српском племену Бојима или Војима (Boi, Voiorum, Voji, Voiorum) из римске Паноније, како смо утврдили по Тациту.

Када су ови Срби: Воји (Волији, Велији и сл. пермутација) чули за стрздање (од дивљих Гота) српских панонских племена сличног назива Свеборума (Suebi, Sueborum) и Скира (које нисмо запазили код Тацита), подигли су се у сеобу, прешли "велику реку" Саву. и дошли у Сенобујију, јужни изворни предео Сане.

По тим досељеним Србима Дукљанин или глосатор је реку Сану записао по њима Велија, који се назив у етнонимима до данас сачувао, као што стоји и у старом хрватском преводу половине Летописа (конкретно у гл. V). По тим Дукљаниновим досељеним Србима - Војинима и данас се (по попису 1991) у горњем пределу Сане, у општини Кључ, називају села: Велија, Велијашница, Војићи, Велечево, Велагићи, а традицију тих староседелаца носе и села са делимично измењеним називом: Заблеће, Завоље, Биљани, Дубочани. Ови потоњи досељеници дошли су међу Србе староседеоце; а данас се по њиховим појединим племенима називају места или предели: Врбљани (по Vrbima - Urbima), Растока и Ресеновача (по Расима - Рацима), Љубине (од Lubinicha). По Војима - Бојима (Волијама) вероватно су названа и следећа места: Волари, Шипово; Волар, Приједор; Бојиште, Сански Мост.

ИСПРАВКУ ФАЛСИФИКАТА ГЛОСИРАЈУ ПРЕВОДОМ

При крају убаченог пасуса (у гл. V) стоји да Владин, краљ Срба на западном Балкану склопи мир са преименованим тзв. Готима и Вулгарима, наводно, по угледу на константинопољског цара⁹⁶, па Вулгари после тога изграде

⁹⁶ Царски савез са тзв. Западним Готима на територији Тракије описује Г. Острогорски у Историји Византије, без навођења извора и о Готима и о савезу.

себи засеоке и села; наравно, реч је о Војима - Волијанима насељеним на показаној територији горњег тока Сане, а не у доњем Подунављу, како се уbacherним пасусом описује насељавање несловенских Бугара 680. године. О апсурду алогије по којој пети по реду владар Владин, од рода Остроилова вође досељеника (око 500. године), потписује "савез" са својим народом и истородним Војинима досељеним за његове владавине (око 600), не може се изводити никакав коментар.

Ипак, на истом месту налазимо исправку или тачну констатацију о томе ко су Готи и Вулгари. Ево о томе превода: "Оба народа почеше се узајамно волети, то јест Готи, који су и Словени, и Вулгари, а највише зато што су оба народа били погани (!) и што су имали исти језик". Пошто су ову исправку о истонародности два народа, вероватно од поштеог преписивача нађену директно у Дукљаниновом преводу списа на латински, преводом са "пагани" и "који су и Словени", издавачи опет унаказили, то полазимо од Шишићева интерполираног латинског текста: " ... utrimque (грешка је utrique) populi valde inter se diligere id est Gothi, qui et Sclavi, et Vulgari, et maxime quod ambo populi gentiles"⁹⁷, essent et una lingua esset omnibus". Превод: " ... са обе стране моћни народи почеше се међусобно пазити (и без савеза - БВ), јер и с т и (народ) бише Готи, који и Словени, и Вулгари, и то највише стога што су оба народа (тј. Готи-Словени или стварно Словени-Тоти и Воји-Волијани, Велијани - БВ) истог генског порекла (истонародници) и једног језика бише сви".

Показали смо догде све о убаченом називу Готи за Словене - Србе; укупно у четири случаја: у првој глави, уз "појављени народ са севера" Паноније, дописано је "који се зваху Готима", уместо оригиналног Словени или можда Срби; други пут (у гл. II) када су пред тзв. Готе изашли браниоци Далмације и Истре, јер су досељеници населили Темплану у Панонији; трећи пут овде (у гл. V) и четврти пут у криминалној конструкцији да је српски поп свој спис, наводно, под оригиналним називом "Libellum Gothorum" превео на латински па се ок латински зове "Sclavorum regnum"!

Овим смо довољно објаснили почетне главе текста Летописа попа Дукљанина, о два допунска насељавања Словена - Срба међу Србе балканске староседеоце. Убачени фалсификат са Готима, којих тада није било на Балкану к никада у Панонији, у целини је показан и оспорен самим наводима из текста и уведеним аргументима у модел анализе из стварног практичног живота са терена и извора, са којима је појачано објашњење и верификација. Текст који следи (у глави VI и гл. VII) је убачени фалсификат, пошто је очигледно да се прекида излагање о мирном и стабилном животу, избачена су имена краљева, све је замућено. Наиме, после краља Владина "који пође очевим спопама и држаше у миру краљевство својих предака", наравно, Срба из римског доба описаних по Тациту, уводи се (у гл. VI) његов злочести син Ратимир⁹⁸, "који је био непријатељ

⁹⁷ Мошин у напмени каже да код Орбина стоји "pagani", док у ватиканском, тј. интерполираном Шишићевом тексту стоји "gentiles", а у преводу код Мошина стоји "пагани" по Орбинију, иако му је латински текст по Шишићу. Ето шта и како чине: једно пишу - друго преводе, вероватно са злим намерама; иначе је логичније и научнику часније да своје неслагање стави у напомену или заграду уз саму реч или израз са чиме није задовољан (што није тачно).

⁹⁸ Ф. Шишић каже за овога Ратимира да је непознат, и додаје: "Панонско - хрватски кнез тога имена, који је живео око 829 - 838. не може никако доћи у обзир, јер се поп Дукљанин уопће нигде и никад (ето како слага да би одстриано Тацитове Србе из Славоније и целе Паноније, због чега морамо све цитирати и самостално преводити - БВ) не обзира на панонско - хрватске стране". Ми не знамо ништа о панонском Ратимиру, па Шишићеву крађу тога кнеза не можемо друкчије оспорити него оним што

кршћанског имена" и њихов прогонитељ "док их Бог не обиђе и не ослободи". Затим су фалсификатори убацили (у гл. VII) неименована четири брата владара који владаше сваки по редоследу, а шта су све избацили не може се ни претпоставити. Због ових и оваквих фалсификата, не може се даље пратити хронологија владања, мада она сама по себи ништа не доприноси објашњењу.

Континуитет Дукљанинова текста се наставља (са гл. VIII), где се описује краљ Светомир, отац Светопелеков", који владаше око 835. до 861. године, јер се каже да је у време његове владавине филозоф Константин - Ђирило био у мисији код Хазара. Ове чињенице се готово не разликују од личности и хронологије по списима Порфириогенита, па смо Светомира разумели и на почетку анализе идентификовали са Властимиром, оцем Мутимира, Клонимира и Гојника, поменутих у царевом спису (како показујемо у гл. IV).

МУТНА ПИСАНИЈА У ИСТОРИОГРАФИЈИ О ГОТИМА И БУГАРИМА

Чини нам се да је из Дукљанинова списка неке податке о Србима, фалсификоване као да су Готи и Вулгари (Бугари), некритички преузела историографија. Осврћемо се укратко у вези с тим на оно што стоји у поменутој Историји Византије од Г. Острогорског, јер се главна дешавања о њима стичу на територији Византије, практично у доњем Подунављу, понекад у читавој Тракији. Наиме, стиче се утисак из њиховог описа да тзв. Западни Готи чине дар - мар по Тракији, уз помоћ Хуна и Источних Гота наводно из Паноније. А после пораза код Једрена 378. године, каже се да је са њима Византија ушла у државни федерални савез и, истовремено, да су постали плаћеничка војска. Но, да цитирамо (са стр. 72): "Пошто су се Готи повукли преко Балкана (тј. у одређену територију у доњем Подунављу - БВ), цареви су склопили са њима савез, foedus. Источни Готи су настањени у Панонији а Западни у северном делу Тракијске дијецезе. Они су уживали потпуну аутономију и добијали високе плате, & били су дужни (јер су уговором добили статус плаћеничке војске - БВ) да као федеранти (нису могли бити и федеранти као део царевине са "потпуном аутономијом" када су плаћеничка војска са "високим платама" - БВ) пруже царству војну помоћ". Све је то навео без икаквог ослонаца на изворе, осим што о федерантима наводи неку литературу, по чему се може ценити да је прихватио погрешно тумачење Диоклецијанових Фоедуса, јер се у овоме случају, од више значења, могу тумачити само као плаћеничка војска, а не федерација, јер федерација подразумева земљу насељену сталним становништвом, тј. земљорадницима и пратећим занатлијама, а то није случај са пљачкашком војском Готима, нити сам Острогорски наводи извор или тврдњу да су они стални становници доњег Подунавља. Но, и то што је навео да су "настањени", може да значи да су стално насељени, за некога ко се не буде критички односио према таквој констатацији. Што се тиче "настањености" Источних Гота у Панонији то је прави апсурд, компилација или плагирање Дукљаниновог фалсификованог списка, из којег смо

смо истражили у овоме што објављујемо и у VHI делу рада, где се потврђује ово што смо у овом издању о Хрватима навели и још доказали: да све до 1745. године не постоје Хрвати, ни име хрватско у Панонији и Славонији, јер су тек од те године добили право од аустријских царева да присвајају "кајкавце" на западном делу Славоније; од тада су се почели усељавати, из кварнерског приморја, међу штокавске Србе у Војним Крајинама, док се хрватско име у штокавској Славонији спомиње тек од 1868. године.

⁹⁹ Анализу Летописа (после гл. IX) не објављујемо у овоме издању, због конципираног обима издања, мада тиме, можда, ускраћујемо интересовање читалаца, до евентуалног комплетног издања наше студије, "ако нам бог помогне", јер многи нису хтели: један епископ, министри, богаташи...

ми Готе као народ потпуно оспорили.

А када су тзв. Заладни Готи "отишли" у Италију под Аларихом и разорили Рим (410), Острогорски је Источне Готе "преселио" у Византију, тј. у доње Подунавље, да се још 100 година с њом играју жмурке, да би и они коначно 493. "отишли" у Италију "по наговору" византијске владе. У току целокупног шетања и ратовања те две "врсте Гота", како су их из магле произвели вероватно германски историографи, Острогорски нигде не помиње Србе или било који други народ у Мезији, Далмацији, Вендики на Уни и Либурнији, да се неко сукобљава са тим Готима "када су ишли" у Италију, јер су морали прећи преко тих провинција или Паноније, које све по Тацитовој Историји држе Срби као староседеоци. На крају је навео да "отишли" Готи, у Италији за Јустинијана и Велизара, средином VI века, имају свог вођу главом Тотилу, па се бојимо да то није тамо оживео онај Дукљанинов Тотила, који је умро јуришајући на Сицилију заслугом "пророчанства светог Бенедикта", а за кога смо нашли да носи име по својим Словенима - Тотима. Наравно, Острогорски не наводи никакав извор о томе Тотили који води "отишле" или од Срба протеране Готе.

Цитат о Бугарима у српској Панонији (стр. 200): "Пошто је Карло Велики разбио аварску силу, панонски Бугари су успели да се ослободе аварске власти (као да описује Прикавказје и Прикаспиј где је добри фашиста К. В. дошао да спаси или уништи неке ваневропске народе који су дојездили да се сиромаси мало напљачкају - БВ). Бугарска држава знатно је ојачала и много се проширила: на Тиси се граничила са Карловим царством. На бугарски престо у Плиски попео се Крум, поглавар панонских Бугара (а то је нелогично да из тако "проширене" преко толико градова на Трајановом путу хан Крум опет оде у стару престоницу Плиску имењакињу птица мочварица - БВ) ... У пролеће 809. г. (као да је битно што је "пролеће" - БВ) Крум је напао Сердику, срушио тврђаву и побио посаду (не каже да ли је извршио пљачку иако је једино због тога нападао - БВ). Византијски цар није оклевао (100 пута је битније да је навео име Нићифора - него да "није оклевао" - БВ), продро је све до Плиске (јер и није било друге бугарске територије него око Плиске, док реч "све до" ако нема и "одакле" не казује ништа - БВ), а после импресивне демонстрације кренуо на Сердику (међу њене Србе - БВ) и обновио срушену тврђаву". Сруши тако "јаку и проширену" Бугарску "импресивно" као кулу од ораса.

Читалац ће из цитата (гл. III) од Карловог секретара лако разумети да је граница Франачке државе фиксирана на Дунаву, а не на Тиси, по старом праву Римског Царства, јер је Карло (800) вољом папе "постављен" за цара Свете Римске Царевине, али је зато на Истоку изгубио "стадо", осим уског појаса око Салонитанске митрополије. Не негирамо да су управо почетком IX века Бугари више пута упадали, преко Искара и Старе Планине, и пљачкали српску Велику Моравију, Банат и друге српске пределе, кад год нису могли пљачкати по Тракији, јужно од планине Балкан, али никада нису дуже остајали ни у једној земљи па ни у Банату. Ни овом приликом не позива се Острогорски на изворе, а опет нигде не спомиње Србе, једини словенски староседелачки народ у југоисточној Европи, али зато црта карте тзв. Бугарског Царства по српским земљама. А што да тако не чини и Рус, ако то исто, што и он, пишу српски преписивачи.

ГЛАВА IV СРБИ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ ПОЧЕТКОМ X ВЕКА ПРЕМА СПИСИМА ЦАРА ПОРФИРОГЕНИТА

С обзиром да су Срби, по Тациту, староседеоци у провинцији Панонији и балканским провинцијама Мезији, Илирику, Далмацији, Вендики и Либурнији, тј. свуда осим у грчким земљама или провинцијама (Македонији, Тракији са доњим Подунављем, Тесалији, Хелади и Пелопонезу), тиме је решено питање досељења Срба на Балкан - и временски и земљишно (локацијски). А када је пропало западно Римско Царство и ослабило источно или Византија, Срби из Паноније и балканских провинција су се уселили и у грчке земље, као што смо показали. Стога је потпуно нетачно оно што је цар хроничар Порфирогенит навео (у спису ДАИ) о времену и начину досељења Срба на Балкан. Наводно, архонт Срба са "пола народа" из мале земље Војке прибеже цару Ираклију, који Србима додели земљишне тапије на великим територијама, и то оним Србима који су се повратили из још мање Сервије крај Олимпа и покајали се због те грешке. Са том "половином Срба" цар је населио четири српске земље у приморју: Дукљу, Травунију, Захумље и Паганију, као и "садашњу" њему савремену Србију, која се, из његова описа, разуме као територија од Метохије до Лике, Крбаве и Гацке, тј. до "истарског горја", докле се, по њему, простире провинција Далмација. Све су те земље биле насељене Србима и за Тацита, у горе поменутим провинцијама. Вероватно млађани цар није читао и проучио о којим народима, осим Грка и Римљана, пише Тацит, већ се послужио неким извештајем по предању, јер је тешко помислити да је намерно грешио, осим ако му то није саветовао мудри савладар и таст Роман.

У вези описаног досељења Срба на Балкан, по Порфирогениту, вреди само то што се може извући констатација: да су поменуте српске земље, већ садржане у Тацитовој територијалној подели провинција, у којима наводи војску, личности и објекте седам српских племена; стога се и Порфирогенитови списи могу сматрати континуираним извором о српским земљама и тиме о Србима. Међутим, довољно је тачно оно што цар пише о Србима као савременик, као посматрач и бележник догађаја у првој половини X века. Али ни тада готово ништа не говори о насељеним Србима и њиховим Склавинијама и Сервијама на југу Балкана, тј. у Византији, које су постојале и до почетка XI века, као што смо показали. Но, о Србима и њиховим земљама и кнежевинама, нужно је говорити према Порфирогенитовом налазу, јер је разлика 800 година између периода о којем пишу Тацит и Порфирогенит; изменили су се називи провинција и територија, генетски су српска племена хомогенизована у општи назив: Срби¹⁰⁰, мада се и код Порфирогенита они називају и по територијама: Далмати, "словенски народ", Дукљани, Травуњани, Пагани, Захумљани, Морављани ...

Но, без обзира на неприхватљивост Порфирогенитова описа о добу насељавања Срба на Балканско полуострво и др. нелогичности у вези с тим, показујемо шта и како он каже. Наиме, он (у глави 32. ДАИ) бележи: "Треба знати да Срби воде порекло од некрштених Срба, названих и Бели, насељених с оне

¹⁰⁰ Нека племена су се сепарирала од Срба: прво она у доњем Подунављу, кроз државно - племенски савез са несловенским Бугарима, у "својствени ентитет" под бугарским називом; она што су становала уз северо - карпатске и јадранске планинске венце - "ХРbВЕТb" сепарирала су се као Хрвати (Сробати), после црквене поделе територије између две црквене управе (на сабору у Далми, 866) када су, већ звани "Хрввети", подпали под салонитанску митрополију, тј. под папску врховну управу. Такво порекло Хрвата налази П. Ј. Шафарик: "Serborum gens quos etiam Chrobatos vocant" (Српски народ који се још Хрватима називају).

стране Турске (тј. Мађарске), у крају који се код њих назива Бојки¹⁰¹; њима је у суседству и Франачка, исто тако и велика Хрватска, она некрштена, која се назива и Бела. Тамо су дакле ови Срби од давнина (по Ј. Цезару, Невклери и Тациту - БВ) насељени. Пошто су два брата наследила власт над Србијом, један од њих, преузевши половину народа, пребегне Ираклију цару РOMEЈА; цар Ираклије га прими и као место насељавања даде му у солунској теми Сервију, која од тада тај назив носи. Срби на језику РOMEЈА значи робови ... Ово име добише Срби, јер постадоше робови цара РOMEЈА. После неког времена исти Срби одлуче да се врате у своје земље и цар их отпусти. Кад су прешли Дунав покају се, и преко стратега који је тада управљао Београдом, јаве цару Ираклију да им дадне другу земљу за насеље. И пошто садашња Србија (у унутрашњости Далмације и средњем Балкану из X века - БВ) и Паганија" ... и остале поменуће српске приморске земље, "беху под влашћу цара РOMEЈА (како се у државничком значењу називаше стари Грци - БВ) ... цар у овим земљама (опустелим) насели исте Србе и беху они потчињени цару РOMEЈА; цар њих покрсти доведши свештенике из Рима и, научивши их да правилно врше дела побожности, изложи им хришћанско вероучење".

Већ у општем ставу о досељењу Срба, каже се да су се Срби истодобно населили: у земље Србије у унутрашњости, Паганију, Захумље и Травунију са Конављем. Исто тако (у главама 33, 34 и 36) изричито се каже да су Захумљани, Травуњани са Конављанима и Пагани Срби, досељени за истог архонта. Подразумева се да су и истодобно насељени (сви за Тацита - БВ) Дукљани родом Срби, јер цар каже: "да прелази на описивање Срба", од главе 32 до 36, пошто је претходно описао Хрвате у глави 31, док су главе 29 и 30 заједничке за све. Подразумева се, да су Дукљани Срби, и стога што је Србе Дукљане описао у глави 35, одмах после Травуњана (34) и Захумљана (33), па тек потом, као последње, описао Пагане (Неретљане) у глави 36, јер су они крајишници или граничници са Хрватском на уиџу Цетине, а не Дукља, па је тиме испоштован етнички принцип "преласка на описивање Срба". Овим је по изворима довољно казано и објашњено ко су Дукљани или Зећани, тј. оновремени Црногорци, па су друкчије приче о њима беспредметне у нашем даљем истраживању. Показали смо (у гл. III) да су и дукљанско приморје уселили Срби - Тоти одмах по паду Римског Царства (476. године) и завладали Дукљом.

ЦАР ПОРФИРОГЕНИТ ЈЕ У СПИСУ ДАИ НАИВНО ПРЕСЕЛИО МАСОВНО НАСТАЊЕНЕ СРБЕ ИЗ ЈУЖНОГ У ЗАПАДНИ ДЕО БАЛКАНА

Из извора старијих од Порфирогеновог списка ДАИ произлази оно што смо показали (у гл. I): да су Срби били масовно настањени и у јужном делу Балкана¹⁰², још пре цара Ираклија, где су формирали многе сталне Сервије или Склавиније, са својим обичајним управљањем. За Ираклија су Срби крштени и ступили у ред хришћанских цивилизованих народа, а Склавиније легализоване као фактичко стање. Оне су тек постепено прихватале градску, односно централну византијску власт у својој интерној регулативи, и тај процес византизације трајао је и током Порфирогеновите владавине. Но, Срби из Сервија - Склавинија су били лојални грађани, па су убрзо постали и саставни чланови патрицијских слојева: војне старешине, научници - филозофи, хришћански

¹⁰¹ Бојки је, према Тацитовим *Voionum - Vou*, романизовани превод - треба ВОЈКИ (према ВОИ, ВОИНИ).

¹⁰² Балканско полуострво, краће Балкан, назвали су западњачки или турски креатори према турској речи: балкан = планина; тако је преименована Стара планина, у источном делу ланца, у (планину) Балкан, па по њој цело полуострво.

емисари, царски намесници, чак, и сами цареви, као што су: војсковођа Тома Словен, цар Михаило I Рангабе, верски и културни словенски емисари браћа Ђирило и Методије и др.

Од многих јужних Склавинија - Сервија цар хроничар је показао само Сервију, између Тесалије и западне Македоније, и то тако: што су се наводно из ње Срби, за Ираклија, повратили "назад у своје земље", тамо преко Дунава и Саве! Тако је љубитељу књижевности и уметности цару Порфиригениту, рођеном у раскоши пурпурне боје¹⁰³, вероватно, саветовао мудри савладар и таст Роман I, или је млађани писац тако некритички прихватио из ранијих несигурних извештаја, када је на Склавиније гледано непријатељски, са очекивањем и жељом да се повратак Срба заиста и догоди. По томе како је написано, произлази да су Срби пренебегли територију дугу 800 км. од Срема или Баната, да би се населили у доста пасивном крају земље Сервије. Како дошли тако - и отишли, опет преваљујући толики простор, а да на њему цар хроничар не записа друге Србе. И када су се ти малени колони покајали, па преко београдског стратега, можда главом Србина, затражили да им цар Ираклије, ни крив ни дужан, додели нове земље, добри цар то учини, па са тим Србима из малене Сервије насели читав западни и средњи Балкан, осим северног приморског дела који је нешто раније, како је смандрљано (у гл. 30), дао Буги мајци и предводници свих Хрвата¹⁰⁴. Заиста наивно и карикирано, ако савладар Роман није мислио да је мудро. А није, јер, свега 25 година по смрти цара хроничара, диже Србе на устанак Самуило и уједини јужне српске земље у границе своје Охридске Царевине, а међу првима је ујединио Сервију ислод Олимпа и Томорску српску жупу југозападно од Охрида, па онда све до Хума и Видина, Сердике и Велбужда, готово пола српских земаља, да би се из Далмације преко Босне и Рашке вратио у Охрид.

ЈЕДИНСТВЕНА СРПСКА ДРЖАВА ЗА ВЛАСТИМИРА И МУТИМИРА

Од треће деценије IX века Срби организовано живе у познатој српској држави под Властимиром. Такав развој јединства и државности код Срба уследио је из сплета међународних околности, односно због слабљења централне власти византијске царевине - покровитеља над српским земљама и сепарираном Хрватском у њеном приморју. Сам Порфиригенит записује о слабљењу централне власти Византије и потпуном аутономном осамостаљењу Срба и сепарираних Хрвата од њене зависности, почетком треће деценије IX века (у гл. 29. ДАИ), овако: "Пошто је царство Ромеја, због млитавости и неспособностк тадашњих царева дошло до руба пропасти, а нарочито за Михаила Муцавог (тј. Михаила II, од 820 до 829), становници далматинских градова посташе самостални, непокоравајући се ни цару Ромеја нити иком другом, па шта више, и тамошња племена¹⁰⁵: Хрвати и Срби и Захумљани и Травуњани и Конављани и

¹⁰³ На грчком се пурпур (боја, љубичаста) назива "порфири", отуда је друго име цару Константину VII (913 - 959) Порфиригенит, рођеном у пурпурној соби породиља.

¹⁰⁴ У некој од наредних фус-нота показаћемо још нека литерарна претеривања и хиперболе код Порфиригенита; мада је посебног карактера овакво третирање исељења Сервије и јужних Срба, па потом њихово пресељење у римску провинцију Далмацију, од Бара до истарског горја и Дунава.

¹⁰⁵ И из ових јасних одредница: а) "становници далматинских градова", тј. лучких градова у приморју, што их је од Римљана наследила Византија или Ромеја, и б) "и тамошња племена", у тој приморској Далмацији, долазимо до закључка: под Далмацијом, коју Порфиригенит описује, подразумева се само њено уже значење - приморска Далмација, а не и велика римска континентална провинција Далмација,

Дукљани и Пагани (тј. Неретвљани), одвојивши се од царства РOMEЈА, постадоше самостални и независни, непокоревајући се никоме". Готово иста оваква констатација поновљена је и у "Животу Василија I" (Виз. Извори, II, гл. 52, стр. 79), при чему је Порфиригенит (у гл. 54) описао да су, после појачаног утицаја Византије и добротинства учињеног за оне у Далмацији, "горе наведена племена... похитала да поново дођу под раније господарство и да се врате у покорност према ромејској власти..." Вероватно је повраћај далматинских Срба и Хрвата под византијску царску милост, остварен већ у доба владавине Властимира, а свакако за Мутимира, као што се може закључити из чињеница које следе, као и описа Срба и њихових земаља према Тацитовој Историји, списима Ајнхарда и Летопису попа Дукљанина. Јака државност Срба огледа се из ратова са нападачима Бугарима, које воде за своју слободу и територију већ за Властимира. Тај трогодишњи српско-бугарски сукоб, тј. рат са пљачкашким нападачима Бугарима, догодио се за кнеза Властимира и хана Пресијама између 836. и 852. године.

Порфиригенит два рата Срба са нападачима Бугарима описује овако: "... пошто је умро онај архонт Србин који је пребегао (тј. прибегао, пришао - БВ) цару Ираклију, по наследству завлада његов син, а потом унук и тако редом архонти из његова рода. После извесног броја година роди се од њих Вишеслав и од њега Радослав и од њега Просигој и од њега Властимир; и до овога Властимира Бугари су живели мирно са Србима, као блиски суседи, волећи једни друге, налазећи се у служби и потчињености према царевима РOMEЈА и примајући од њих добротинство. За владе истог Властимира зарати против Срба Пресијам архонт Бугарске желећи да их потчини, али ратујући три године не само да ништа не постиже, већ изгуби већину своје војске. После смрти архонта Властимира наследише власт у Србији три његова сина: Мутимир, Стојимир и Гојник, поделивши земљу. За њихово време појави се архонт Бугара Михаило Борис¹⁰⁶, желећи да освети пораз свог оца Пресијама и отпочне рат; и Срби га тако потуку. те заробе његовог сина Валадимира са дванаест великих бољара. Због синовљевих мука, иако преко воље, склопи мир са Србима. Желећи да се врати у Бугарску и плашећи се да га Срби негде на путу не пресретну из заседе, затражи за своје обезбеђење децу архонта Мутимира, Борена и Стефана, који га

коју исти цар детерминише правцем од Бара до "истарског горја" (тј. истарског залеђа), па отуда до Дунава правцем река Купе и Саве. На територији те копнене (континенталне) Далмације нашао је Ајнхард (812 и 822) народ Србе, а у њој Порфиригенит описује "земљу Србију" (садашњу и крштenu тј. балканску у границама своје царевине). Онај ко не буде пошао од Порфиригенитове дефиниције територије провинције Далмације и искуственога начела о два садржаја Далмације, никако неће моћи да истински сазна и разуме, због несинхронизације извора, масовност балканских Срба и величину њихових насељених територија, на којима су живели и 1991. године, непрекидно од половине I века, када их као староседеоце описује Тацит, у провинцијама Римске Царевине: Панонији, Мезији, Илирику, Далмацији, Вендики и Либурнији.

¹⁰⁶ Ако се "за њихово време" појавио Михаило Борис, који је крштено име "Михаило" добио приликом крштења Бугара 864. год, онда је и рат избио те године и браћа Мутимирова владала у својим областима, али их је исте или следеће (865) године, Мутимир развласто, уводећи принцип једноначалија власти, чиме је ојачао "земљу Србију" и ујединио све српске земље. Тај принцип увео је на сабору у Далми, 866. године, као што се види код Дукљанина.

спроведоше читавог до границе, до Раса¹⁰⁷ ... Нешто доцније посвађају се иста три брата архонти Србије и пошто Мутимир, један од њих, надјача и желећи сам да влада ону двојицу зароби и предаде их у Бугарску, задржавши под својим старатељством једино сина брата Гојника по имаену Петра, који одбеже у Хрватску”.

Из предњег описа сазнаје се за дужи период континуитета државности јединствене Србије. Она је, после краћег периода независности, живела у милости и потчињености византијских царева, као вазалска земља. Живело се у српским земљама доста мирно, без већих сукоба; наслеђивали су на престолу синови очеве. Од владара, Порфирогенит наводи имена још три српска кнеза, пре Властимира и упућује на постојање више неименованих наследника, после првог кнеза који је предводио досељавање Срба. То све говори о континуитету аутономне власти у држави Србији, мада је она била у саставу византијске царевине, у најбољем случају у вазалском положају. Победама над пљачкашким и узурпаторским Бугарима за Пресијама и сина му Бориса Михаила, учврстио се војни и политички углед Србије, а њене победе казују да је била много већа и многољуднија земља од Бугарске, на чијем челу су дуго стајали ратоборни несловенски бољари и ханови, јер им је Борис први христијанизовани и словенизовани владар. А као њен савременик Порфирогенит описује Србију као територијалног колоса и јединствену државу: од Расине (не Раса, јер се тада за Рас не зна!) и Велике Мораве (“Моравији кнежевини”) до Лике и Гацке.

После смрти оца им Властимира (око 855), владала су у земљи Србији три брата у подељеним покрајинама, вероватно тако што је најстарији Мутимир управљао централном зоном земље низ сливове река Дрине и Босне; средњи Стојимир источним кнежевинама Моравијом и Рашком; док је најмлађи Гојник владао западном територијом земље Србије, низ сливове река Врбаса, Уне, Глине и Коране, тј. кнежевином Доњом Србијом. Одмах после победе над Борисом Михаилом, браћа су се нешто посвађала, из чега је проистекла победа Мутимира, који је развластио браћу у њиховим покрајинама, чиме је увео принцип једноначалија (јединства) државне власти, изједначивши државне интересе са личним, што је допринело снази и јединству српске државе. Мутимир је спровео поновљено (друго) крштење Срба, под емисаром Ђирилом, чиме је Србија дефинитивно ушла у круг модерних хришћанских земаља, следећи хеленску културу византијске царевине. О томе крштењу смо посебно говорили, приликом анализе Летописа попа Дукљанина. Тај сјајни владалац, столовао је самостално и дуго (до 891), остављајући власт најстаријем сину Прибиславу, што је сагласно уведеном принципу јединства државне власти.

Међутим, Прибислава је исте или следеће године сменио са престола Петар Гојниковић, пошто се вратио из Хрватске, где је био у избеглиштву после смене му оца Гојника. Одласком Петра у суседну Хрватску, потврђује се теза да је Гојник заиста управљао најзападнијом облашћу коју идентификујемо са облашћу Доња Србија, од које после традицију настављају Доњи Крај и Доња Славонија, западно од Уне. Петар је мудро владао земљом Србијом (892 - 917), без већих замерки са суседима: Угарском, Хрватском, Византијом и Бугарском, док га бугарски хан Симеон преваром не зароби, да би после тога чврстог владара, своје пљачкашке одреде и хорде Печенега усмерио на уништење Србије (924), јер

¹⁰⁷ Одредница “до Раса”, није добро преведена; уколико се мисли на град Рас, као што се преводом асоцира, а то није тачно, што ћемо оспорити, као велику заблуду наше савремене преписиваке историографије.

му је била ускраћена хајдучија по Византији.

ТЕРИТОРИЈА И ГРАНИЦЕ КОНТИНЕНТАЛНЕ ЗЕМЉЕ СРБИЈЕ ПОЛОВИНОМ X ВЕКА

Цар Константин VII Порфирогенит (913-959) географски описује јединствену етнички хомогену земљу Србију¹⁰⁸, као савременик Петра и Часлава. Нема сумње да је цар био добар познавалац карода и територија свога царства и суседа, и тиме се оно што као савременик описује може узимати као поуздан извор, изузев неких грубих грешака у вези са оријентацијом према странама света или хиперболичних описа драматичних догађаја. Ево шта је о етничкој и територијалној слици и географском положају ране Србије и приморских српских земаља, као и Хрватске, цар написао (гл. 30, ДАИ, В. Извори II, стр.33). Прво је навео, без неког системског редоследа, да се Хрватска састоји од једанаест жупа, са називима: Хлевиана (Ливно); Ценцина (Цетина - место); Имота (Имотски); Плева (пермутован назив од имена римске путне станице Пелве) западно од Ливна; Песента је вероватно Сењ, односно Синац у општини Оточац, лат. *pes m, pes reirectus*, стопа, дужна стопа, фиг. мало место, увалица, или *pestis*, сиромашно, сиротињско, јадно место, планински сточарски крај, као што и јесте Сењ и цела општина; иначе, ова Песента нема везе са Песетом (Пестом) са Уне из XIII века; Тнина је Тињ код Бенковца или Тињан код Пазина, трансформацијом Тина, Тињ, Тињан, јер не може бити Книн, пошто "Т" са 6 - сигма чини грчко "тЦ", а не лат. "С" чит. "К", па Тн не може бити "С" тј."К" у Тпепа, и није Книн, ве* Тињ; Сидрага¹⁰⁹ је Мошћаничка Драга код Опатије; Бребера је Брибир у општини Цриквеница; Нона је Нин као део Равних Котара до Новиграда; Нина је жупа под Велебитом, од ушћа Зрмање до иза Карлобага; Параталасија - Параморе је окс обривачког залива до Новиграда, са градом Кори (Карин).

Цар хроничар наводи у Хрватској и девет населених градова, по којима је названа већина поменутих жупа. Локацију тих градова ми налазимо у следећим пределима: *Belogradun*, Белград је место у општини Цриквеници; *Belitzin* - Белицин је неко од места: Бело, Бело Село, Бела Водица у општини Делнице или Белино у општини Бенковац; Тепен је Тињ, главни град истоимене жупе; *Scordona* је Скрадин; *Chlebena* је Ливно, град истоимене жупе; *Stolpun* - Столпун је место Стобреч у општини Сплит или место Столац, општина Сињ, а сам Сињ неки виде као жупу Нину, налазећи јој алтернативни назив Смина - Сињ, што има логичку подлогу, с обзиром на насељеност Хрвата према Сињу и Ливну; *Cori* је Карин у

¹⁰⁸ У саставу јединствене земље Србије за Властимира била је и Травунија, а за Мутимира и Часлава све приморске српске земље, што се потврђује и према Летопису попа Дукљанина. Порфирогенит о томе јединству наводи пример Травуније (у гл. 34), речима: "Земља Травуњана и Конављана је једна. Тамошњи становници воде порекло од некрштених Срба, који су ту живели од оног архонта који је пребегао цару Ираклију из некрштене Србије до архонта Србије Властимира. Овај архонт (кнез) Властимир даде својој ћерци за мужа Крајину, сина Велаиса (Белоја је роман. од "Велаис" - БВ) жупана Травуније. Желећи да прослави свога зета, именована га за архонта, учинивши га самосталним (у границама Србије - БВ). Од овога се роди Хвалимир, а од овог опет Чучимир. Архонти Травуније увек су били под влашћу архонта Србије..."

¹⁰⁹ Сидрага је сложеница од лат. синус, залив, увала, скровито место, и слов. речи "драго", пријатно, дражесно, лепо, драго место, као што је опатијски залив.

жупи Парамору; Slabosa је Карлобаг, град жупе Нина, као што јој ми налазимо локацију, мада не негирамо Сињ као алтернативу.

Цар је додао: " и њихов бан држи под влашћу Лику, Крбаву и Гацку". Дакле, у Далмацији (до Крке) беху само четири жупе, а седам их је уз "хрватско приморје" до Пазина, у матици хрватског етноса.

Затим је констатовао: "Споменута Хрватска, као и остале Склавиније (тј. приморске српске кнежевине - БВ) географски леже овако: Дукља лежи према кастелима Драча тј. од Љеша, Улциња и Бара иде до Котора, а планинским странама граничи се Србијом. Од Котора почиње архонтија Травунија и пружа се до Рагузе, а својим планинским странама граничи се Србијом. Од Рагузе почиње архонтија Захумљана и пружа се до реке Неретве и према приморју до Паганије, а планинским странама према северу (тј. према северозападу ка жупи Имотски - БВ) граничи са Хрватском, а спреда Србијом (спреда, ка северу, су такође планинске стране - БВ). Од реке Неретве почиње Паганија и пружа се до реке Цетине (тј. ушћа Цетине - БВ) и има три жупе Растоцу, Мокро и Дален ... Од реке Цетине (тј. од ушћа или доњег тока Цетине - БВ) почиње земља Хрватска и пружа се према приморју (тј. уз приморје - БВ) до границе Истре, односно до града Лабинаи са брдске стране у извесној мери пружа се и даље (тј. ка северу у копно - БВ) од провинције Истре, уз то према (жупама) Цетини и Ливну ДОТИЧЕ ЗЕМЉУ Србију".

У продужетку истог става се каже: "Земља Србија ОБУХВАТА СПРЕДА СВЕ остале (споменуте) земље; ИЗ ПРАВЦА СЕВЕРА УПРАВО СУСЕД ЈЕ (примакнута је) Хрватској, према југу¹¹⁰(тј истоку - БВ) дабоме Бугарској ... Град Рагуза лежи између две земље Захумљана и Травуњана, а имају (његови становници - БВ) своје винограде и у једној и у другој земљи".

Хроничар је у земљи Србији записао осам већих градова (исто, стр. 58). "У покрштеној Србији су насељени градови: Достиник - а, Чернавуск, Међуречје. Дреснеик, Лесник, Салинес, и у крају (то хорион) Босни Катера и Десник". Цар не убраја Рас у насељене градове, значи ли то да половином X века није ни постојао? То је сасвим извесно, јер тврђаву Раг грчки (византијски) извири помињу само два пута, половином XII века, оба пута по Кинаму. Једном у току рата (1127 - 1129) када су Срби "срушили тврђаву Рас", због чега је заповедник

¹¹⁰ Очигледно је да се састављач (или глосатор) гл. 30 ДАИ, не разуме у оријентацију према странама света. Та констатација вреди и за друге случајеве Порфиригенитове оријентације према странама света, укључујући и оријентацију суседа Турске односно Мађарске, у гл. 40, ДАИ. А пошто му скоро ниједна оријентација према странама света није тачна, то се оне не могу самостално узимати у обзир код утврђивања положаја територије поменутих земаља, већ са другим подацима и оријентирима. Наиме, у гл. 40, цар је као јужне суседе Мађара означио Хрвате, која оријентација није тачна као и обично. А према његовим индикацијама (у гл. 29 - 36) сазнаје се да је и средином X века државна и територијална природна граница између Срба и Мађара била на рекама Сави и Купи. Сви оновремени хроничари јужно од Дунава, Саве и Купе налазе само Византију и само Србе, а нико од њих не налази Хрвате другде осим у њиховом приморју, као што ћемо показати (посебно у делу УШ рада). Мађари су изашли на Саву све до Зиданог Моста, потом и на Купу до Добре, па је Порфиригенит као њихове суседе могао да помене Хрвате искључиво на југо - западу, по замишљеној географској линији: Балатон - Пазин, тј. на правцу од Самобора или Кршког ка Новом Месту и Чабру, сагласно чињеници: да се Хрватска "са брдске стране у извесној мери пружа и даље од провинције Истре".

Грк био жестоко кажњен од цара; а други пут у току другог Манојловог рата са Србима 1149. када је "цар разорио тврђаву Рас продревши у Далмацију (тј. Србију)". Овим смо покренули питање источне границе Србије, која није била на Расу. Истражујући локације поменутих осам градова Србије утврдили смо да њихову традицију прате следећа места или остаци са очуваним или препознатљивим називом, мада о томе у овоме раду не можемо опширније образлагати, осим коначне констатације: да је Достиник био у Хвосну, код Пећи, на улазу (грлу или ждрелу) у Руговску клисуру, где се град Жрјелје спомиње 1324. код Пећи, "... оу Пеки Вв градб ЖрВлВ" (М. Србика, стр. 84), што значи да је ранији Достиник метафорички преименован у Ждрело. Дреснеик је био источније, уз реку Клину, а то је данашња стара градина Дрсник. Међуречје, близу рушевине Самобор, уз реку Јањину, десну притоку Дрине, низводно од Горажда. Чернавуск, у значењу Црна Стена, Црностеник, Црноврх, препознајемо уз леву обалу Праче, недалеко од Рогатице, нашто указују локације: село Варошиште и топоним Кулета (733) као множина делова од града, а преко реке је Црни Врх (849м) и поред њега насеље Црни Врх у селу Судићи. Салинес или Соли је данашњи град са турским називом Тузла. Лесник је данашње место Лешница, подно шумовитог Цера, уз реку Јадар, десну притоку Дрине. За преостала два града, у делу Србије званом Босна, препознају се локације и то: Катера је без сумње средњовековни град Котор, данашњи Котор Варош у Републици Српској Босни. Котор ћемо посебно описивати у многим приликама, као средњовековни град Хрвоја Вукчића - Стефановића, у IV делу рада.

Десник је био уз обалу реке Босне, а поред насеља имао је и тврђаву за спречавање продора непријатеља (Угара и др.) са севера. Он се најпре препознаје у доцнијем Врандуку, јер не би дошли у обзир градови јужније од тога правца, тј. дела горње Босне са центром око Високог. Због језичке сличности алтернатива Врандуку, могло би бити село Десетник, у општини Какањ, ако испуњава основне услове за подизање средњовековног града и ако у њему или околини постоје неки остаци који би указивали на градску грађевину.

Стари град Катера (данас Котор Варош) споменут од Порфиригенита почетком X в. међу 8 градова у Србији, тј. у њеној покрајини Босни.

И положај ових градова показује положај земље Србије¹¹¹ ; распоређени

¹¹¹ Порфиригенит (у гл. 32, Де администрандо империо, скр. ДАИ, Виз. Извори П, 1959) назива Србију "крштена" и "садашња", тј. њему савремена, а назива је и "земља

су, у извесном смислу, по паровима, при чему су четири усмерена према северу: Лесник и Соли, Десник и Катера, јер с те стране суседи су опасни узурпатори и пљачкаши Угари, који су већ потчинили српску горњу Панонију, Славонију и већи део Велике Моравије. Два града су у центру земље Србије, на средњој Дрини, а два су (Достиник и Дреснеик) окренута према суседној Византији, на половини Хвосна (Метохије).

НЕМА ХРВАТСКЕ НА СЕВЕРУ ВЕЋ СЕ ЗЕМЉА СРБИЈА ЋА СЕВЕРА С ЊОМ ДОДИРУЈЕ НА ЖУПАМА ЦЕТИНИ И ЛИВНУ

Напред смо крупним словима у цитату исписали део текста о суседству Хрватске и Србије у пределу жупа Цетине и Ливна. Истакли смо то, зато што је тако тачно, а не како стоји у преводу Византијских Извора (II), било да се преводи са латинског или са грчког текста (код Ф. Рачког, Документа ... стр. 406).

Текст на латинском: " ... ac versus Tzentina et Clebena Serbliae regionem attingit. Serblia autem in fronte habet ceteras omnes regiones; ad septentrionem quidem Chrobatiae propinqua est, ad meridiem vero Bulgariae".

Превод: Хрватска, " ... уз то према Цетини и Ливну дотиче земљу Србију. Земља Србија¹¹² обухвата спреда (челом) све остале (поменуте) земље; из правца севера управо сусед је (примаћнута је) Хрватској, према југу дабоме Бугарској".

Текст на грчком изостављамо због графике, а превод гласи: Хрватска, "... притом (пак) прилази према Цетини и Ливну земљи Србији. Земља Србија дотиче једном страном (челом) чак све остале (поменуте) земље; из правца севера примаћнута је Хрватској, према југу свакако Бугарској".

Адекватни текст из Виз. Извора II (гл. 30) преведен је овако: Хрватска, " ... према Цетини и Ливну граничи се Србијом. Земља Србија лежи испред свих осталих земаља, са севера се граничи Хрватском, а ѿа југа Бугарском". У истој реченици два апсурда: једном се, сг СЕВЕРА према Цетини и Ливну из свог приморја Хрватска граничи континенталном Србијом, а други пут: иста Србија се са СЕВЕРА ГРАНИЧИ Хрватском, иако се у оба случаја ради о истом сектору, о истом суседном пределу! А Србија се са свога севера дотиче, додирује са Хрватском на правцу између поменутих места: Цетина - Ливно, тј. на југу. Ако је неко хтео "додиривање, дотицање, суседство", да баш назове границом, што Порфириогенит не чини, онда је требао превести: да се Србија на југу, у пределу Ливна и Цетине, граничи Хрватском. По оспореном преводу испада: да и са северне стране Србије има нека Хрватска, а нема!!

Србија (хора Сервлиа, гл. 30). Ми смо прихватили, као општи, назив "земља Србија", јер је адекватнији и трајно вредећи, мада ни израз "садашња Србија" не значи да је српска насељена земља на Балкану повећана или смањена, већ значи да цар садашњу или крштену Србију описује и као организовану моћну земљу и државу, описујући актуелне догађаје у вези с њом. Међутим, Србија је етноним по народу Срба, а не само по државном означењу и ограничењу, па се стога подразумева: да је "земља Србија" свуда тамо где Срби живе, као стари сељани у Панонији и Балканском полуострву, тј. и на територији под влашћу окупатора Угара и Византије. Но, и ми земљу Србију, зависно од квалитета извора, сагледавамо и по њеним областима или кнежевинама, које су формиране на територији копнене провинције Далмације, и старих провинција Мезије, Вендике и Либурније.

¹¹² Рачки је у латинском тексту избацио реч "земља" (ХОРА) уз Србију, иако (terra - хора) стоји у тексту на грчком. Ето примера о фалсификовању извора! Нема сумње да су проблематични преписи, преводи и тумачења извора - злочини према истини.

Овим смо указали само на један пример шта значи добар превод извора за истинско разумевање чињенице, јер ако чињеница није у реду закључак је ништаван. Ми смо наишли на много лоших превода и на потпуно друкчије тумачење извора, у односу на податак, од стране хрватских фалсификатора, а тек шта се може претпоставити како су унаказили преписе извора, који су у српској историографији готово у целини преузети из хрватских збирки преписа. Како су само унаказили Летопис попа Дукљанина, мада он и у данашњем глосираном облику представља незаменљив извор о Србима раног средњег века.

ИСТОЧНА ПРИВРЕМЕНА ОКУПАЦИОНА ГРАНИЦА ЗЕМЉЕ СРБИЈЕ НА РАСИНИ, МОРАВИЛАБУА НЕ НА РАСУ

Мутимирови војници нису спроводили заробљеног Борисова сина "до границе, до Раса", да би га повратили оцу, како се то преводи (у В. Изворима II) са грчког, без обзира на напомену (165) да: "већина историчара мисли да је то град Рас", јер "мишљење без објашњења" не значи никакав допринос истини. Тако преведено "до Раса", није ни Рас, ни река Рашка, јер тече правцем запад - исток.

Гранична одредница у оригиналу гласи:

ΕΩΣ ΤΗΣ ΡΑΣΗΣ (ЕОС ТИС РАСИС), а конкретни падешки назив границе је: ТИС РАСИС, у номинативу: Η ΡΑΣΗ (И РАСИ).

Прва реч "еос" је предлог "до", а "тис" је падешки облик одређеног именичког члана у генитиву једине женског рода, изведен од номинатива - Η (И). Пошто у грчком судбину рода и наставака дели и именица, то ова властита именица, у значењу граничног правца има облик у номинативу: И РАСИ, а облик у генитиву женског рода: ТИС РАСИС, читамо: РАСИС. Сад знамо да прочитамо и одредимо:

ЕОС ТИС РАСИС = ДО РАСИСЕ = ДО РАСИНЕ.

Дакле, Мутимирови људи су пратили заробљене Бугаре на исток до реке Расине, десне притоке Западне Мораве, код данашњег Крушевца, дуге преко 80 километара. Она добрим делом тече правцем југ - север, а недалеко је јужно - северни правац кога следе Јужна и Велика Морава. Тиме је Расина, са Моравама, садржавала основну и вечну карактеристику сваке границе: линију - дуж, означену на терену упечатљивим природним белезима, тј. испуњавала је географско - топографски услов да, у томе историјском стању, буде привремена граница између земље Србије и Бугара, који су експанзивно покушавали да уз плачку шире и свој територијални простор (око 860) од свога доњег Подунавља, преко Видина и Зајечара, а никада (до 1208) нису ишли преко Ниша, јер никада нису освојили Софију, осим Крумовог упада (807) из које је одмах избачен.

Друго, према историјској ситуацији, до половине IX века, освајачки и плачкашки несловенски владари Бугарске, нису могли ни привремено запосести српске земље западно од Велике Мораве и тиме западно од реке Расине, до које су управо досегли. До почетка четврте деценије IX века тренутне и привремене границе Крумове и Омуртагове узурпаторске и плачкашке "државе" нису прелазиле Јужну Мораву, Ниш и Велику Мораву¹¹³. Такво стање повремених

¹¹³ Према Г. Острогорски, Историја Византије, Београд, 1959, текст и карта (бр. 3), мада је апсурдно цитати бугарске историјске карте, јер су њихови повремени упади у

упада остало је до почетка Борисове владавине, јер су Срби и његовог оца Пресијама (иза 836 - 852) ефикасно победили у трогодишњем рату и повратили у Бугарску престоницу Плиску. Бугари никада нису окупирали северо - источне делове земље Србије, ни владали кнежевином Моравијом са Београдом, јер се подаци из папиног писма Борису не могу историјски и силогистички верификовати (в. у гл. XI) у таквом значењу. Пљачкашки упад Бугара (924) за Симеона ушао је дубоко у земљу Србију и преко Сталаћа, Рашке и приморја досегао до Хума и границе Хрватске у доњем току Цетине. Но, и тада су Бугари за две године избачени из Србије, за Часлава, уз помоћ Византије.

Без сумње, упад или рат Бориса Михаила, пошао је од ушћа Расине долином Западне Мораве¹¹⁴ па му се туда "до границе, до Расине", враћа заробљени син, пошто је после тога бугарског пораза склопљен мир. Но, Расина је само део привремене окупационе границе; други део је, вероватно, био на делу Велике Мораве и малом делу Западне Мораве - од спајања са Јужном Моравом до ушћа Расине. Из извора се сазнаје да је Расином управљао млади Немања по наследном праву, пре него што је постао архијупан¹¹⁵, чиме се потврђују наши предњи ставови да су Бугари за Бориса Михаила, око 860. године, провалили у Србију преко српске области Расине и привремено се ограничили на реци Расини. Наиме, у биографији Живот Стефана Немање од Стевана Првовенчаног, каже се да је Немања, "када је одрастао до младости, примио част отачаства својег, по имену Топлицу, Ибар и Расину и зване Реке ..." Нема сумње, нашим ставом смо оспорили савремену и стару заблуду, да се у изразу "еос тис Расис" крије град Рас, из чега су, уместо велике земље Србије, афирмисали "државу" Рашку¹¹⁶, коју Немања и Немањићи нигде и никада не спомињу, као ни Порфиригенит, ни други грчки извори, већ само Србију. Но, о томе опширније расправљамо у глави VI овога општег дела рада.

На крају, показано је да и Дукљанин, у глави IX Летописа, налази границу Србије - Рашке на реци Лаб, такође са Византијом. Тако је источна привремена или тренутна граница земље Србије, истодобно (око 860. године) по списима двг хроничара, била на две реке (два сектора) источно од Копаоника: на Расини привремена са Бугарима и на Лабу са Византијом, тј. на истој граничној државној линији лравцем југ - север. Међутим, етничка тј. национална граница Срба, још од старог доба, била је много источније: уз токове Струме и Искара кроз поље Сердикe. Део те српске земље и народа био је ујединио Немања, делом његови наследници, а потпуно цар Душан.

Византију и Србију чињени због пљачке и заробљавања народа ради насељавања у њиховом доњем Подунављу, а не због трајне окупације територије Србије.

¹¹⁴ Бугарски пљачкашки (а не "осветнички") поход за Бориса кренуо је из доњег Подунавља, преко Видина ка Зајечару, Алексинцу и Браничеву, па им је бесмислено границу тражити на грчком југу или брдовитом српском југозападу, у једној тачки, наводно, у граду Расу, кога Срби освајају од Византије тек 1129. године, када се први пут директно за тврђаву Рас чуло (о чему пишемо у глави VI), а индиректно по називу епископије 1020. године у повељи цара Василија П (о томе видети овде у глави Ш).

¹¹⁵ О уједињењу источних српских земаља под Немањом и западних под баном Кулином, истражује се у VI глави.

¹¹⁶ Преписивачи туђих погрешних ставова, а не истински тумачи извора.

ГЕОГРАФСКА ДЕФИНИЦИЈА ПРОВИНЦИЈЕ ДАЛМАЦИЈЕ И ОСТАЛИ ПОДАЦИ ПО ПОРФИРОГЕНИТУ ПОТПУНО УТВРЂУЈУ ЗАПАДНУ ГРАНИЦУ УНУТРАШЊЕ ЗЕМЉЕ СРБИЈЕ НА "ИСТАРСКОМ ГОРЈУ"

Поред наведених података о Србима и њиховим земљама, битно је и неопходно за истинско сазнање да се разуме: значење Далмације, као одреднице и територије, јер се Срби својим именом (812. и 822. године) спомињу, по Ајнхарду, управо на њеном западном делу, у сливу река Коране и Уне, а на источној страни, у сливу Ибра, грчки хроничари Србе називају (и) Далматима, а земљу им Далмација. Мада је опширније описао Србе и Хрвате у приморју, тј. у приморској Далмацији, цар Порфирогенит је утврдио и границе старе римске провинције Далмације, а тиме и координате унутрашњег копненог дела Далмације. Наиме, да поновимо, цар је (у глави 30, ДАИ) записао: "У давна времена Далмација је почињала од околине Драча, односно од Бара¹¹⁷, и простирала се до истарског горја, а у ширину је захватала до реке Дунава". "Истарско горје" је данашњи Горски Котар; и по Ајнхарду дотле је Далмација. По Дукљанину се тај четинарски планински систем назива Пинус Монс (данас Велика Капела), до кога се простирала загорска Србија, конкретно "Србија - Босна" почев од Дрине, а источно од Дрине до реке Лаб ширила се "Србија - Рашка".

Цар је претходно (у гл. 29) о Далмацији записао само ово: "Цар Диоклецијан је много волео земљу Далмацију (вероватно због свог завичајног краја Диоклеје или Дукље - БВ) и зато је, доведши народ из Рима са њиховим породицама, населио њих у овој земљи Далмацији (тј. у њене приморске градове - БВ)..." Овим је, без сумње, описана само приморска Далмација, као што се види из података о насељеним Србима и Хрватима у приморској Далмацији. Но, у оба описана случаја распознаје се приморски део Далмације, док се копнени део провинције Далмације подразумева у ширину "од истарског горја до реке Дунава", у пределу Сингидунума (Белграда) и ушћа Велике Мораве, где се по Ајнхарду, она граничи са Дакијом.

Сада имамо аргументацију за утврђивање западне границе земље Срба, која се поклапа са границом копнене Далмације - "до истарског горја". Ту аргументацију понављамо: 1} у X веку Срби живе тик уз "уз истарско горје", у Гацкој, Лици и Крбави, које тренутно у вазалском положају држи хрватски бан, вероватно Томислав (око 924). Од 927. године, "убрзо је Часлав окупио српски народ и ујединио све српске земље"¹¹⁸ (и у два маха победивши Мађаре и Хрвате, по Дукљанину). Да су те три српске покрајине биле део државе Хрватске оне би биле конституисане у систем жупа, као и наведене хрватске жупе, па би их цар тако и записао, а не би рекао да их подвлашћене држи хрватски бан због

¹¹⁷ После издвајања Превалитане из Далмације у посебну провинцију.

¹¹⁸ ДАИ, стр. 53. Под "уједињењем свих српских земаља" са окупљеним народом, под Чаславом, подразумевамо: све кнежевине и земље у старим балканским провинцијама, утврђеним према Тацитовој Историји, при чему су према Диоклецијановој реорганизацији Далмацији прикључене: у целини Илирик и Вендика, затим источни део Либурије и западни део Мезије, док је јужни део Мезије подчињен Византији и крајњи источни део уз реку Струму и видинска област. А то значи, цару савремене и од њега означене, директно или индиректно, српске земље и кнежевине су: Велика Моравија, Рашка, Босна, Доња Србија (доцније кнежевине Доњи Крај и Доња Славонија); Лика, Крбава и Гацка, или тзв. Западне Стране; затим приморске српске земље: Хум са Паганијом, Травунија са Конављем и Дукља.

вазалских прихода. 2) Део земље Србије из западног дела копнене Далмације, из правца севера, обухвата све поменуте земље у приморској Далмацији, а Доња Србија у пределу жупа Ливна и Цетине сусед је Хрватској. 3) Пошто се унутрашња Далмација простире до "истарског горја", а по Ајнхарду Срби насељавају "велики део" те Далмације, и пошто по Дукљанину загорска "Србија - Босна" сеже све до Велике Капеле (Монтем Пини), онда је извесно да је западна српска штокавска граница "земље Србије" била тик уз "истарско горје", на правцу Сењ - Плашки - Генералски Стол, као што је утврдио Дубровчанин Решетар и какво је стање вековима стабилно све до пописа 1991. године. 4) О старој насељености Срба у западном делу копнене провинције Далмације, тј. у Доњој Србији од Врбаса до "истарског горја", почетком IX века, директно се сазнаје из анализе Ајнхардових списа. 5) И осврт на неке постојеће топониме и српске етнониме, на западу копнене Далмације, тј. земље Србије алијас Доње Србије, који потичу из римског доба (из I - IV века), доста показује о старости Срба на тим просторима. А то су: област и град Србинум и по њему названа путна станица Сервицијум (Градишк) у источном Поткозарју; затим по Србима названа жупа Врбашка, град Врбашки, река Врбашка и село Врбашка, такође, у источном Поткозарју; исто тако по Србима - Вендима названа жупа и град Вендика (данас Водичево) у општини Нови Град; такође, по Србима (Урби чит. Врби - Урборум - Серборум) названа река Врбас и притока Врбања, итд. Сви ови и други етноними се помињу у изворима о догађајима из средњег века (XII - XIV), као што ћемо показати анализом списа Благајске збирке (у глави VII овога дела и у VIII делу рада).

ПРИВРЕМЕНИ СЛОМ СРБИЈЕ ПОСЛЕ КНЕЗА ПЕТРА И БРЗИ УСПОН ЗА ЧАСЛАВА ДОКАЗУЈЕ ДА "НИКАДА АРХОНТ СРБИЈЕ НЕ БЕШЕ ПОТЧИЊЕН АРХОНТУ БУГАРСКЕ"

У вези владавине кнеза Петра Гојниковића, цар каже да је он савладао Чаславова оца Клонимира, у граду Достинику, који је пошао из Бугарске да му преотме власт. Такође, наводи како једном стратег Драча "дође у Паганију, тада у власт архонта Србије да се посаветује са истим архонтом Петром ... љубоморан на овс Михаило (Вишевић), архонт Захумљана, пријави Симеону, архонту Бугара, да цар Ромеја подмићује архонта Петра да се повеже са Турцима (тј. Угарима) к зарати на Бугарску ..." Обузети срџбом против Петра, дођу му Бугари и "склопе с њим кумство и под заклетвом га убеде ... и тако преваре да изиђе код њих ... и ок умре у затвору" (В. Извори II, стр. 54/55). Следи опис мешања Бугарске у постављање српских кнезова Павла, Захарија и Часлава. Када је Захарије побегао у Хрватску, намаме Бугари српске жупане да дођу по архонта Часлава. "Намамивши их заклетвом и одвевши их до првог села, одмах их заробе, уђу у Србију и покупе сав народ од малог до великог и одведу у Бугарску"¹¹⁹ а неки од

¹¹⁹ Мало је овако квалитетних извора, као овај (из гл. 32. ДАИ) о упаду Симеонових Бугара у Србију, преваром и злочинима, ради масовног пресељења народа, што је цар записао истодобно са дешавањем догађаја, за разлику од неких списа које је преузео из прибављених извештаја сарадника, о догађајима који су стари и до 350 година. Из тих извештаја преузете су (у гл. 29 до 31) и неке приче из предања као она (из гл. 30): да Хрвати у приморју воде порекло од Буге и њене сестре, са пет браће; на другом месту стоји да су Хрвати сурови Обри, помињући у вези с тим нека имена топонима. Но, због оваквих и сличних прича из предања, или због литерарних хипербола код наглашавања неких догађаја, као што је пустошење Србије до свега 50 живих становника, или због нетачне оријентације према природним странама света, не може се негирати у основи тачни или реално могући подаци о савременим стањима и догађајима садржаних у Порфиригенитовом спису. Иначе, Бугари су, уз пљачку

њих умакну у Хрватску, и земља остаде пуста. У то време дођу исти Бугари, зарате са Хрватском под Алогобутором и тамо беху поубијани сви од Хрвата". (В. Извори П, стр. 56). То је било 924. године када је хан Симеон, уз помоћ хорди Печенеза опљачкао део Србије, чинећи зверства над народом, који је због тога пошао у збегове и у суседну Хрватску, а један део народа Бугара су одвели као робље у Бугарску.

Из горњег цитата види се да је Порфиригенит описао две преваре бугарског цара Симеона, после којих је утамничио српског владара и побио жупане, да би тек тако успео да делимично покори "земљу Србију", светећи се због једног сопственог и за два претходна тешка бугарска пораза: од Властимира и Мутимира са браћом. Да би нагласио велике злочине Бугара и њихових ратних помагача Печенеза над српским народом, цар Порфиригенит је, као писац, прибегао реторичкој хиперболи у опису тих злочина, наводећи да су Бугари: "покупили сав народ од малог до великог", и одвели у своје Доње Подунавље, па "земља оста пуста".

Часлава спомиње хроничар, као сведока, када су Бугари преваром заробили српске жупане, и победили обезглављену Србију, док је Захарије побегао у Хрватску. Тај пораз је био 924. године. "После седам година Часлав побегне из Бугарске са још четворицом, из Преслава дође у Србију и у земљи нађе само 50 људи, самаца без жена и деце, који су живели од лова" (Извори II, стр. 53). Ово је врхунац хиперболичног претеривања. Часлав је, вероватно, завладао "земљом Србијом" заузимањем и великом помоћи византијског цара, лично Константина VII Порфиригенита. Засевши на српски престо, школован и васпитан у добрим националним традицијама, Часлав је убрзо окупио српски народ и, уз помоћ Византије, ујединио целу "земљу Србију" каква је била за Мутимира и Петра Гојниковића. Пошто је пораз Србије био 924. а он се вратио "после седам година", произлазило би да је Часлав владао "земљом Србијом" од 931. до око 955. године. Има тврдњи да је он завладао Србијом одмах после смрти цара Симеона и пада бугарске силе, тј. 927. године, као што наводи Г. Острогорски (Историја Византије, 1959, стр. 259, позивом на своје истраживање), што је логично и прихватљиво, јер Бугарска није више била узурпаторска држава већ послушан вазал Византије.

Верност Часлава према Византији остала је до краја непомућена. Такав став према Византији имали су српски владари и пре Часлава, као што хроничар констатује. "Архонт Србије је одавно, наиме од владе цара Ираклија¹²⁰, покорно потчињен цару Ромеја (тј. Грка) и никада не беше потчињен архонту Бугарске" (Извори II, стр. 58). Тиме се завршава опис "земље Србије" за Часлава. То значи

имовине, обавезно пресељавали заробљено становништво (по угледу на Византију), ради насељавања на феудалним имањима или на колонатима у своје Доњем Подунављу. Тако су учинили и у овоме случају, када су масовно покупили и одвели много народа, од малог до старог. Радили су то зато што су иноплемени Бугари заједно са осам словенских племена били бројчано мали народ, за територију коју су држали, па су је насељавали. Из тога произлази да се територијално Бугарска није знатније проширила, јер им није био ратни мотив освајање земаља, већ пленидба и робље.

¹²⁰ Овим се Порфиригенит исправио и потврдио да је Ираклије само "подчинио Србе цару Византије" у вазалски положај, а то казује да Ираклије није насељивао Србе, осим покајаних повратника из сервије, јер су Срби староседеоци Балкана и Паноније, као што смо показали према Тацитовој хроници.

да је цар Порфиригенит завршио своју хронику, доста пре своје смрти (959). Пошто је фире смрти Часлава завршио своју хронику (око 945. године по смрти савладара Романа), то његов спис није могао да садржи неке догађаје из завршног доба (до 955) Часлављеве владавине, а који се налазе у Летопису попа Дукљанина.

ВЕЛИКА МОРАВИЈА КАО ШЕСТА КНЕЖЕВИНА КОД СРБА ПОЧЕТКОМ X ВЕКА ПОКАЗУЈЕ ПОЛОЖАЈ И ИСТОЧНУ ГРАНИЦУ ЗЕМЉЕ СРБИЈЕ

За утврђивање територије и границе велике "земље Србије" на почетку X века, потребно је осветлити мрак и са српске "кнежевине Моравије", пошто је Босна већ директно поменута са два града, и индиректно: 1) Доња Србија, северно од жупа Ливно и Цетина и 2) Рашка са којом се "на планинским странама" и спреда граниче приморске српске земље Дукља и Травунија. Доња Србија или Вендика код Тацита директно се спомиње код другог аутора, а Рашка више пута у Летопису попа Дукљанина и као епископија - епархија Расон, у оквиру Охридске архиепископије, у повељи цара Василија II из 1020. године. Четврту српску област, у границама јединствене велике копнене етничке земље Србије, аутономну кнежевину Моравију или "Велику Моравију", северно од Рашке ка Сави и Дунаву, спомиње Порфиригенит у списима Церемоније и ДАИ (В. Извори II, стр. 77 - 78; Рачки, Документа ... стр. 416, бр. 206).

Наиме, упућена су писма за свечаност од грчких царева, савладара Романа и зета му лично цара Порфиригенита, и то: "Архонту Хрватске, архонту Срба¹²¹ (тј. "земље Србије" са њеним областима Рашком, Босном и западном Доњом Србијом - Крајином), архонту Захумљана, архонту Конавља, архонту Травуњана, архонту Дукље, архонту Моравије ..."

Кнежевина Моравија, без сумње, носи назив према српској реци Морави. односно, према Великој и Западној Морави, јер се подразумева. - сагласно положају и величини територије насељене Србима и постојећим односима снага, - да се тада та архонтија налазила северно од области Рашке, уз ток Западне Мораве, претежно низ њену леву страну, прелазећк источно преко обале Тимока до Искарa м северно до обала Саве и Дунава¹²². Бесмислено је тврђење неких старих историчара и њихових апологетичара, да је у цитираном извору реч с северној кнежевини тзв. "Великој Моравској", (у границама данашње Чешке). Кнежевина или историографска заблуда тзв. "Велика Моравска" са северне стране Дунава никада није била на Балкану (!), ни под влашћу или у суседству Византије, па тиме јој цар није ни послао позив око 930. године. После смрти кнеза Растислава (870) и емисара православља архиепископа у дијецези Панонији и Моравској(=Моравији!) Методија (885) и прогона његових следбеника на Балкан, престала је и духовна веза Царевине са северном (чешком) тзв. Великом Моравском. Српска Велика Моравија три пута се спомиње и у спису ДАИ и једном Моравија. Не спомиње се у "Церемонијама" ни осамостаљена Бугарска, а позив на свечаност јој није упућен зато што је од Византијске Царевине третирана

¹²¹ То што Србе унутрашње Далмације представља један владар, потпуно казује да је "земља Србија" опет уједињена под кнезом Чаславом, осим аутономне Велике Моравије, јер је њен кнез посебно позван.

¹²² Док је са запада "Дрина одвајала Босну од остале Србије", тј. Моравије и Рашке, како бележи Кинам, Виз. Извори, IV, стр. 27 - 28, поводом битке, из 1150. године.

као пљачкашка и узурпаторска држава. Позив није упућен ни Мађарима, свакако из истих разлога, или због тога што нису били балканско - словенска земља и што нису били хришћани.

Тешко је разумети, да наша историографија игнорише овако јасну чињеницу о постојању "кнежевине Моравије", у којој је град Београд. П. Ј. Шафарик идентификује "правом Србијом", управо, територију коју насељавају Срби у "кнежевини Моравији", а коју цар Порфирогенит спомиње као државу у директном дипломатском третману са византијским царем. Моравија се подразумева са Београдом и тиме верификује писмом папе Јована VIII из 878. године (о чему пишемо у гл. XI). А 1150. жестоко се бори српски архијупан Вакхин са царем Манојлом I и Јованом Кантакузином код Ваљева. Погубно је какву инфериорну историографију имају Срби, мада има мало земаља, које се више третирају у старим изворима, од "земље Србије" и народа Срба.

ВЕЛИКУ МОРАВИЈУ КАО СЕВЕРНИ ДЕО ЗЕМЉЕ СРБИЈЕ ИЛИ ТАЦИТОВЕ МЕЗИЈЕ ЈОШ ТРИПУТ ОПИСУЈЕ ЦАР ПОРФИРОГЕНИТ СА ЈАСНИМ ОДРЕЂЕЊЕМ ЊЕНОГ ПОЛОЖАЈА ОД РЕКЕ ТИМОКА И ТРАЈАНОВА МОСТА ПРЕКО БЕОГРАДА ДО СЕРМИЈУМА

Није цар хроничар поменуо српску "кнежевину Моравију" само у "Церемонијама", као што смо показали, са осталих шест српских држава и Хрватском. Он кнежевину Моравију три пута описује и у спису Управљање Царством (ДАИ). Ево где и како (гл. 13, р. 81, ed Bonn. а код Рачког Документа ... стр. 413), према нашем преводу: "Мађари ове народе оштећују (заstraшују): на западу Франачку; на северу Печенезе (Patzinacitae); на југу Велику Моравију, посебнс област окупирану (спендоглоку - sphendoploci), која је сва потпуно опустошена од Мађара и сама сада подчињена; Хрвати заиста бејаху планинама ограничени од Мађара". Дакле, из овога се види да су Срби јужни суседи Мађара, а Хрвати од њих одељени планинама Горског Котара и делом Велебита. Разумемо и то да Угари нису окупирали сву Велику Моравију. већ само опустошили, што ћемо посебно коментарисати.

Следећи опис Велике Моравије (у гл. 40, ДАИ) гласи овако: "На овој страни (Дунава), од места данашњег старог споменика, још живећег (постојећег) моста цара Трајана¹²³, до неправедних зликовачких Мађара, и Београда, који је три дана путовања удаљен (на растојању) од самог моста, у којем (где) је кула светог и Великог Константина василеоса (императора), а с друге стране (Београда), правцем курса реке (тј. пловне реке Саве - БВ) је Сермиум, који је од Београда удаљен два дана путовања; дотле је Велика Моравија,¹²⁴ крштена и цењена, коју Мађари пљачкају (пустоше) сваковрсно, чији првак бијаше владар свим насељеним местима".

¹²³ Трајанов мост био је између Кладова и Турн - Северина (према Рачки, исто, 416, позивом на Реслера).

¹²⁴ Према латинском тексту стоји да је крштена: baptismo carens, али по грчком "н аваптистос" била би некрштена, што је вероватно погрешно уписано преписивањем, јер се крштење слично пише - "ваптистос", а сам Порфирогенит је описао два крштења Срба, једно за Ираклија, и једно за Василија I (што је вероватно било за Михаила Ш, као што смо нашли код Дукљанина).

На крају (ове гл. 40, Рачки, исто, 412) се каже¹²⁵ : "Но, одговарајући суседи Мађара су: према истоку Бугари, где њих раздваја река Истар коју и Дунавом називају; ка северу су Печенези (досељени почетком X века а држао их је у својој војсци и бугарски кнез узурпатор Симеон - БВ); према западу Франци (Немци); у правцу југа Хрвати" (тј. у правцу југозапада од Самобора, напред је у фус - ноти објашњено - БВ).

Ови цитати садрже феноменалне податке о Србима и њиховим земљама; конкретно о посебно израженој кнежевини Великој Моравији, која се стере од Искара, Видина и Тимока до Сермијума и Сербеније (Семберије), али коју тада, свакако пре 945. злостављају ратоборни скити Угари, у делу од Трајанова моста до Сермијума. Ето, у Београду има кула божанственог цара Константина I Великог, а "земља Србија" има Велику Моравију, као северни део Тацитове Мезије, Да ли је историографија злонамерно заменила српску Велику Моравију са тзв. Великом Моравском, јер на северу, с леве стране Дунава, нема Велике Мораве, већ има само обична Морава? Да ли је кнез Растко био из српске Велике Моравије, коме су дошли Срби из комшилука, из хеленске Македоније, Ђирило и Методије; да ли је због њега Немања дао своје најмлађем сину - име Растко? Подаци постављају тезе! Стварност је: српска Велика Моравија. Ипак, ми не можемо у овој студији на постављена питања дефинитивно одговорати, она заслужују посебно истраживање.

Веома је битан податак (из другог цитата): да несловенски Бугари стално живе једино источно од Мађара, окупатора кнежевине Велике Моравије, тј. од обале реке Дунава (Истара) на правцу Турн Северин - Видин, уз доње северно Подунавље; чиме се потврђује такво стање показано у нашој претходној глави и потом допуњено (у глави XI). Битно је и стога што је записано у доба стабилне, Византији подчињене и мирољубиве државице Бугарске за кнеза Петра, тј. после 927. по паду узурпаторске пљачкашке државице хана (ТЗБ. цара) Симеона; после кога се бугарска преславска држава примирила и ограничила у својој етничкој територији јужном доњем Подунављу. Византијску границу преко Искара, десне притоке Дунава, до Старе Планине, тј. на видинску кнежевину, бугарска држава је померила тек за свога другог периода (од 1186. до 1393). А узурпаторска угарска "војничка држава" се оканила упада у друге земље тек после пораза од немачког цара Отона I, 955. године, али је већ дотле била покорила добар део српских земаља, између Саве и Драве и горњу Панонију. Вероватно је Часлав (927 - 955) повратио и ослободио Велику Моравију од Мађара, па је и њеном кнезу упућено писмо за церемонију.

Четврти пут Порфиригенит је српску Моравију описао (у гл. 42, ДАИ) овако: "Од Солуна све до реке Дунава, ка граду Београду, има осам дана путовања, али ако није хитно напредовање. И управо ту становници Мађари, с оне стране Дунава, прелазе у земљу Моравију, исто тако подаље Дунав и реку Саву. Према доњем делу Дунава, у град Дистрас¹²⁶ утрчавају (упадају) извиднице

¹²⁵ *Confines autem Turcis sunt orientern versus Bulgari, ubi eos Ister fluvius qui et Danubius dicitur, separat; septentrionem versus Patzinacitae; ad occidentem Franci; ad meridiem Chrobati.*

¹²⁶ Из овога цитата произлази да је бесмислено тумачење (у зборнику Рачког: Документа ... стр. 416, позивом на Theophul. hist. I, 8, VI, 6) по коме је Дистрас град Силистрија, близу ушћа Дунава, јер ниједно тумачење историографа, без позива на овај цитат (из гл. 40) нема смисла, пошто цар хроничар описује Београд и српску земљу Моравију, од Тимока до Дрине, у коју упадају Мађари и Печенези, а не описују

Печенега, продужавајући чак у Саркел, царски град". Тумачење: код Београда, Мађари улазе преко Дунава у земљу Моравију, али и подаље, ка западу, где прелазе и Дунав и Саву да би ушли у Моравију. С обзиром да Печенези упадају у Моравију "према делу доњег Дунава", они то чине свакако са севера преко Трајанова моста или крај његових остатака; тј. улазе пре ушћа Тимока (у Дунав), на којем је граница дела Моравије подчињеног Мађарима. Бугарска је источно од реке Искар на којој је источна граница Србије¹²⁷, односно дела њене северне области Велике Моравије, којег нису подчинили Мађари. Такође Мађари нису тада за стално заузели ни Срем, јер и у њега улазе преко Дунава, а затим из Срема упадају у Велику Моравију, коју нису у целини окупирани, већ је држе у вазалском положају ради убирања прихода. Сада је јасан и положај Печенега, па тиме има смисла навод да су они северно од Мађара, јер се мисли на део територије Велике Моравије коју подчињену држе Мађари.

На основу свега, може се закључити да се Велика Моравија простире северно од Западне Мораве до обала Саве и Дунава, и ка истоку од Дрине до Тимока и преко Старе Планине до Видина и Искара. То је, по Тациту, северни део српске провинције Мезије.

Поменути градови су свакако уз ток или у сливу Тимока. Ми језички разумемо да је Зајечар сачувао име старог царског града Саркела: Sarcel - Sarchel - Zarcher - Zaecher - Zaječar, а да је Саркел - Зајечар, потоњи Гамзиград, откривен недалеко од данашњег места Зајечара. То је тако, ако нема бољег објашњења и на бољим изворима заснованог. Ако наше гледиште, по овом питању, има бар идејну вредност, њиме се и тако доприноси даљем објашњењу.

КОМЕНТАРИСАЊЕ ИЗВОРА

Сада је потпуно јасно. после интерпретације описа српске Велике Моравије, (јер нам није познато да је о њој неко пре нас, по јасном извору, писао), колика је величина територије велике Порфиригенитове савремене "садашње" или "крштене", тј. цивилизоване Србије, коју ми уопштено називамо "земља Србија", у значењу: земље свих Срба, слободних или под нечијим патронатом. Сада смо још сигурнији у то: да смо правилно извукли закључке (тумачења) из података, што их је записао Тацит, о српским провинцијама на Балкану, тј. да се Србија стере од источне границе Мезије (реке Искар и Струма) до западне границе Либурије, или доцније Далмације, у "истарском горју" (Горском Котару). Наравно, треба поменути и јужну границу "садашње Србије", као што је цар записао: да Србија, спреда од унутрашњости и планинских страна према мору, "обухвата приморске српске земље (Дукљу, Травунију, Захумље и неретвљанску

Силистрију уз ушће Дунава. Према томе, град Дистрас, имењак Истара, је западно од Видина, у пределу ближе Трајановом мосту, а према лат. етимону његов назив значи: подељени град, растављени град (неком природном преградом).

¹²⁷ Бугарска држава је стабилно и трајно стационирана у доњем Подунављу (Понту), источно од Искара, који је источна граница Србије (тј. области Велике Моравије), сагласно разграничењу Мезије и Тракије, као што је нађено по Тациту. Тај део Велике Моравије, од Тимока до Искара, Мађари нису окупирани, јер је то традиционално било Византијско па је и тада под њом остало, са градовима Сердиком и Видином. Разуме се, цар је описао само онај део Велике Моравије које су узурпирани "злочиначки и неправедни Мађари", како их цар назива.

ΟΠΙΣ ΣΡΠΙΣΚΕ ΒΕΛΙΚΕ ΜΟΡΑΒΙΕ Υ ΣΠΙΣΥ ΠΟΡΦΙΡΟΓΕΝΙΤΑ

"Εν αὐτῷ δέ τε τόπω ἰσάλω τ« Ζβη γ»>ρβι«τα χβά ἴφωτον ften εἰην τ, τοΟ βοκηλέως Τραיעνου γέφυρα** χβτά τῖν τίς Τουβιάζ; ἀρχίν, ἐΛοτί St xal Βιλάγροδβ' awi τριών λιθῆριῖν πι?? αὐτίς ytfu- ρας, εν /) xai ἐ υῖργος ἐστὶ του ἀγίσο χαῖ ρογιάλου Κωνβταντίνοο του β»Αλλεωί xai κάλιν κατὰ τῖν τοΟ wɣstjAOij** εχδροροῖν ἐβτν το Σέριμαν ἐχβνο_τέ λτ/όρενον, ἀπό τῖς BsirfiSaEi ἔδον ἐχον Καρῶν δύο, wti ἀπτό των ἔ»β« ἡ ἑγάλα» Μορββία ἱ ἀβάτηβτος, w Μα ἐξή- λίτιοῖν οι ΤοCρχοι, ης ipjzt το ερο- προν ἁ Σφίνδο»λόχος. -rxtSroe iuv

IQ iioc autem loco *ntiqaa quae- dam monumenta sujwrsunt, inter quae pons Trajani" imperatoris ad initia Tureiae, et Belgnula**¹, quae triuni diernw itinere ab ipso ponte distat, ubi turris est sancti ac Biagni Constantioi iui- peratoris; ei rursus aa cursuin fluriiiiis⁸¹ extat Sinniam, quod Belgrada abest duorum dierum itinerc; icde nmgna Moravia bap- tistino carens, quam Turcac de- vastaruni, caiusque priniceps olim fuit Sphendopiocus. Atque haec quidero inxU Istrum fluinen mo- numenta sunt et cognoraina. Ute-

Ibid. c. 40, p. 173—4 ecL Uonn.

Ἰβτεῖ» ὅπι obro Θητηγλονίχῖῖ ἑ-έχρι του ποτβαοῦ Δανούβεωί, εν ω το χάστρον ecfri το Βελέγριδχ ἔπινοοαα- ζοῖῖνον, lffΠtv ὀχῶς -ἄαρων οκτώ, εἰ xai |d| Sta τάχους τις ἀλλά μβτά avmauctiai -s&reu-nΠrai. x» χατοι- xoum jav οι Τουρχοι -ἰΜχθεν του Δανούβιως ποτ«{i.οῦ ας τί,ν τήι Μοραῖας γῖν, ἀλλά χχῖ ἐνθεν μέσον του Δ*νοῖδεωί χ«1 τον ἄχ/χ πο- ταιουῦ ἀλέ δε κάτωθεν τῖν ἱερῶν Δχνοῖβίω; ποταῖΑΟῖ τίῖ Λίοτρισ** ἀντίπιο: τ, llzrῖναucia -Kafip^rpat, scai «ἱτ«χρζτῖῖ τι χιρουuz αὐτῦ* (ἰέχρι του Σάρχελ*⁹ του των Χαζά- ρων χάβτρον.

A Tbusalonica usque ad Da- nubiuai ttianeit, in quo urbs Be- legrada, oeto dterum iter est, si quis non featiuanter sed inter- quiescens profieiscatur. Et habitat qni(«;m trans Banubium flumen Turcae »« terra Moravia, atque etiium uiterras Dunuiuuin et Sa- vaiu fluvios. Ab inferioribus voro {inrUbus DiUiubii ex opposito Di- strae*⁷ procarrit Patzinaeia**, ea- que cexteulitur ad Sarcel^usquu, quod Chazarorura oppidum est

Ibid, c. 42, p. 177 ed. B»nn.

"Οπι τοῖ; Ταύρχαις τα τααῦτα ἴθνη TtatpdtKvTxi, tpei pέν τ<ί δυπ- χώτιραν μίρος ζῦτων τ, Φραγγία, προ? δε το βορβόηρον οί Πιχτινα- JUTSI, X» τρῶς το |ΑβTiuφριν<ίν l*έρος •ή «Μγάλῖ Μοραβίξ Ὠ/τα Ἄ ἑώαχ του -ἑνSosXoxou, ὑτίῖ ΧΜ «ζντε- Αῶ; τ,ρανσίΗ) χζορί των τοιοῦτων

Turcis hac gentes contermtnae sunt: ad oceidentem Francia, ad septentrioneii: Patzioacitae, ad roiriiridiein macna Moravia sive S[»liendoploci regio, quae otmiiio a Tureis vastata est et ab ipsis wm ol>tinetur; Ciirobati vero ad iimnics Tnrcis ndiaceut.

Τούρχων xal παρ" αυτών Χλπῖῖχεθῖ. °^ δε Χρωᾶτο; Λίος τα ὀρτ. τοῖῖ Τούρχοις παοάκανται.

Ibid. c. 13. j>. 81 tsd. Bonn.

Паганију) и Хрватску са којом се из правца севера додирује на њеним жупама Ливну и Цетини”, Тињу, Нини и Сењу (Песенти). А ван Балкана Србија се простирала у Панонији и Алпској Панонији до Каринтаније, или Норика по Тациту, до око 800. године и франачке окупације под Карлом Великим и доласка Угара (896), када су од Србије одузели Велику Моравију, потом Банат и Потисје, па онда целу Панонију, да би се на српској “земљи градова” Војки (Бургенвалду) разграничили са Германима, којима је “Карло Велики нанео доста зла” као и Словенима.

Иако су се називи покрајина изменили, у многоне се Порфиригенитови подаци слажу са Тацитовим. Разуме се, поред асимилације подалпских Венда и Раца, Србија је скраћена: од Трста и Истре до “истарског горја” или Велике Капеле, стога што су се, западно од те штокавске границе, у посебан етнос сепарирали Хрвати (Хребети) и кајкавски Словени; којима историјска судбина није ни мало била наклоњена, јер су их, већ од почетка IX века поклопили Франци односно потом Германи, па онда, на самом крају XI века Мађари, под којима су остали све до уласка у Југословенску федерацију 1918. године.

У вези са реком Истар (Дунав), на делу тока од Турн Северина до Видина, као и источном границом Велике Моравије или северне Србије, подчињене од Мађара, говори и ова реченица (из гл. 40, ДАИ), као наставак горњег цитата, о опису власти Мађара са обе стране Дунава: “Исто тако са обе стране реке Дунав (Истар) до истоименог поменутог моста (тј. Трајанова моста - БВ)”. Без сумње, и ово помињање реке Истар, у односу на Трајанов мост као полазну оријентациону тачку, такође, означава докле се према истоку налазила Велика Моравија, тј. део који у вазалском положају држе Угари. И овим се, друкчије речено, потврђује већ цитирани податак о граници Мађарске са Бугарима на реци Истар, на делу од Турн - Северина до ушћа Тимока. Тиме се уједно потврђује да су Срби (Серви. Севери, Северци, Северјани) у континуитету живели од Тимока до Искара у Доњем Подунављу, па због тога нису са досељеним иноплеменом Бугарима потписали пакт за борбу против Византије, иако је тај пакт потписало седам осталих словенских племена, као што смо према старијим изворима навели (у гл. I). Да је све то тачно што цар констатује, говори нам и наставак текста, јер после овде цитиране реченице, хроничар престаје са описивањем јужне српске Велике Моравије, па прелази на опис северних и других крајева Мађарске.

Ако су цареви Порфиригенит и таст му Роман I, према спису “Церемоније”, позвали на свечаност кнеза Моравије, онда то значи да је до тада Велика Моравија већ била ослобођена од вазалства према Мађарској, јер су “Церемоније” писане пре списа “О Управљању Царством”, бар оног дела у коме се описује садашња, тј. њему савремена Србија. То је тако, поготово што на церемонију нису позвани владари ни Мађарске, ни Бугарске, јер су њихове државе од раније сматране окупаторским, пошто су Угари, управо, почетком владавине Порфиригенита, од Византије преотели Велику Моравију, а бугарски хан Симеон злостављао византијску Тракију.

Сличност назива граничног Искара са Истаром погрешно су протумачили неки старији историографи¹²⁸: да су Бугари једном приликом, преко Угара¹²⁹,

¹²⁸ Таква је глупост: да су Бугари живели у Панонији, од којих је наводно и хан Крум; а што потиче од нетачног записа или читања речи Угари као Бугари, или као намеран фалсификат. Тако је преузео и Острогорски, у Ист. Виз. стр. 200.

дошли чак до Истре, где су тобоже сазидали и град. Нажалост, ту глупост прихватили су и неки савремени историографи. С друге стране, неки стари историчари и истраживачи, добро су упознали и разумели један мали несловенски али агресивни народ, из малене области доњег Подунавља, а такође су добро познавали географију и разлику између Истара и Истре. Они су добро проучили старе изворе и закључили да су Срби, вековима пре Бугара и Угара, живели управо од Искара и Истара код Видина до Истре, као што вели исти Орфелин (исто, стр. 83): " ... када погледамо да су на источној обали Јадранског мора, где су некада били Илирик и Далмација, у давна времена словенски народи звани Срби заузели области у којима и данас живе, да су се на северној обали, где су сада Каринтинија, Карниолија и Штајерска населили Венди, а да су на земљама које леже за Дунавом до Будима и дуж Драве до Каринтиније живели од давнина Срби, несумњиво следи закључак да Венети или Венди нису скитско, него стварно словенско племе. Срби ипак и други словенски народи, независно од имена, истог су порекла са Венетима, то јест потичу од истог словенског племена".

И ВИДИНСКА КНЕЖЕВИНА ЈЕ БИЛА НАЈИСТОЧНИЈА ОБЛАСТ ТАЦИТОВЕ ПРОВИНЦИЈЕ СРПСКЕ МЕЗИЈЕ, ВЕЛИКЕ МОРАВИЈЕ И ЦАРЕВИНЕ СРБИЈЕ

Напред је показано (у гл. I) како је једно племе Серва, записано као Серви и потом глосирано као Севери или Северци, - настањено крајем I в. пре н.е. у доњем Подунављу, односно у Мезији До граничног Искара, када и остала српска племена у нехеленском делу Балкана¹³⁰, - а које није хтело да ступи у вазалски положај и да потпише ратни пакт са досељеним несловенским Бугарима за борбу против Византије. Осталих седам словено - српских племена доњег Подунавља морало је да прихвати услове хировитих пљачкаша Бугара, који су се међу

¹²⁹ Иначе, Мађари су се усељавали у Панонију уз Дунав, из доњег Подунавља где су се били уселили по позиву Византије, као њени савезници у борби против узурпаторске Бугарске, али су их Бугари победили и присилили на одлазак, а Угари су отуда ударили на доброћудни земљораднички староседелачки народ Срба у Мезији и Панонији.

¹³⁰ Истовремено су досељени Моравци (Marvanorum, по Ајнхарду), Воини. Борне; затим Раци или Раси, тј. Ostbat-reci (источни Раци) како их назива Баварски, географ, за разлику од северних Раца (Nortbat-rezi), док Ајнхард источне Раце назива Abodritorum. Ако смо добро разумели да су Севери исто што и Северци, а они Серви (Срби), онда логичко правило учи: да феноменални Порфиригенов оријентир - Трајанов мост, од Кладова до Турн-Северина, повезује Србе са обе стране Дунава. јер Турн-Северин етимолошки значи: Српски Полигон, за војно вежбање. Наиме, етимон за "Турн" се објашњава по лат. turris f. у значењу: кула, покретна дрвена опсадна кула (што асоцира на Тројанског коња); и turritus (um), са кулама, високе куле; лат. turnare, окретати, обртати, обилазити непријатеља иза леђа. Дакле, "Турн" значи: полигон за војна вежбања, са покретним дрвеним кулама и др. оруђима. Када се Турну додају вежбачи Севери (Серви) добија се: Полигон Срба за војно вежбање. Можда се на томе полигону вежбао цар Север, родоначелник једне римске династије, кога смо у напомени - фусноти помињали као могућег припадника српског рода. Осим овде, о српским племенима говори се уз друге теме (у гл. I, V и VII, затим у делу VIII и напомени 266). Но, најлогичније је тумачење да су то вежбалиште држали Срби из провинције Мезије, када је Трајан победио Дакију и од ње формирао провинцију Дакију Трајану.

Словене - Србе уселили (680) преко Дунава близу ушћа. Племена Севери - Срви је свакако било многобројније од свих седам других племена и самих Бугара, а насељени су били западно од њих, то јест западно од реке Искар до Старе Планине и ушћа Тимока, па су се могли одупрети Бугарима. Стога нису прихватили захтеве Бугара, а могли су рачунати и на помоћ понишавских и тимочких Срба. Даље, Севери - Севери, тј. Срби из описане области нису ушли ни у државни бугарско - словенски савез, као заједнички државни ентитет или кнежевину под врховним патронатом Византије. Из тога државно - социјалног ентитета оформила се заједничка етничка самосвојност словенско - бугарска, која се у изворима идентификовала под општим називом: Бугари и држава Бугарска. Такав назив остао је до данас, иако су се до краја IX века сви Бугари словенизовали и христијанизовали.

Из показаних података о Србима у кнежевини Великој Моравији из два списка цара Порфирогенита, видљиво је да су (у X веку) Срби насељени у сливу реке Тимока и у видинском Подунављу. То је најисточнија област Велике Моравије, а коју нису подчинили ни Мађари, ни Бугари. Сагласно томе, и са подацима из других извора и зналачке објективне историографије, могли смо сазнати и констатовати: да малена државица Бугарска никада није имала државни интегритет на земљи западно од реке Искар, јер су у тој видинској области живели аутономни Срби - Севери, а само је повремено и привремено успостављала суверенитет приликом пљачкашко - узурпаторских похода на унутрашњу Србију и византијску Сердику, такође, етничку земљу Срба.

Без сумње, и Порфирогенови списи садрже податке којима се потврђује стари Тацитов извор о српској Мезији, тј. о њеном северо - истоку (делу Велике Моравије) преко Старе Планине до реке Искар. Та област се у доцнијим изворима директно идентификује у границама српског Самуиловог и Душановог царства, и као самостална Видинска кнежевина, са утврђењем и градом Видином на Дунаву, названом по Виндима - Србима. Ево у којим приликама: Прво, у годинама офанзиве после 1001. године, када је византијски цар Василије II жестоко кренуо на српско Самуилово Царство, којом приликом је прво заузео Сердику и упутио своје трупе за обезбеђење Плиске и Великог Преслава, стоних градова бивше уништене бугарске државе, да би спречио продор Самуилеве војске из области Видина преко Искара и Сердичког (софијског) поља. Тиме је блокирао и опколио Видин, па кренуо на јужне делове Самуилеве државе: Сервију, Бер и јужни Винден (Воден); а подунавски Видин је покорио тек после осмомесечне опсаде, тј. 1002. године. То казује да је видинска област била организована кнежевина и да је, заједно са Сердиком као српском земљом, била уједињена са осталим српским земљама под Самуилом.

Поновно уједињење покрајине Видин извршио је (до 1345.) цар Душан, вероватно без икакве борбе и оспоравања: јер је Византија била потпуно немоћна, а Бугарска није ни због чега била заинтересована да се супроставља, јер је реч о етничкој српској земљи. Душан није освајао бугарске етничке области источно од реке Искар, већ само испод Византије ослобађао и уједињавао српске земље уз долину Струме и западно од Искара. Ипак, Византији је оставио у власти њој традиционално подчињену Сердику, коју је она, управо у Душаново доба, преименовала у Софију, мада је и околина српске имењакиње Сердике етничка територија Срба. Но, после Душанове смрти, Бугари су пре 1360. заузели видински крај. Ипак, окупација није дуго трајала, јер је кнез Јован Страцимир пре

1366. осамосталио своју Видинску кнежевину. Моћни кнез Јован Страцимир је 1366. задржао (заробио) византијског цара Јована V, када се преко Видинске кнежевине враћао из посете угарском краљу Лудвику I. Сматра се да је тако поступио са знањем царева сина претендента и свога зета Андроника, вероватно због неслагања са царем у вези преговора са папском унијом ради помоћи која је тражена да се заустави надирање Турака. Ипак, цар је био ослобођен и дозвољен му одлазак у Сердику и даље у Цариград, због претње Амадеа Савојског, који је управо допловио на Балкан и победио Турке код Галипоља¹³¹.

Дакле, стара Видинска кнежевина, из периода Велике Моравије и Самуилове Царевине, а после Византије и Душановог уједињења, опет је била самостална у односу према Бугарској, све до пада Бугара под Турке, даном заузимања главног им града Трнова 1393. године. Видинска кнежевина Јована Страцимира предала се Турцима тек 1397. године мноштва других балканских државица и кнежевина: из раздвојеног Српског Царства и немоћне Византије, која је била сведена на област око Цариграда. Бугарска фалсификаторска историографија је "присвојила" српску средњовековну област Видинске кнежевине¹³², пројекцирајући у средњи век савремено стање (када су се тамошњи Срби стопили са бугарским етносом). То је тако, јер нема меродавније аргументације за супротно тврђење.

¹³¹ Према Г. Острогорски, Историја Византије, стр. 200.

¹³² О старој традицији Видинске кнежевине и Видина пева и српска народна лирика: "Играло коло по Видин, под Видин,/ Пусту ме мајко да видим, да видим".

ИСПРАВКА НЕКИХ ШТАМПАРСКИХ ГРЕШАКА

Страна	Ред -Ф.Н	Стоји	Треба
9	35	Јелене	јелене
17	9	када	када су
19	29	Била	била
21	16	словЗенских	словенских
21	18	поменути	Поменути
26	6	тек, у	теку
31	32	мађарској хроници	Мађарској хроници
43	22	ет	и
43	31	аподицис	аподиксис
44	5/6	уз главу X	на страни 52
52	9	(у глави IV и V)	(у глави III)
55	1	наобали	на обали
58	67	(Боеорум)	(Бојиорум)
71	18	добанске	дабарске
71	20	тоје	Тоје
71	23	право крсташи	прави крсташи
85	11	Клонимира	Стојимира
88	32	и дукљанско	у дукљанско
88	37	су Срби	су ти Срби
91	21	(„Моравији кнежевини“)	(у „Моравији кнежевини“)
98	33	победивши Мађаре	победио Мађаре
99	13	из анализе	и из анализе
103	16	Растко	Растислав

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

949.711 "00/09"

ВЛАЈИЋ, Борислав

Срби староседеоци Балкана и Паноније у војним и цивилним догађајима са Римљанима и Хеленима од I до X века / Борислав Влајић - Земљанички. - (1. изд.). - Београд : Стручна књига, 1999 (Београд : Стручна књига). -109 стр.: илустр.; 24 cm

Тираж 500. - Белешке уз текст.

а) Срби - Историја - 1-10в
ИД=77534732